

ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΠΝΕΥΜΑ

ΡΕΥΝΑ-ΣΤΟΧΑΣΜΟΣ-ΤΕΧΝΗ-ΚΡΙΤΙΚΗ

Επιφυλάκιση-Διευθυντής: Λάμπρος Μάλαμας Χρόνος 12ος Τεύχος

49

Θέματα

- Μηνύματα Ειρήνης
- Λυρικοί Στίχοι
- Ο Αθλητισμός όπως τον θέλουμε
- Παγκόσμια ποίηση
- Ελληνική Ποίηση
- Νέοι ποιητές
- Πεζογραφία
- Ταξιδιωτικές εντυπώσεις
- Εικόνες από την Κύπρο
- Επίκαιροι στοχασμοί
- Διηγηματογραφία
- Ελληνοβαλκανικές Συνεργασίες
- Βούλγαροι «Φιλικοί» του 1821
- Λαογραφικά σύμμειχτα
- Κριτικές Λογοτεχνίας
- Με το σφυρί στα καμώματα
- Πολιτικοκοινωνικά κεντρίσματα
- Με την πειθώ των αριθμών
- Κριτικά σχόλια για τη θεατρική ζωή
- Ντοκουμέντα για τον πόλεμο του 1940
- Μηνύματα στο «Ελεύθερο Πνεύμα»
- Πνευματικά και καλλιτεχνικά γεγονότα

«Σ' όλο τον κόσμο ξαστεριά
σ' όλο τον κόσμο ήλιος»

Πρωτότυπη Επιθεώρηση αγωνιστικής Λογοτεχνίας και κριτικού προβληματισμού
Μαχητικό όργανο διαφώτισης και πνευματικής καλλιέργειας του λαού.

Όσα σημειώνω, τα σημειώνω γιατί δεν υποφέρω να βλέπω το άδικο να πνίγει το δίκαιο
Μακρυγιάννης

Περιεχόμενα

Πρωτοσέλιδα

Λυρικοί Στίχοι: Αιγαίο: Α. Μάλαμα	129
Ο Χ. Μπελ για την Ειρήνη	129
Σαγιάδα: Α. Μάλαμα	130
Δυο ποιήματα: Αντώνη Κυριακόπουλου	130
Ο Αθλητισμός όπως τον θέλουμε: Αρσένη Γεροντικού	131

Παγκόσμια Ποίηση

Από Ισπανία, μετ. ο Γιώργος Βελλάς	133
Από Ιταλία μετ. ο Λάμπρος Μάλαμας	134
Από Ιταλία και ο Γιώργος Δημακόπουλος ..	134
Από Βουλγαρία Μπ. Μποζίλοφ	134
Από Γαλλία μετ. η Αγνή Σωτηρακοπούλου ..	134
Από ΕΣΣΔ μετ. ο Γ. Τηγανάς	135
Από Ινδίες, μετ. η Αγνή Σωτηρακοπούλου ..	135
Από Νιγηρία μετ. η Γούλα Σμυρνιώτη	136

Ελληνική Ποίηση

Σκέψεις: Γιώργου Θεοφανόπουλου	136
Χρέος κλπ: Στεφ. Τηλικιόδη	136
Στον Άρη Βελουχιώτη: Βαγγέλη Σουλτάνη ..	137
Το Μήνυμα: Παύλου Εμμανουήλ	137
Δύο ποιήματα: Γιώργου Κουλούκη	137
Η Αυγή: Ζαφείρη Στάλιου	138
Νεροσυρμή: Νίκου Καλλέργη -Μαυρογένη ..	138
Ο «πρεσβευτής» του Κυρίου: Γ. Σμυρνιώτη ..	138
Ο Γκιώνης: Σπύρου Μουσελίμη	139
Νησί: Θανάση Κουρή	139
Το πατρικό μου σπίτι: Μ. Κιουμουρτζάκη ..	139

Νέοι ποιητές

Δυο ποιήματα του Νίκου Βέλκου	140
Ερείπια της αρχαίας Αθήνας: Στ. Λευθεριώτη ..	140
Δυο ποιήματα του Κώστα Λούκα	141
Μηνύματα Νο 2: Αντ ώνη Κωστόπουλου ..	141

Πεζογραφία

Ταξιδιωτικές εντυπώσεις-Κύπρος: Α. Μάλαμα	142
Το βάρος ήταν ασήκωτο: Ερρίκου Βλάχμπεη ..	146
Ανυπόταχτη προσδοκία: Ν.Σ. Δημητρακόπουλου	148

Ελληνοβαλκανικές Συνεργασίες

Η Δημόσια Υγεία στη Βουλγαρία: Α. Μάλαμα	149
Βασίλ Απρίλοφ και Νικόλα Στανόφ: Κ. Χατζή	152

Φιλοσοφία Λαογραφία

Στοχασμοί-επιχειρήματα και απόψεις: Δ. Δη-

μητριάδη .....

Μορφές και μνήμες της Πατρίδας: Γ. Πακαστάμου .....

Οι Συγγραφείς και τα βιβλία: Α. Μάλαμα .....

(Κρίνονται: Β. Περσειδής, Π. Τσουτάκος, Αλ. Λιδωρίκης, Γιάν. Γουδέλης, Β. Παπαγιάννης, Μιχ. Δελησάββας, Θ. Κωτσόπουλος, Αλ. Γιαννάκος-Αντωνιάδης, Ηλ. Γκρης, Ν. Βασιλάκης, Β. Τσαγγός, Γ. Μυρσιώτης).

Εθνική Αντίσταση, κριτική γιά τον Κ. Καλαντζή (Θεσσαλίό) από το Γ. Πακαστάμο

Με το σφυρί στὰ καμώματα

Σχόλια του Άλκη Φωτεινού .....

Πολιτικοκοινωνικά κεντρίσματα

Πολιτικοκοινωνικά Κεντρίσματα

Σχόλια του Στέλιου Κεντρή .....

Με την Πειθὸν ἄν αριθμῶν .....

Από τη θεατρική ζωή και κίνηση

Κριτικά σχόλια του Α. Μάλαμα .....

Ιστορικά παραλλήλιόμενα: Α. Μάλαμα ..

Μηνύματα στο «Ελ. Πνεύμα» .....

Πνευματικά και καλλιτεχνικά γεγονότα

«Ελεύθερο Πνεύμα»

Ιδιοκτήτης - υπεύθυνος - εκδότης

Λάμπρος Μάλαμας

Διεύθυνση: σύμφωνα με το νόμο:

Ε. Βενιζέλου 188 - Γιάννινα

τηλέφωνο: 0651.22030

Τιμή τεύχους δρχ. 150

Χρονιάτικη συνδρομή 600

Φιλική 1.000

Οργανισμοί-Ιδρύματα-Δήμοι: 2.0

Εξωτερικού δολάρια 25

Υψηλ. αλληλογραφία - επιταγές - στον ίδιο
Φιλοξενούνται μόνο δημοσίευτες συνεργασίες και χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

“ΑΘΗΝΑ.Α.Ε

ΦΩΤΟΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ-ΕΚΤΥΠΩΣΗ-ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ
ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ 87-ΤΗΛ. 3214.317-8 και 3251788

Λυρικοί Στίχοι

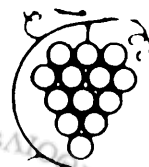
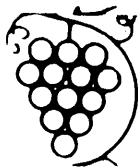

Αιγαίο

Του Λάμπρου Μάλαμα

βαθυγάλαζη αιγαία θάλασσα,
λέστια μαγεία των ψυχών μας,
πα θεών περίτρανη
ανέμων αρμονία·
λάβα κι απέραντη θαλασσομάνα πλάνα
ου σμίξεις Δύση-Ανατολή,
βόρρα και Νότο Ευρώπης,
ετόλουτρη κι ονειρική κονίστρα των χωρών μας,
θρέφτη ξάστερου ουρανού
αντιλαμπιές μυριόπλουμες,
εν δυνατών και γόνιμων
αχτίνων της Ελλάδας!

κι ταξιδεύω απάνω σου ποθώ,
μη τελειώνω.
καραβιού κατάστρωμα
στέκω, να γυρίζω,
λασσολάτρης ταπεινός
κι στην υγρή σου αγκάλη·
ρω μια νότα, σπίθα φως,
χρονικά σου και τραγούδια.
να καγγέλι νά 'μαι στ' αλαφρά σου κύματα
νούρι των μαϊστρων.
κι βλέπω τους αλάβαστρους Κυκλάδες σου
κι τα πανώρια Δωδεκάνησα,
κι ανθοπράσινες Σποράδες.
λα χρυσάφια και ζαφείρια τις αυγές,
κι δειλινά, τα μεσημέρια.
κι βλέπω αιγαία μου θάλασσα
κι υφαίνεις τα νερά σου,
κι χτένια ψυχοῦφαντα,
κι απαλόγλυκα κυματιστά λαγγιόλια,
κι υμοιάζουνε πυκνά κι αμέτρητα
κι ντόλοφα δασάκια, κιόλα
κι κερφόγαλα π' αναμοχλεύουνε
κι εν πλοίων οι προπέλες.
κι τα θωρώ σα χοχλαιστά

«Όταν οι Γερμανοί ακούν τη λέξη αντίσταση, αμέσως έρχεται στο μυαλό τους η 20ή Ιουλίου 1944, ημέρα της απόπειρας δολοφονίας του Χίτλερ. Πρέπει να κατανοήσουμε, όμως, και ιδιαίτερα εμείς οι Γερμανοί, ότι η αντίσταση δεν είναι δυνατή και επιτρεπτή μόνο απέναντι στα δικτατορικά καθεστώτα. Το άτομο πρέπει να αντιστέκεται κάθε μέρα».

«Διαδηλώνω εναντίον της πολιτικής της κλιμάκωσης των εξοπλισμών που ακολουθεί η σημερινή αμερικανική κυβέρνηση, εφόσον μας αφορά. Και μας αφορά».

Χάινριχ Μπελ

Νομπελίστας Λογοτεχνίας

της Δυτ. Γερμανίας

κατεβατά ποτάμια,
για τ' αγαθά και τις χαρές
τ' αγαπημένου κόσμου.

Εσύ που κρύβεις στους βυθούς
τους σύμπαντος τους θησαυρούς
αιγαία μου θάλασσα μαγευτική
και ομοιόμορφη απλάδα!
Να βλέπω και να χαίρομαι απάνω σου
χορούς κυμάτων ελαφρών,
νεραϊδολικνισμένων,
σα μολυβιά κινούμενα
σεληνιακά τοπία·
και φλέβες άπειρες νερών, χόρτα πηχτά,
να λούζονται, σ' εξωτικά λιβάδια·
κι πλανεύτρα, μάγισσα ψυχών
ανθρώπων ευτυχία!

Σαγιάδα

Του Λάμπρου Μάλαμα

Σαγιάδα,
 Για σένα η αγάπη μου μεγάλη.
 Κάθε θωριά μου σ' όποια όψη σου
 χαρά και ευφορία στην ψυχή μου.
 Για τη γη π' αχνίζει τις αυγές της άνοιξης
 το μόσκο της πορτοκαλιάς,
 το λεμονάνθι και το ρόδο,
 από τη νυχτοβόλα τη δροσιά
 το αειπάρθενο της φύσης.
 Σ' αγαπώ, για τη λαμπικια θάλασσα
 που δε σηκώνει το σκοτάδι
 για τα κανάλια και τ' ακρόγιαλα
 που στραφταλίζουν στα λιογέρματα
 για τους πήδους των ψαριών
 που χαίρονται τη λευτεριά τους,
 τις θερινές σου κοσμαντάμωσες
 τις χειμωνιάτικες αντάρες
 που περπατάν αργά και χάνονται
 σαν της ειρήνης τα πουλιά
 στον πλανομάχητον αιθέρα.

Σ' αγαπώ Σαγιάδα μου,
 για τον καλό λαό σου
 που τιμάει και αγαπάει τον τόπο τι
 για τους καρπούς στα περιβόλια αι
 που στάζουνε χυμό και μέλι,
 τον κόσμο σου που οι πόθοι του
 είν' άτια κι άσπρα σύννεφα
 κι εγώ με νου και με ψυχή
 μαζί τους καβαλάρης.
 Σαγιάδα μου χαίρε,
 μικρή εσύ κι απόμερη κι αμόλεφτη
 γωνίτσα της πατρίδας!

Δυο ποιήματα

Του Αντώνη Κυριακόπουλο

Όταν

Κάποτε μου δείξαν πάνω στ' άστρα
 κάποιους πύργους, κάποια κάστρα
 για να βρισκω λησμονιά.

Όταν η σκέψη μου βουλιάξει
 η καρδιά μου, δεν θα τρομάξει
 Θα' χω εσένα μοναξιά.

Επίλογος

Ήταν όλα θέαση. Ότι είχες μου το χάρισε
 παραπνοο δεν έχω - ας κοιμηθώ Ζωή.
 Το θαύμα έζησα του κόσμου.
 Ας κοιμηθώ τον ύπνο το δικό μου.

*Μαγευτικό ηλιοβασίλεμα στην όμορφη Σα-
 γιάδα*

Η Επιφυλλίδα μας

Ο Αθλητισμός, όπως τον θέλουμε

Του Αρσένη Γεροντικού

Καθηγητή και συγγραφέα

Έληξαν οι αγώνες του Ελσίνκι και θα γυρίζαμε από κει με την ουράν, θα έλεγα, υπό τα σκέλη, όπως σχεδόν πάντα, αν δεν μας έβγαζαν κάπως ασπροπρόσωπους, μερικά φυσικά προικισμένα παιδιά και η Βερούλη, αθλήτρια με ήθος και σπάνια προσόντα.

Τι συμβαίνει λοιπόν με τον αθλητισμό μας; Γιατί, ύστερα από ένα όργιο λόγων, επίσημων δηλώσεων, φιλικών και γεμάτων γλύκα συνεντεύξεων, όπου τα φιλικά αισθήματα γκαλιάζονται καμιά φορά με τη φραστική σάχλα, σοβαρών εκ των άνω δηλώσεων κτλ. κτλ. μόλις πατήσουμε τα ξένα Στάδια, ξεφουσκώνει και ξεφουσκώνει ο οίστρος μας και εξανεμίζονται οι ελπίδες μας;

«Επομβρία λόγων νου δ' αυχμός» ήταν λοιπόν όσα λέγαμε; (Αφθονία λέξεων, και νεκρού μυαλού); Ποιός φταίει όμως για την απαράδεκτη αυτή κατάσταση; Τα αίτια μπορεί να είναι δυο:

Ή η χώρα δεν έχει το απαιτούμενο αθλητικό δυναμικό, δηλαδή φυσικούς αθλητές, ενδυνάμως αθλητές, καθώς θα έλεγαν οι καθαρολόγοι, ή η αθλητική ηγεσία δεν μπορεί να τους βρει, και δεν είναι σε θέση να τους αξιοποιήσει, για λόγους οικονομικούς, και γιατί περιμένει τα πάντα από τους φυσικούς αθλητές, που η τύχη θα ευδοκήσει να παρουσιάσει στο χώρο του οπτικού της πεδίου.

Για μένα θέμα δεν υπάρχει. Η χώρα έχει θαυμάσιο αθλητικό υλικό, που πρέπει όμως να βρεθεί και ν' αξιοποιηθεί, γιατί δεν μπορώ να παραδεχτώ ότι ένας τόπος, που δίνει πολύ καλούς παλαιστές και που γέννησε τον Τζιμ Λόντο, τον Σπύρο Λούη, τον Τσικλιτήρα και τον Παπανικολάου, δεν μπορεί να παρουσιαστεί ευπρόσωπα σε Ολυμπιακούς Αγώνες. Όλοι όμως αυτοί, οφείλουν την αθλητική τους προσωπικότητα όχι στην κρατική συνδρομή, αλλά στη δική τους θέληση και στη δική τους αντοχή, όταν εσκόπευαν τους αθλητικούς τους στόχους. Η Πολιτεία παρουσιάζονταν μόνον όταν ήταν να εισπράξει θριάμβους, χωρίς να κουνήσει το δάχτυλό της.

Γιαυτό επί μισόν αιώνα μέναμε στάσιμοι, κάτω από τα είκοσι μέτρα στη σφαίρα, και στείλαμε στους Ολυμπιακούς του Παρισιού για να συναγωνιστεί τον Νούρμι, (που είχε κάμει επιστήμη το δρόμο αντοχής), έναν άτυχο εφημεριδοπώλη, που για να βγάλει το ψωμί του, αλώνιζε τρέχοντας τους δρόμους της παλιάς μας Αθήνας, ώρες ολόκληρες φωνάζοντας το καθιερωμένο: «Πατρίδα», «Πρωινή» «Σκρίπ» «Εμπρός» κ.ά.

Είναι αλήθεια ότι, έως τελευταία, δηλαδή ως την ώρα όπου ο μάγος το Προ-πό, χύνει τον οικονομικό του Νιαγάρα στο αθλητικό μας πουγγί, δυσκολεύονταν η Πολιτεία ν' ανοίξει για τον αθλητισμό το πενιχρό βαλάντιό της. Τώρα όμως; Τώρα που κάποιος πακτωλός ρέει συνεχώς μέσα στον αθλητικό μας χώρο, τροφοδοτημένος καλά, από τα πουγγιά των Ελλήνων φιλάθλων που είναι πολλοί και φανατικοί, τώρα ακριβώς νοσταλγούμε εκείνες τις τίμιες εποχές τις περασμένες, όπου φυσικοί αθλητές μας κυριαρχούσαν στον βαλκανικό τουλάχιστο χώρο, ενώ τώρα οι παλαιοί μας στον χώρο αυτόν αντίπαλοι, Γιουγκοσλάβοι, Ρουμάνοι και ιδιαίτερα οι Βούλγαροι, κάτω από αυστηρή επιοπτεία και με την πειθαρχία που χαρακτηρίζει τον όμιλο των κρατών της δικής τους ιδεολογίας, παρουσιάζονται πάντα ικανοποιητικά στις διεθνείς συναντήσεις. Και όχι μόνοι. Μαζί με ομάδες της Καραϊβικής και της Κεντρικής Αμερικής και του αφρικανικού χώρου, που δεν πάνε πολλά χρόνια, κ' ήταν άγνωστες στα μεγάλα Στάδια και στις διεθνείς αθλητικές αναμετρήσεις.

Μου κακοφαίνεται που αναγκάζομαι να γράψω αυτά τα πράγματα με πόνο και αγανάκτηση. Είμαι αρκετά περασμένης ηλικίας· και με απασχολεί από το 1918 ο αθλητισμός, όταν έπαιζα χόκεϋ σε ελβετική ομάδα της Γενεύης. Στάθηκα αθλητικός συντάκτης στην εφημερίδα «Αθήναι» του μακαρίτη Γ. Πωπ, αξέχαστου καυγατζή και καθαρευουσιάνου. Και τώρα ακόμη είμαι που και που συνεργάτης της «Revue Olympique» που την εκδίδει συνεχώς στη Λωζάνη η Διεθνής Ολυμπιακή Επιτροπή.

Πώς μπορώ λοιπόν, να μην αγανακτήσω, μπροστά στο φλύαρό μας κατόντημα στον αθλητικό χώρο, μπροστά στις ατέλειωτες μεγαλοστομίες, ρητορικές σαπουνόφουσκες, ανούσιους γλυκασμούς, που χρωματίζουν τον φίλαθλο λόγο μας, και που δεν τονώνουν καθόλου τις αθλητικές μας επιδόσεις; Είναι ανάγκη όμως, να ενδιαφερθούμε όλοι, μεγάλοι, και μικροί, για τα αθλητικά μας πράγματα, για πολλούς και διαφόρους λόγους. Πρώτα-πρώτα, γιατί με την επίδοση τη συστηματική στον αθλητισμό, βελτιώνεται σε πρώτο πλάνο η ράτσα, και σαν σώμα και σαν νους.

«Να με αφήσετε ελλανοδίκες κι εμέ, – λέει η Καλιπάτειρα στο ωραίο σονέτο του Μαβίλη– να καμαρώσω μες στα ωραία κορμιά που παλεύουν για το αγρίλι του Ηρακλή, θαυμαστές ψυχές αντρίκιες». Γιατί είναι πλάνη να νομίζουμε ότι μόνον το κορμί ωφελείται από την αθλητική προετοιμασία. Οι επιδόσεις οι ψηλές, απαιτούν: Και αγώνα πνευματικό και υποταγή του κορμιού στην πνευματική μεθόδευση.

Δεύτερο: Οι επιδόσεις σε ξένους χώρους και ιδιαίτερα τους περισσότερο απλωμένους και περισσότερο πολιτισμένους, τονώνουν το εθνικό γόητρο, δημιουργούν φίλους σε ξένες λαϊκές μάζες, κάνουν δηλαδή πιά σεβαστό τ' όνομα της χώρας και πληθαίνουν τους φίλους της, σε όλα τα κλίματα, αυξάνουν δηλαδή σε παγκόσμια κλίμακα το ηθικό της κεφάλαιο.

Τρίτο και σπουδαιότερο: Μέσα σ' έναν πολιτισμό, όπου, ο απληροφόρητος πολίτης επιτρέπει σε σκάρτες ψυχές ανθρώπων να θέτουν σε κίνδυνο, για βρωμερά συμφέροντα χρυσοβάδιστα, την ύπαρξη της μεγάλης ανθρώπινης μάζας που αγωνίζεται για να επιζήσει, σ' έναν κόσμο γεμάτο αγωνία, ο αθλητισμός, με κάποιες άλλες πανανθρώπινες εκδηλώσεις, μουσική, λογοτεχνία, τέχνη κλπ. – που είναι παγκόσμια και κοινά τα εκφραστικά τους μέσα– βοηθούν το βασανισμένο ανθρώπινο πλάσμα, στον αγώνα του για επιβίωση και τονώνουν το συναίσθημα μιας κοινής ανθρώπινης μοίρας. Αυτό το συναίσθημα που όταν κάποια μέρα ριζώσει στην καρδιά του κάθε ανθρώπου, θα είναι η πιά ατράνταχτη θωράκιση, εναντίον της φριχτής επιβουλής που οργανώνουν σε βάρος του, για συμφέροντα καθαρά οικονομικά, κουστωδίες από καλοθρεμένους, καλοντυμένους και καλοξυρισμένους νεκροθάφτες.

Τώρα, πώς θα μπορούσε τάχα να τονωθεί η αθλητική μας ύπαρξη, δυστυχώς η τόσο αχαμνή, παρά το όργιο της εξωραϊσμένης λογοδιάρροιας, επίσημης και μη, που την συνοδεύει στις ώρες των σημαντικών διεθνικών συγκεντρώσεων;

Πιστεύω ότι, όσοι ασχολούνται με επιμονή, με την αθλητική μας ζωή, τουλάχιστον πολλοί, θα ήταν σε θέση κάτι να πουν, που θα μπορούσε να βοηθήσει την αθλητική μας ανόρθωση. Έτσι θα πω κι εγώ στα πεταχτά την ιδέα μου:

Οι αθλητές, δεν ανακαλύπτονται την ώρα ακριβώς που θα μπουύν στο στίβο.

Η επιλογή του αθλητή, πρέπει να γίνει από τα δώδεκα έως τα δεκαπέντε χρόνια του. Αυτό θα είναι έργο του ειδικά φωτισμένου δάσκαλου ή του καθηγητή στο γυμνάσιο. Αυτοί οι δυο, μαζί με τόσα άλλα που μαθαίνουν στα παιδιά – πολλά καθαρά θεωρητικής μονάχα σημασίας– καλά θα είναι να μαθαίνουν οι ίδιοι να αναγνωρίζουν, με μέσα μάλλον πρακτικά, την στάθμη της αθλητικής στόφας των παιδιών που μορφώνουν, και να τα στέλνουν πιο πάνω με γραφτές ενδείξεις, επάνω στα χαρτιά που τους δίνουν. Και αυτό, να δίνει το δικαίωμα στον δάσκαλο, σε περίπτωση επιτυχίας στο μέλλον σημαντικής του μικρού αθλητή, που ανακάλυψε μέσα στον κόσμο των παιδιών, για πρωτάθλημα Ελλάδας, ή σημαντική διάκριση και βραβείο στον διεθνή αθλητικό χώρο με άμεση επιβράβευση από την Πολιτεία, και στην περίπτωση των Ολυμπιακών Αγώνων, σε άμεση προαγωγή.

Παγκόσμια Ποίηση

Ισπανία

Δυο ποιήματα

Φρειδερίκου Γκαρθία Λόρκα

Μετ. ο Γιώργος Βελλάς

Η Κιθάρα

Αρχίζει ο θρήνος της κιθάρας
θρυμματίζεται στου πρωγιού το φλυτζάνι.

Αρχίζει

ο θρήνος της κιθάρας.

Ω μην περιμένεις σιωπή,

μην παρακαλές για σιωπή!

Ακούραστ' η κιθάρα μου θρηνεί

όπως το νερό στα ρυάκια - κλαίει

όπως τ' αγέρι, πάνω στο χιόνι κλαίει

Μη την παρακαλές για σιωπή!

Έτσι κλαίει η δύση για την ανατολή,
έτσι κλαίει το βέλος χωρίς σκοποβολή,
έτσι κλαίει η πυρακτωμένη αμμουδιά,
για τη δροσερή ομορφιά της καμέλιας,
έτσι αποχαιρετιέται
με τη ζωή του το πουλί
κάτω απ' του φιδιού το κεντρί.
Ω Κιθάρα,
φτωχή μου θυσία
των πέντε επιδέξιων στιλέτων.

Μεμέντο

Όταν πεθάνω

θα με βρείτε,

στην ανθισμένη γη

και στην καρδιά

του κάθε λουλουδιού.

Γιατί είναι έργο μεγάλης παιδευτικής σημασίας, η προετοιμασία του πολίτη για τον αθλητικό χώρο, που είναι ένας από κείνους τους από κάθε πλευρά υγιεινότερους, μέσα σ' έναν κόσμο, που κατά κάποιον τρόπο, άρχισε να σαπίζει.

Και τώρα, σαν επιμύθιο: Όταν μιλάω για Ολυμπιακούς Αγώνες, αναφέρομαι σε κάτι που έχει τη ρίζα του στον χώρο της αρχαίας Ολυμπίας, με ορισμένον αριθμό αγωνισμάτων παλαιών και την παραδοχή κάποιων νέων, που η αγαθή μας θέληση εύκολα τους δίνει θέση σ' εκείνον τον δοξασμένο χώρο τον παλαιό. Αυτό το γράφω γιατί, η εποχή μας, έμπειρη στην οικονομία, τρυπώνει συνεχώς μέσα στα ολυμπιακά προγράμματα, αγωνίσματα, που μόνον οι οικονομικώς κρατούντες μπορούν σ' αυτά να επιδοθούν: Το τέννις, το σπαθί, η ιστιοπλοία, το χειμερινό σπόρ, είναι προνόμια μερικών... και ατόμων και κρατών.

Γιαυτό πιστεύω ότι, το θέμα του αχαλίνωτου πλουτισμού των ολυμπιακών προγραμμάτων, δημιουργεί πολύ σοβαρό κίνδυνο για την αθλητική ιδέα, που πρέπει όλους να μας ενδιαφέρει αφού είναι βέβαιο ότι, θα συντελέσει και αυτή στην αποτροπή του ολέθρου που όλους μας απειλεί.

Και κάτι τελευταίο:

Άκουσα στην τηλεόραση ότι, ύστερα από την δραματική κατάρριψη του κορεατικού αεροπλάνου στη Σαχαλίνη, το υπουργείο των εξωτερικών των ΗΠΑ, προβληματίζεται για το εάν πρέπει να γίνει δεκτή η ΕΣΣΔ στους Ολυμπιακούς Αγώνες που μας έρχονται.

Δεν πιστεύω βέβαια ότι θα επαναληφθεί η παλιά ανοησία, που έκλεισε τον ολυμπιακό στίβο στην δεύτερη ή στην πρώτη, στον τομέα του αθλητισμού, δύναμη στον κόσμο.

Για αυτό είμαι βέβαιος ότι, η παγκόσμια κοινότητα, δεν θα επιτρέψει να επαναληφθεί η παλιά γκάφα, και να υιοθετήσει αποφάσεις μονοσήμαντες, προπάντων, όταν δεν έχει ακόμη αποσαφηνισθεί σε διεθνή εννοείται κλίμακα, η πραγματική αιτία της καταστροφής- αποφάσεις που παίρνονται μονόπλευρα στα διπλωματικά παρασκήνια. Γιατι διαφορετικά, μπορεί ν' αντιμετωπίσουμε το θέμα δυο ταυτόχρονων Ολυμπιάδων, που και οι δυο τους μαζί, δεν θα αξίζουν ασφαλώς την μία - αυτήν που μας κληροδότησαν οι Έλληνες οι παλαιοί.

Αρσένης Γεροντικός

1 Οκτώμβρη 1983

Όταν πεθάνω
τ' αγέρα ανεμοδείκτης
θα γίνω σε κάθε σκεπή.
Κρατείστε ένα λεπτό σιγή
όταν πεθάνω!

Ιταλία

Νοέμβρης

Φερνάνδο Φραγκολίνι

Μετ. ο Λάμπρος Μάλαμας

Ο στερνός ο ήλιος
πως νωχελικά απλώνει
στου Νοέμβρη τα ουράνια!
Κάτω η θάλασσα γαλήνια
λάμπει καταλαγιασμένη
και η κόρη η αμμουδιά της
όχι πιά βασανισμένη
απ' τους θερινούς τους οίστρους,
γύμνιες, πάνω της χλαμύδες
με μίαν ύλη μεταξένια·
κι ένα μοναχό πουλάκι
με σημάδια τρομαγμένα,
με την αίσθηση του τέλους
τ' ορφανό αποκομένη
γύρισε απ' το πέταγμά του
στη σιγή του στη γαλήνη
ως αναπαμού γυναίκα
στη μυριόποθην ειρήνη,
στα μικρά τα πράγματά της
και σε όλα τα μεγάλα.

«Είμαι ένα δημιούργημα»

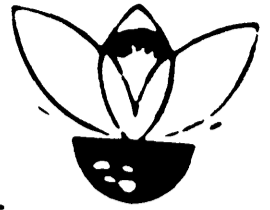
Γκιουζέπε Ουγκαρέττι

Μετ. ο Γιώργος Δημακόπουλος

Όπως αυτή η πέτρα
του άγιου Μιχαήλ
έτσι κρύα
έτσι σκληρή
έτσι ξεραμένη
έτσι ανυπότακτη
έτσι ολικά
αποθαρρημένη.
Όπως αυτή η πέτρα
είναι το κλάμα μου
που κανείς δε το βλέπει.
Ο θάνατος
προεξοφλείται
ζώντας.

Βουλγαρία

Στο Βάρναλη

Μποζιντάρ Μποζίλοφ

Βάρναλης είναι τ' όνομά σου. Βάρνα
λένε του παρελθόντος σου την πόλη.

Οι θάλασσες κινούνται και φλοισβίζουν
μες στο Βόσπορο σμίγουν τα νερά τους
κι ο Εύξεινος με το Αιγαίο συγχέονται σ' ένα
νερό, στοίχειον αθάνατο και μέγα.

Κ' εγώ είμαι από τη Βάρνα. Και, στον ύπνο,
λευκά σπιτάκια βλέπω ως τ' ακρογιάλι
μπροστά κι όστρακα, βλέπω και στη ζέστα
της νύχτας να ωριμάζουνε τα σύκα.

Γυρεύω τα οργισμένα μου τραγούδια
τώρα, τα λόγια αυτά που, κάποτε, ίσως
παιδί, έφηβος μπορεί, είχες γροικημένα.
Και το αίσθημά μου κυματίζει επάνω
στο ρυθμό των σκληρών σου ποιημάτων,
που, όμοια με τα νερά του Αιγαίου πελάου,
σε δυο γλώσσες το Βόσπορο περνούνε
και με βουλγάρικο ήχο ακουμπούνε
στην ακοή, στην καρδιά μου, στο αίμα μου όλα.

★ ★ ★ ★ ★

Γαλλία

Ανάσταση

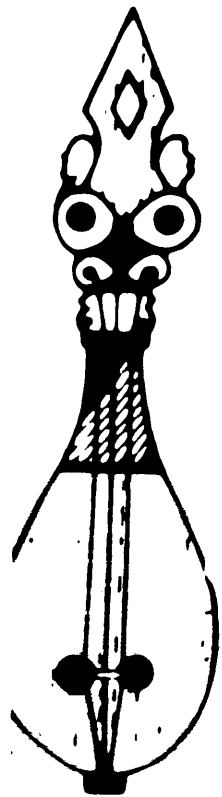
Ζαν Πάουλ Μεστάς

Μετ. η Αγνή Σωτηρακοπούλου

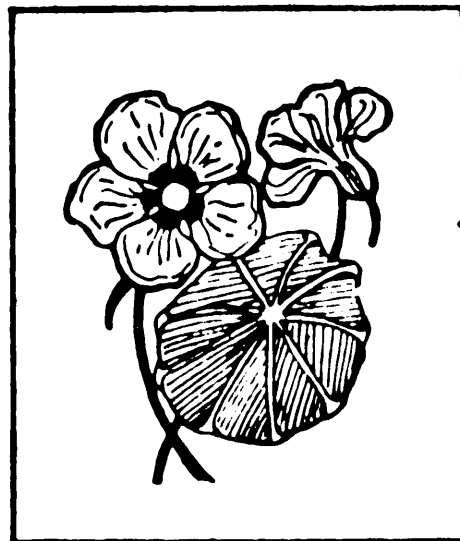
Μητέρα να τα παιδιά σου είπε,
να τα δοξασμένα σου φαντάσματα
Να κι αυτοί που πέθαναν
σε μίαν αμφίβολη μάχη
κι αυτοί που χαθήκανε
σ' έναν αγώνα σχεδόν άχρηστο.
Τέλος να κ' οι άλλοι μητέρα,
αυτοί που δεν τους περίμενε κανένας.

Τότε έγινε μεγάλη σιγή
κ' η μυρωδιά του καφέ ανέβηκε
μαζί με τη μυρωδιά του καπνού
ύστερα η μυρωδιά των μανιταριών.

ΕΣΣΔΕυλογητάρι της Αγάπης

Τη λάμψη των γλυκών ματιών σου ευλογώ
 πάντα αυτά στο πλάνεμά μου είχα οδηγό.
 Το χαμογέλιο σου ευλογώ, μ' αυτό εσύ,
 έχεις μεθύσει σαν με γλυκό κρασί.
 Το φαρμάκι των φιλιών σου ευλογώ βράδυ κι αυγή
 μου' χε πάρει όλη τη σκέψη και τη συλλογή.
 Της αγάπης σου η φλόγα ευλογητή
 μέσα σ' αυτή όλος χαρά έχω ριχτεί.
 Της αγκαλιάς σου το χρυσό δρεπάνι εγώ
 μου θέρισε την περασμένη μου ζωή, το ευλογώ.
 Για όλα σου, για όλα σ' ευλογώ,
 γιατί μ' έκανες να υποφέρω, γιατί εγώ
 ως του παράδεισου την πύλη σ' ακλούθησα γιατί,
 τώρα κλαίω και θρηνώ, έξω απ' αυτή.

Βαλέριου Μπριούσωφ*(1873-1924) Μετ. Γ. Τηγανά*ΙνδίεςΕρωτικό ποίημα

(Απόσπασμα)

Του Χαρ Πρασάντ - ΣιαρμάΜετ. η Αγνή Σωτηρακοπούλου

Βλέπω από το παράθυρό μου όλη τη μελανή νύχτα,
 λευκό φεγγάρι έχει ανατείλει μισό στον ουρανό.
 Τρομαχτική σιωπή κρέμεται τώρα παντοτινά
 η καρδιά μου έχει σπάσει από θλίψη . . .

Ένα ινδιάνικο σκίτσο του ποιητή και ζωγράφου Πρασάντ Σιαρμά

Όπως ένα όνειρο σ' έκανε δική μου,
 ένα τσακισμένο όνειρο, έσπασε την καρδιά μου,
 όσο θα περπατώ στη γη . . .

Η ζωή - μια λιτανεία από ελπίδες κι όνειρα -
 σου είτε γεμίζει είτε συντρίβεται κομμάτια . . .

Η αγαπημένη μου πολυαγαπημένη μου -
 η καρδιά μου σπαράζει με διπλό πόνο . . .

Τώρα είσαι
 σε κάποιου το μπράτσο
 και κόσμε μου με μεγάλη ηδονή,
 δεν υπάρχουν τώρα πιά στη ζωή μου . . .

Μάταια στρέφω τις σκέψεις μου σε σένα . . .

Σε μια γωνιά του τοίχου μου
 μια αράχνη υφαίνει έν' ασημένιο ιστό,
 μοια οι άνθρωποι υφαίνουν έναν ιστό ελπίδας
 μέρα και νύχτα με κλωστές απ' όνειρο
 και όταν αυτός σπάσει. . . .

Κανείς δεν ξέρει. . . . .

Ελληνική Ποίηση

Σκέψεις

Γιώργου Θεοφανόπουλου

(Εισαγγελία Αθηνών)

Στέρεψ' ο νους. Τα λείψανα της σκέψης ξεψυχάνε.
στ' αντικρυνού του σύννεφου τη χνουδερή ασπράδα
και στα βαμπάκια κοίτουνται κι απέ αργοκυλάνε
στης γαλανής της θάλασσας την κρύα ομορφάδα.

Ο κόσμος γερονάρκισσος, χαμένος θεατρίνος,
χειροκροτάει ρέμπελα τον ίδιο εαυτό του
και την αγάπη μάδησε, στην παγωνιά ο κρίνος.
Στου μίσους το ξεγύμνωμα έλυωσε τον ανθό του.

Νέα Σιών, με Ωσαννά τα μαζωμένα βάγια
στρώστε το δρόμο της φωτιάς, στου λυτρωμού τη στρατά
του Γολγοθά μαρτύριο, με της αγάπης μάγια,
ανάτασης φεγγίσματα, της λευτεριάς μαντάτα.

Χρέος

Κάθε «όχι»
στον πόλεμο,
ένα βέλος
στην καρδιά του.
Βροντοφωνάξετε το άνθρωποι.

Στέφανου Τηλικίδη

Θέση

Στα χρηματιστήρια του «Άρη».
αποφασίστηκε η εκτέλεση της «ζωής».
Το δικό σου «όχι»
«παρέμβαση» για τη σωτηρία της.

Οδύνη

Σ' όποιων στοχασμών τις ρούγες
κι αν πλανιέμαι
η ειρήνη με πληγώνει.

Νιγηρία

Εποχή

Γουόουλ Σογίνκα

Μετ. η Γούλα Σμυρνιώτη

Η σκουριά των καρπών βεβαιώνει
τ' ωρίμασμα·
η σκουριά και τα σάπια τα γένια
της καλαμποκιάς.
Μα κ' η γύρη το ίδιο καθώς
φτερωτές, χελιδονιών σαίτες
βουρλιασμένες αραποσιτόμισχων φάδι
στο χορό τους υφαίνουν μ' αυτό
φτερωμένες φωτός αρμαθιές. . .
Κι αγαπούσαμε τόσο τ' ανέμου
τις σπαθάτες κουβέντες

και τη γλώσσα του φλοίσβου στα φύλλα
που καθώς ξετινάζονταν,
τριζοβολουσαν,
μπαμπού σχίζες θαρρείς.

Τώρα εμείς μαζωχτάδες
καρτερώντας σκουριά να γεμίσουν
οι θύσανοι,
διαγράφουμε
θλιβερές από το λιοβασίλεμα
επιμήκεις σκιές,
ενώ πλέκουμε το γινομένο ψαθί,
που γεμίζει τα ρούχα μας κάπνα
τη φθορά των σπερμάτων ελέγχουν
οι καρποί σα μεστώσουν.
Στης ιδέας το θύσανο
προσδοκούμε λοιπόν την υπόσχεση
της σκουριάς.

Ίτον Άρη Βελουχιώτη**Επίγραμμα του Βαγγέλη Σουλτάνη**

Σε Σένα Άρη Ξακουστέ
 και πρώτε καπετάνιε
 Έστησε ο Μάλαμας λαμπρό
 γραπτού λόγου μνημείο
 Να βλέπουν όλες οι γενιές
 το έργο σου ω Τιτάνιε
 για ένα λαό που αγκάλιασε
 το πάθος σου το θείο.

Το μήνυμα**Παύλου Ερμανουήλ**

Φίλε μου
 σε στέλνω ένα μήνυμα
 ακρυά απ' το χιονισμένο Βορρά
 να απευθύνω σε σένα αδερφέ μου
 που ζεις στη Δύση.
 Για σε σένα βασανισμένε αδερφέ μου
 που αγωνίζεσαι στο Νότο.
 Για σε σένα αδικημένε αδερφέ μου
 που χύνεις το αίμα σου στην Ανατολή.
 Φίλε μου,
 αδέρφι της Δύσης, του Νότου
 της Ανατολής,
 ξέσου το μήνυμα
 ' ένα λευκό περιστέρι
 κι είναι ένα μήνυμα μικρό.
 Δεν έχει πολλά ούτε μεγάλα λόγια.
 Για λέξη μονάχα έχει αδερφέ μου
 μια λέξη μικρή απλή κι ωραία.
 «Ειρήνη».

Ιρκούτοκ 20 Αυγούστου 1983

Λάμπρου Μάλαμα

«Σημειώσεις
 ενός Ταβερνιάρη»
 «Μικρά αφηγήματα και στοχασμοί
 στιγμιότυπα και περιπέτειες
 καιαγραψίτες τύπων και αναμνήσεις.
 γεγονότα, πρόσωπα και πράγματα
 αιώματα του μόχθου και του πόνου.»

Λάμπρου Μάλαμα

«Ο Ξεσηκωμός του
 ου Πολυτεχνείου»

Δυο ποιήματα

Του Γιώργου Δ. Κουλούκη

Από τη «Συμφωνία της Αυγής»

Για να' ρθει αυγή μεγάλη
 συνταχθείτε
 του πόνου βαφτισμένοι
 γενναίοι της προσδοκίας.

Χαράματα μες στην καρδιά σας
 το αίμα να νικάει το σκότος
 όσοι έχετε νιώσει
 συνταχθείτε.

Και θ' ανατείλει ματωμένος
 με την πίσσα παλεύοντας αιώνες
 όχι απ' τα ουράνια
 μ' από μέγα βάθος ο ήλιος.

Παιδιά του κόσμου
 μάτια απορημένα
 πλημμυρισμένα γάλα
 στήθια των μανάδων
 συνταχθείτε.

Μονάχος δεν μπορεί κανείς να τη σηκώσει
 τόση ομορφιά.
 Από πολλούς κατορθωμένη
 για όλους θά' ρθει. Συνταχθείτε.

Αληθινοί ποιητές

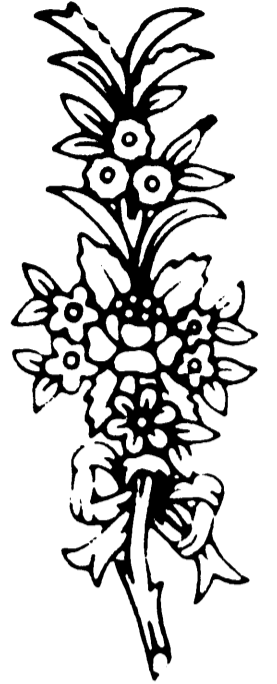
Στεκόμουν ώρες σιωπηλός
 συγκλονισμένος να διαβάζω
 γράμματα αποχαιρετιστήρια της ζωής
 εκτελεσμένων νέων συντρόφων.

Αγκομάχουσε ο λόγος
 πανόφηλα αναστήματα πώς να χωρίσει;
 «πιθαίνο για τα ιδανικά μας . . .»
 «περήφανοι να 'στε για μένα . . .»

Να λέγομαι κι εγώ ποιητής
 εντράπηκα μπροστά τους.

Η ΑυγήΖαφείρη Στάλιου

Σηκωνόμαστε στο χάραμα στις καλύβες της θλίψης
 αγουροξυπνημένοι πλυνόμαστε με το νερό της κανάτας,
 ντυνόμαστε βιαστικά της δουλειάς τα μπαλωμένα μας ρούχα,
 μασάμε το λίγο τυρί, το ψωμί που μπαγιάτεψε,
 βγαίνουμε στις γειτονιές της βρωμιάς, στα σκουπίδια
 περπατούμε στους δρόμους της λάσπης,
 βουλιάζουμε μέσα στους βόρβορους,
 τα μικρά φανάρια ξεψυχούν στις γωνιές,
 μαζεύομαστε σαν μυρμήγκια στην λεωφορείων τα τέρμινα,
 στριμογνώμαστε ορθιοι στους στενούς τους διαδρόμους,
 φτάνουμε σε μια στάση στην άκρη της πόλης,
 τα βήματα μας αφήνουν τα χνάρια τους,
 περνούμε των εργοστασιών τις αυλές, τις καρτέλες,
 τις στολές των φυλάκων με τ' άγρυπνο μάτι,
 κλεινόμαστε για αιώνες ολόκληρους στις μισοσκοτεινές αιθουσές,
 δεν μιλούμε
 δεν βλέπουμε παρά τις μηχανές που βουίζουν,
 τις ρόδες τους που γυρνούν μονότονα. . .
 Για μας δεν υπάρχει η αυγή, η πιό όμορφη της μοίρας,
 τα χρώματα που ξυπνούν οι γαλάζιες κορικφογραμμές των βουνών
 οι ανάσες των δέντρων, των κλαδιών οι δαντέλλες,
 όταν τα πουλιά κελαηδούν την πρωινή τους συμφωνία,
 όταν τ' άστρο της μέρας ανεβαίνει στο χρυσό ηλιοδρόμι του . . .
 Αλλίμονο για μας τους σκλάβους του κόσμου,
 για μας τους κολασμένους της γης, δεν υπάρχει η αυγή . . .

Νεροσυρμή
Νίκου Καλλέργη - Μαυρογένη

Νεροροή - νεροσυρμή
 τι μακρὰ μπορείς να φτάσεις
 πηγαίνεις σαν ψηλοβροχή
 και μου ραντίζεις την ψυχή
 με νοσταλγία τόση. . .
 Μα πως το χάνω το νερό
 σαν καρτερώ για να σταθει
 μες στην κλειστή παλάμη
 γίνεται στάλα, δροσερό,
 κατακυλάει μες στο βυθό
 και χάνεται στο βροχερό
 το νοτερό αυτό καιρό
 και δε γυρίζει πάλι . . .
 Έτσι όπως θα' θελα κι εγώ
 σαν το κρυστάλλινο νερό
 να γίνω ένα στον υγρό
 τον άστατο αυτό καιρό
 ή να χαθώ στον ποταμό
 ή σε ματόκλαδο εγώ. . .
 Μόνο το δάκρυ να μετρώ
 στου δειλινού την ώρα.

Κι έτσι για μόνη συντροφιά
 μου φτάνει ένας μενεξές
 στη σιωπή την ταπεινή
 και στο υγρό θλιμένο τώρα.

Αν μη τι άλλο ανεδαφικότητα
ή ο «πρεσβευτής» του Κυρίου
Γούλας Σμυρνιώτη

Κατα κόσμο φτωχός ο βασιλιάς του κόσμου
 απέριπτο φορούσε φτωχικό χιτώνα.
 Του πρεσβευτή Του η βαρύτιμη αμφίεση
 προς τί;
 Με πνεύμα ταπεινοφροσύνης ο πάνσοφος.
 Δούλος φτωχός ο παντοδύναμος,
 των αδελφών του πλένει . . . τα πόδια!
 Κι ο πρεσβευτής του . . . μήτε που καταδέχεται
 στα χέρια του να πιάσει τ' αναλόγιο,
 σαν τον υμνολογεί.
 Το προτιμάει στα χέρια κάποιου δικού του.
 Φτωχός και περιφρονημένος
 ο των όλων δωρεοδότης
 δε γεύτηκε τιμές αντίδωρες.
 Κι ο πρεσβευτής του
 έχει δυο-δυο, τρεις-τρεις
 τέσσερις-τέσσερις τους διάκους
 τιμητικά να τονε συνοδεύουν.

Ο Γκκώνης Σπύρου Μουσελίμη

Αυτός ενέπλησέ με δια λόγων αληθείας ώστε
να δύναμαι να λαλώ την αλήθειαν»
Ωδές Σολομώντα

Εκιάωνη για ποιόν μοιρολογάς
και κάθε νύχτα τον ζητάς;
για ποιόν πεθαμένο
ακό σου φίλο ή ξένο;

Ελήπως θρηνείς το χαλασμό
και της ζωής τον τελειωμό,
τη μάταιη ελπίδα
και κάτι που δεν είδα;

Αδικα σκούζεις και θρηνείς
και στα σκοτάδια τρικυμάς,
το κείνο που γυρεύεις
τότε δεν θα το έβρεις.

Όσο κι αν κλαις και χολοσκάς
και νένανε δεν ωφελάς
κουλί μου μη σκανιάζεις
και βαριαναστενάζεις.

Νησί. . . *

Θανάση Σ. Κουρή

Μρανό νησί που ριζώσες βαθιά μέσα στη λίμνη
κι εδέντρωσες κι εφύτρωσες κι έγινες πρασινάδα.
Νησί πνιγμένο στην αχλύ, στου μύθου την αχνάδα.
Νησί που μέσα επιύργωσες στην ιστορία σαν κάστρο
και παραμένεις όνειρο μες στην αχλύ του χρόνου .
Νησί που τον περίγυρο γκρίζα νερά σου ζώνουν .
Όπως ζωντανεύεις έξαφνα κάθε γιορτή και σκόλη
κι έρχονται απάνω σου πηχτοί μερμύγκια οι περαστάδες
και πάρουν όνειρο κι αυτοί να πάρουν τ' όνειρό σου
και να το κάμουνε καρδιά και βίωμα μες στο χρόνο .
Νησί που στέκεις άφωνο σαν όραμα υπερούσιο.
Πάρε φωνή πάρε λαλιά, κάμε το νου τραγούδι,
και πις μας για τη νέα ζωή που σε κυκλώνει
για το καινούργιο π' άνθισε πάνω στη γη λουλούδι
πνάνμισα στ' αρχαία νερά και στα ιερά καλάμια.
Κάμε τις κοίτες σου νερά και τα νερά ποτάμια
να τρέξουν και ν' αρδέφουνε το νου της οικουμένης .
να ομίξει η μοίρα με το φως, ο μύθος με το θρόλο
και όλα μαζί με τη ζωή με την καινούργια πλάση. . . .
και να γεμίσει όλη σου η γη και δύναμη και δάση.
και να γεμίσει η ρηματιά πλήθιο νερό και πνέμα
εκεί που πάντα εκύλαγε και το έγκλημα και το αίμα.
Γιάννινα 1 10.1983

Εδώ στο τέλος της ζωής
εδώ η ζωή, σε τούτη γης
μάταια θρηνείς και κραίνεις
του κάκου περιμένεις.

Το πατρικό μου σπίτι

Μαρίας Κιουμουρτζάκη

Το πατρικό σπιτάκι μου
πως το 'χω νοσταλγήσει
σαν θησαυρό μες στην καρδιά
για πάντα τό 'χω κλείσει.

Ας ήταν παιδικοί καιροί
να ξαναρχόταν πίσω
το μπαλκονάκι τ' άνανθο
να πάω να λουλουδίσω.

της ρεματίας το θρόισμα
να ξανακούσω πάλι
στον ίσκιο της γλυκομουριάς
να γείρω το κεφάλι.

Ν' αναπολώ τα προσφιλή
τα πρόσωπα σ' όμόνοια
που πέρασαν και χάθηκαν
σαν να' ταν χελιδόνια.

Αν έζησα σε μέγαρα
κι αν μπήκα σε σαλόνια
η θύμηση του πατρικού
σπιτιού, μου δίνει χρόνια.

Λάμπρου Μάλαμα

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ ΛΑΟΣΟΦΙΑΣ

Έτυμα φιλομάθειας
παιρσιμακά – μύθοι – αναλύσεις

Νέοι Ποιητές

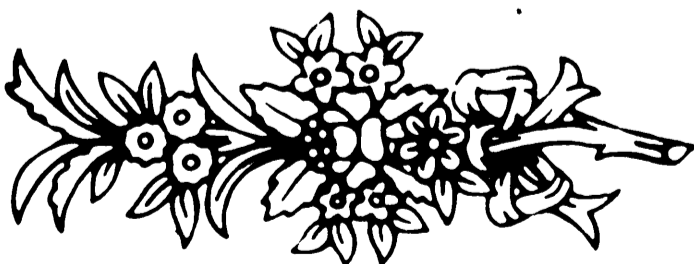
Δυο ποιήματα

Του Νίκου Βέλκου

Λευτεριά στον πατέρα

Πατέρα,
μ' όλο που σκάβουμε σκληρά
τα τοιφλίκια της μητέρας γης
κι όλο λέω: στα χέρια μας κυλούν
ποτάμια υδρατμοί, στα μέτωπά μας
ρυτίδες αυλάκια, να σπαρθεί
της καλοσύνης το σιτάρι,
πίσω από μηχανοκίνητους
τραμπούκους τρυγητές τροφής.
Μ' όλο που λέω το πως φαίνονται
σαν κέρβερρα αφεντικά σε δούλους,
διατηρούμε σαν πολυτέλεια
απλότητα κι υπομονή τιμή και ανθρωπιά.
Πατέρα μου,
μ' όλο που μάθαμε λίγα γραμματάκια
βοηθήσαμε τον κόσμο να γίνει υγιής
γράφοντας λόγια ειρήνης
πληγιασμένα ποιήματα·
σκάβαμε χαντάκια
που θάφτηκε η καλοσύνη
νά ρθει στο φως ο αστραφτερός ποταμός
των φιλιών, τα χεράκια αγκαλιά με χωλούς.
Τυφλοί πατέρα οι χρηματοπατέρες
τα σπίτια τους λαμπάδες άφωτες,
τα γέλια τους ακίδες σταυρωμού.
Λεγεωνάριε της τιμής
ημερόβιε λαχταριστή
της χηραμένης Ελλάδας
καλημεριστή των θυμαριών.
Πατέρα, λαέ και σύντροφέ μας
φως εκ φωτός τι περιστέρι ποίημα
να σου τραγουδήσω;

Ο Ν. Βέλκος είναι ένας νέος ποιητής με καλή δημιουργική φαντασία και ασίγαστο ποιητικόν οίστρο. Ζει στην Αδελαίδα της Αυστραλίας. Μα η ψυχή και το πνεύμα του είναι στην Ελλάδα, στα κοινωνικά και στα παγκόσμια προβλήματα. Ανοίγουμε δρόμο στη δημοσιότητα για το γνήσιο ταλέντο του Βέλκου, που διοχετεύει με τόση πρωτοτυπία, συμπόνια και χάρη τα μηνύματα του καιρού μας. Του ευχόμαστε κάθε πρόοδο.

Όταν θα 'χουμε

Όταν θα 'χουμε ένα μωρό
τι άραγε θα μας χαροποιήσει
να τ' ονομάσουμε Νικήτα ή Ειρήνη;
Θα μας τραγουδάει αηδονήσια λόγια
ή θα γίνει μπαρούτι ενάντια στην κακία;

Κι αν μωρό μου σε δέσουν σε μαστιγώσουν
εγώ ο πατέρας σου θα γίνω οξυά
κ' η μανα σου τρελή χιονοστιβάδα
τ' αδέλφια σου ρουμάνια
κ' η καρδιά μας λεγεώνα του χιονιά.

Τώρα που θα φυτεύουν πύραυλους
στους πέτρινους αγρούς
αγγελάκια πήλινα πιάτα φτιάχνουν
τα δάκρυα των νήπιων ζητούν
να εξορκίσουν τα προκρούστια ολοκαυτώμι
Να χαθούν, να χαθούν τα φίδια
καρατόμησαν τα γέλια μας - φοβάμαι!

Όταν θα 'χουμε ένα μωρό
ποιός θα το βαφτίσει;
Θα 'ναι άραγε κείνο το άπιαστο πουλί
κουμπάρος και δεντρολιβανιά;
Θεέ μου, πόσα μωρά
μαχαιρώνονται μέσα στον ήλιο!

Αυστραλία 20-7-83

Ερείπια της αρχαίας Αθήνας

Σταμάτη Λευθερκώτη

Νεκρά φιλήματα στα πόδια της Ακρόπολης
πάπλωμα ασήκωτο στη σκέψη μας
ο Παρθενώνας
νότες μηνύματα κατεψυγμένα στο Ηρώδιο
ακρωτηριασμένη θέληση κι αγάλματα
αδικαιολόγητες κολώνες χωρίς σκεπή
βρόχινα δάκρυα χινόπρωρου οι ανάμνησες
ρίγος ατέλειωτο ψυχρό η Ιστορία!
(Ολάκερος ο λυρισμός της αλλοτρίωσής μας
σε φιλική τιμή!!!)

Δυο ποιήματαΤου Κώστα ΛούκαΚάτω από το βλέμμα
του Ελληνοήρωα

Τά-ταράτατά . . . του πολυβόλου
οι σφαίρες, στο κουφάρι κέντησαν
το φριχτό μουσούδι του θανάτου.
( ) ήρωας κάποιας κατοχής
έναντι αρχών της εποχής.

Στο ταράτάτά του πολυβόλου
πέθανε ο ένας για τους χίλιους
μπρός στη σκλαβωμένη του γυναίκα.
Έλληνας που δεν εκλιπαρεί
τον επιβουλέα που απορεί.

Τά-ταράτατά το πολυβόλο. . .
Αντικρύσαν οι αποσταμένοι
μάτια σκοτεινά σαν μαύρους ήλιους
και γυναίκια στήθη ματωμένα.
Ψήλωσαν κορμιά γονατισμένα.

Γλυκός δεσμώτης

Κόλαση όλ' η ζωή μου
και φυλακή. . .
και τιμωρία. . .

Κρατώντας με σιμά με την ελπίδα
-και συγκρατούμενος ο πόνος-
μέσα στο σάρκινο κελί μου,
γλυκός μου έγινε δεσμώτης
μικρές μου στιγμές ευτυχισμένες!

Φιλοσοφικά Αποφθέγματα

Τι αξίες θ' απομείνουν αν χαθεί ολό-
κληρο το ανθρώπινο γένος, ύστερ' από
έναν ολοκληρωτικό πυρηνικό όλεθρο;

Μπ. Ράσελ

( ) αποκλειστικός και συγκεντρωμένος
πλούτος είναι άδικος. Δεν είναι ευτυχι-
σμένη μια χώρα που αριθμεί λίγους
υπέρπλουτους μεγαλογαιοχτήμονες' και
οι περισσότεροι να είναι φτωχοί.

Μαρτί Χοσέ

Μηνύματα Νο 2Αντώνη Κωστόπουλου

Σε είδα να περνάς στις γειτονιές
χωρίς φρουρούς και σίδηρα'
τάχα να κλείσανε οι φυλακές;

Σε βρήκα να μιλάς με τα παιδιά
λόγια τους είπες ξάστερα
λογοκρισία δεν φοβάσαι πιά!

Η σκέψη μου δεν ξέρει φυλακές
τα όνειρα δεν ξέρουν σύνορα
μηνύματα σου στέλνουν τις βραδιές
κι' ελπίζω να τα πάρεις γρήγορα.

Σε είδα με καθάρια φορεσιά
χωρίς πληγές και αίματα
λουσομένα, χτενισμένα τα μαλλιά.

Κι ο κόσμος περπατεί στην αγορά
και σε τηράει κατάματα,
μα για το χτές κανείς δε σε ρωτά!...

★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★ ★

Τι ωφελεί η λευτεριά όταν οι λεύτεροι
αναγκάζονται να ζουν αντάμα με τους
σκλάβους;

Σήμερα πρέπει κανείς να γνωρίζει ότι
μόνο η οικονομική απελευθέρωση φέρ-
νει την ελευθερία.

Μπ. Μπρέχτ

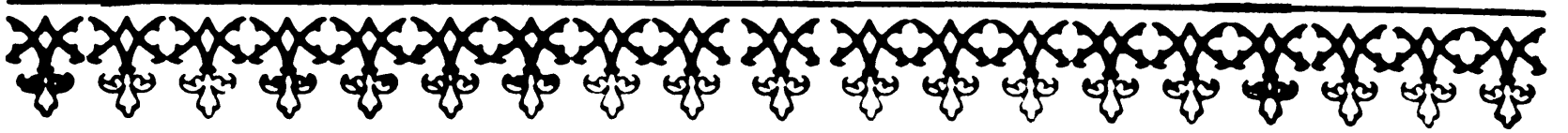
Η ηθική συμπεριφορά του ανθρώπου,
πρέπει να βασίζεται ουσιαστικά στη
συμπάθεια και την αγωγή των κοινωνι-
κών δεσμών. Θρησκευτική βάση δεν
χρειάζεται. . . Η ηθικότητα δεν έχει τί-
ποτε το θείον' είναι καθαρά ανθρώπινη
υπόθεση.

Αλβ. Αϊνστάϊν

Αν είχα δυο πεντάρες. . . με τη μια θ'
αγόραζα ένα κομμάτι ψωμί και με την
άλλη ένα λουλούδι!

Κομφούκιος

Πεζογραφία

Ταξιδιωτικές Εντυπώσεις

ΚΥΠΡΟΣ

Μια επίσκεψη στη Λεμεσό και στ' αρχαία της

Στο καράβι

Του Λάμπρου Μάλαμα

Ένα πρωί τ' Αυγούστου βρεθήκαμε για λίγη ώρα μ' ένα κρουαζιερόπλοιο στη Ρόδο... Από κει έριξε πλώρη για την Κύπρο, 270 μίλια. Την άλλη μέρα πριν καλά ξημερώσει, είμαστ' έξω από τη Λεμεσό.

Το πλοίο σιμώνει στο ΝΔ ακρωτήριο της μαρτυρικής και πανέμορφης ελληνοκύπριας της Μεσογείου.

Από δω, σαν Έλληνας, αντικρίζεις τις αγγλικές βάσεις και νιώθεις ένα αίσθημα οργής, για τους προαιώνιους πειρατές και άπιστους καταχτητές φονιάδες των Καραολήδων, καθώς και αίσθημα συμπόνιας για όλες τις τραγωδίες του ελληνοκυπριακού λαού. Το αίμα νερό δε γίνεται! Αναθυμιάσαι τους αγώνες, τις θυσίες, και τις τραγωδίες των ομογενών σου, και σπαράζει η καρδιά σου!

Κύπρος-Λεμεσός

Το πλοίο αγκυροβολεί για 5 ώρες στο λιμάνι της Λεμεσού. Κατεβαίνουμε και σε λεωφορεία τραβάμε για τ' αρχαία της. Το Κολόσσι, το Κούριο και το Ευστόλιο. Πατάμε στο εύκρατο κι εύφορο χώμα της Κύπρου, που έχει έκταση 9.800 τ.χλμ. και 410.000 πληθυσμό. Ένα κλίμα γλυκύτατο. Κι ο ήλιος της, μας περιλούζει θερμός, δυνατός, μελογόνος. Ήμερα, ξευγενισμένα τα δάση, τα τοπία της. Μοσχοβολούν τα περιβόλια. Αρχαία χώρα του χαλκού· όπου και μόνο για το χαλκό και για τα δάση της, τηνε κατείχαν αλληπάλληλα οι Ασύριοι κ' οι Πέρσες. Κι ο Μεγαλέξανδρος τηνε λευτέρωσε από τους δεύτερους το 333 π.Χ. Έπειτα, πέρασαν από τούτ' την ηλιοχώρα την τόσο θρυλική, με το 80% του πληθυσμού Ελλήνων, το 18% των Τούρκων και το άλλο 2% Αρμένων και Εβραίων, διάφοροι επιδρομείς. Μετά τον Πτολεμαίο, Ρωμαίοι Γαλατιανοί, Βυζαντινοί, Οθωμανοί και Άγγλοι.

Ο Ριχάρδος ο λεοντόκαρδος μάλιστα, είχε στέψει εδώ και τη βασίλισσά του. Ο ίδιος ύστερα πούλησε την Κύπρο στους Λουζινιανούς, τους Γάλλους, που την είχαν μετατρέψει σε φεουδαρχάτα.

Στα 1571 τηνε καταχτήσανε οι Τούρκοι, ίσαμε το 1878 που τηνε χάρισαν στους Άγγλους. Το 1960, με τη Συμφωνία Ζυρίχης και Λονδίνου έπειτα από σκληρούς αγώνες των Ελληνοκυπρίων και του εθνάρχη τους Μακάριου, κέρδισαν μια σχετική πολιτική ανεξαρτησία, αφού βέβαια οι Άγγλοι, κράτησαν το τμήμα της χώρας που χρειάζονταν, για κατοχή και πολεμικά τους ορμητήρια.

Στα 1974, στις 24 Ιούλη, η ελληνική χούντα του Ιωαννίδη και των φασιστών αξιωματικών της κλίμακας του, πειθήνια όργανα των Αμερικανών, προκάλεσαν τους Τούρκους, καθώς τους υπαγόρευσαν οι πάτρωνες, τ' αφεντικά τους, που είχαν σκηνοθετήσει με το πρόσχημα των Τούρκων κατάληψη του 40% του ΒΑ εδάφους της Κύπρου, για να τó 'χουνε για βάσεις πυραύλων και πολέμου κοντά στα πετρέλαια της Μέσης Ανατολής, κατά της ΕΣΣΔ, όπως έχουν και όλη την Τουρκία βάσεις αμερικάνικες.

Έτσι με το εγχείρημα εκείνο, υπόφεραν τα πάνδεινα οι 200.000 Έλληνες πρόσφυγες που ξεσπιτώθηκαν, ρημάχτηκαν, κι έχασαν και προσφιλείς τους!

Δακρύζεις από συγκίνηση σαν σκέφτεσαι πως ακόμα 2.000 όμηροι βρίσκονται αγνοούμενοι ή αποδεκατισμένα σκέλεθρα, στις φυλακές του διχτάτορα Εβρέν στα Άδανα... κι ο ΟΗΕ και οι «ιθύνοντες» δε δίνουν σημασία για τα βάσανά τους...

Κρασοπηγή και Κολόσσι

Μα πέρα απόλα τα παραπάνω δραματικά γεγονότα, που κατασυγκίνησαν και κομμάτιασαν τις καρδιές των Ελλήνων, χαίρεσαι την Κύπρο μας, όχι μόνο σαν ιστορία, παράδοση και δύναμη αντοχής λαού, παρά και σαν φύση, τοπίο κι ευδαίμονη μελοφόρα γης.

Σταφυλομάνα και πορτοκαλομάνα χώρα, με 175.000 τόνους σταφύλια ετήσιας παραγωγής περίπου, όπου, η αρχαία καλλιέργεια το 1/3 το διέθετε σ' εγχώρια κατανάλωση. Σήμερα βγάζει το σπέσιαλ κρασί πολυτελείας, το περίφημο «Κουμανταρία» που πάει σ' όλες τις χώρες της Ευρώπης, με καλύτερη πελάτισσα την ΕΣΣΔ.

Αλλά, και τα εσπεριδοειδή, έχουν ζωή σ' αυτόν τον τόπο πεντακοσίων χρόνων.

Πάμε για το Κολόσσι. Μια υπέροχη διαδρομή, ανάμεσα από ήμερα στεφανωτά κι οριακά κυπαρίσια. Αμπέλια, πορτοκαλιές, κιτρολεμονιές, αβοκάτοι, ακακίες, πιπεριές, χαρουπιές και μπανανιές.

Η περιοχή του Κολοσσιού είναι κύρια αμπελουργική. Έχει ιστορία από το 12 μ.Χ. αιώνα, που ήταν όλα φέουδα.

Κάνουμε σταθμό σ' έναν πύργο που σώζεται μέχρι σήμερα. έμεναν σ' αυτόν ηγεμόνες κι αρχηγοί, όταν κατείχαν την περιφέρεια Λουζινιανοί, Ιωαννίτες και Τεμπλάροι ιππότες. Ονομαστοί και οι κουμαντεροί π' άφησαν τ' όνομά τους στο πρώτο κρασί της Κύπρου, την «Κουμανταρία».

Τον πύργο που δεσπόζει ολόγυρα, έχτισε ο μεγάλος μάγιστρος Λουί Ντε Μανιιάκ το 1454. Έχει δυο μεγάλες θολωτές πέτρινες αίθουσες στη μέση, κάτω αποθήκες και πάνω άλλες δυο αψιδωτές με θόλους τ' αρχηγού. Υδραγωγείο βυζαντινών χρόνων και πλάι ένα ζαχαρόμυλο. ΒΑ, απλώνεται στον κάμπο το μεγαλοχώρι Κολόσσι. Ομοιόμορφα μικρά σπιτάκια, με τσιμεντένιες στέγες και ηλιοσυσσωρευτές απάνω τους. Σήμερα είναι κύρια προσφυγικό.

Ανεβαίνω στον πύργο και βιγλίζω νότια, δυτικά και βόρεια την αγγλική κατοχή, τις πολεμικές τους βάσεις στη Δεκέλεια, την Επισκοπή, το Τρόδος. Ανατολικά, το μαρτυρικό χωριό της προσφυγιάς, που χρόνια ζούσε σε σκηνές, καθώς τους είχαν ξεγυμνώσει το 1974 οι Αμερικανότουρκοι κ' οι χουντικοί. Σαν οι ομογάλαχτοι εγγλέζοι να ζητούσανε συνεταιριλίκι σιγουριάς στην αρπαγή τη δική τους. Αντίστροφα στο «τρεις γαιδάροι... μόνιασαν εδώ, σε ξένη αχυριώνα». Αναθυμάμαι και συμμαρίζομαι το κάθε φαμιλιακό τους δράμα! Τις αγωνίες, τους οδυρμούς και τους πικημούς τούτης της ομογένειας... Και θλίβεται η ψυχή μου!

Σκέφτομαι και το φίλο μου λογοτέχνη Αντρέα Ονουφρίου, που μού 'γραφε πριν 2-3 χρόνια τη δυστυχία των παθόντων... και κάθε λέξη του, ήτανε χλωτισμένη από

στεναγμό και δάκρυ!

Αναλογίζομαι το εγκληματικό όργιο που κρύβει ο αφανέρωτος και καταχωνιασμένος «φάκελος της Κύπρου» και ο μηδέποτε ανοιγμένος από τις σκοπιμότητες της πολιτικής των ισχυρών...

Κατεβαίνω. Τηλεφωνώ και ψάχνω να βρω ν' ακούσω τη φωνή του αδερφού ποιητή του Ονουφρίου, που συμπυκνώνει όλες τις φωνές των τραγικών Ελληνοκύπριων manάδων. Μα δεν τονε βρίσκω. Ο χρόνος εδώ είναι σχεδόν τροχάδικος.

Κούριο

Πάμε για την αρχαία ρωμαϊκή πόλη το Κούριο, ΒΔ από το Κολότσι. Εδώ που κατά τον Ηρόδοτο κατοίκησαν κάποτε και Αργείοι μετανάστες. Το Κούριο έχει καταστραφεί πολλές φορές από σεισμούς και ξαναχτίζονταν. Βρίσκεται πάνω σε λοφίσκο και κάτω δυτικά η θάλασσα. Είναι γνωστό από τη λατρεία του Απόλλωνα. Τα τελευταία χρόνια που έγιναν ανασκαφές, αποκαλύφτηκε η Βασιλική και η Ακρόπολή του. Μα πιο σημαντικό και χρήσιμο με σχετικές αναστηλώσεις, είναι το ρωμαϊκό θέατρο του 2 μ.Χ. αι. χτισμένο πάνω σ' ερείπια αρχαίου ελληνικού. Ολέθριοι και βιβλικού αφανισμού σεισμοί το 332 μέχρι το 342 το 'χαν βαθιά καταχωνιάσει· και το 1961 κάποιος Σύλλογος πανεπιστημίου της Πενσυλβάνιας σε αρχαιολογική αποστολή... το αποκάλυψε.

Πλάι από το θέατρο, είναι τα λείψανα ενός περισπούδαστου από αρχαιοτεχνική και καλλιέπεια μικρού παλατιού, που έχτισε ο άρχοντας Ευστόλιος με πολλά φανταχτερά μωσαϊκά και λαβυρίνθια δώματα· και το χάρισε τότε στην πόλη, σα μέγαρο αντισεισμικό, με αίθουσες θερμών και κρύων λουτρών. Ψηφιδωτά μωσαϊκά, κι επιγραφές που διαβάζουμε: «Είσελθε επ' αγαθώ ευτυχώς το οίκω». Μια ωραιότατη παράσταση, προσωποποιεί τη θεά Δημιουργία. Αδρά φαίνονται αποτυπωμένα σε δάπεδα και σύμβολα του χριστιανισμού.

ΕΤΚΟ- Κουμανταρία

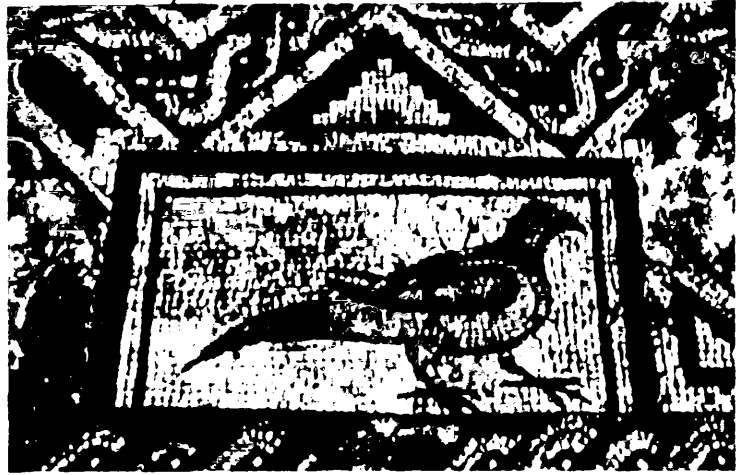
Γυρίζοντας στη Λεμεσό, περνάμε από την περιοχή των αμπελιών. Έχει μπει ο Σεπτέμβρης κ' είν' εποχή του τρύγου. Οι Κυπριωτοπούλες τρυγούν και κουβαλούν με χάρη, γέλιο και τραγούδι τα όλο χυμό και γλύκα, κίτρινα, ροζακιά και μαύρα στρογγυλόρογα κι άφθονα σταφύλια. Αυτοκίνητα τα μεταφέρουν στο μεγαλύτερο εργοστάσιο της ΕΤΚΟ στη Λεμεσό. Ακολουθούμε και το επισκεφτόμαστε. Η καλή ξεναγός μας η Ανδρούλα, κουμαντάρει και την «κουμανταρία» μας. Μπαίνουμε στο χώρο των πατήδων. Μας κερνούν σταφύλια και κρασί. Θαυμάζουμε τις τεράστιες μηχανές που θρυματίζουν τη σοδειά. Μέσα στον πλατύχωρο αυλόγυρο και στις αποθήκες, χιλιάδες βαρέλια, δρύινα καδιά κι αλουμινένιες μπόμπες, με πολύχρονα και μ' εκατοχρονίτικα κρασιά. Κάθε καδί και μπόμπα χωράει 30 και 40 τόνους. Μας λέει ο δ/ντής. Μέσα τους, βράζει το γνήσιο ηλιοκράσι, η περιζήτητη «Κουμανταρία», γλυκό ευωδιαστό, αδρό και δυναμωτικό, δίνει ζωή, ευωχία κι ευξία. Όσα χρόνια κάθεται, τόσο και πιότερο γερεύει... και χαρά σ' αυτούς που το ευφραίνονται.

Η ώρα βιάζει. Φεύγουμε. Πάμε στην αγορά της Λεμεσού· και δεν προφταίνουμε παρά, έναν βιαστικό περίπατο στην αγορά της. Γευόμαστε όμως και τα νόστιμα «σεφτάλια» (λεμεσιώτικο σπέσιαλ) που γίνονται με κυμά σε πάνες αρνίσιου ξυγκιού ψημένα στα κάρβουνα, σαν τις γαρδούμπες, τα μπουμπάρια, τα σουτζούκια που φκιάνει όλ' η μερακλίνα η ρωμιοσύνη, μ' εντόσθια ψιλοκομμένα και μυρωδικά, ή το σαλάμι τ' αγέρα με το κατσικίσιο, το χοιρινό το καπνιστό.

Το μεσημέρι ξαναμπαίνουμε στο πλοίο... που σαλπάρει για την Αραπιά...

Το αρχαίο Θέατρο στο Κούριο

Μωσαϊκά ψηφιδωτά στο Κούριο

Η Βασιλική στο Κούριο

Εικόνες από την πόλη της Λεμεσού

Θα κυκλοφορήσει σύντομα

Από το «Ελεύθερο Πνεύμα»

Ένα νέο μεγάλο έργο του Λάμπρου Μάλαμα με τίτλο «**ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ**». Μια περιήγηση σε όλα τα τουριστικά ενδιαφέροντα της γειτονικής και φιλικής μας χώρας. Με περιεχτική και ποιητική γραφή, η ιστορική και προοδευτική της εξέλιξη.

Ένα πρωτότυπο βιβλίο, χρήσιμο για κάθε ταξιδιώτη, για κάθε πολιτισμένο άνθρωπο, για κάθε Έλληνα που αγαπάει και σκέφτεται διαβαλκανικά κι αδερφικά, διανοητισμένο και με πολλές φωτογραφίες.

Διήγημα**ΤΟ ΒΑΡΟΣ
ΗΤΑΝ ΑΣΗΚΩΤΟ**

Του Ερίκου Βλάχμπεη

Ο Στρατής ετοίμαζε τη βαλίτσα και μουρμούραγε κάθε τόσο βλέποντας απ' το τζάμι την Άνοιξη, που ανέμελη τό 'χε ρίξει στο σεργιάνι. «Γιά δες καιρό που διάλεξαν...» Έβαζε στη βαλίτσα τα πιά χρειαζόμενα κι επαναλάμβανε τα ίδια λόγια. «Γιά δες καιρό που διάλεξαν...»

Ο φετεινός Απρίλης, εκτός απ' τα πάθη του Χριστού, που του φόρτωσε στην πλάτη ο «Καζαμίας», έμελε να σηκώσει και τα πάθη του λαού, που του φόρτωσαν οι συνταγματάρχες. Όταν ετοίμασε τη βαλίτσα κάθησε στην καρέκλα και περίμενε. Όπου νά 'ναι θά 'ρχονταν. Η κυρα-Χρύσα, η σπιτονοικοκυρά του, του τα πρόλαβε από τα χαράματα. «Μπαρμπα-Στρατή, κάνουνε συλλήψεις». Έτσι ο Στρατής με την ησυχία του έμασε κάθε τι χρήσιμο που είχε και τους περίμενε. Θυμήθηκε πως κάποια φορά τον έπιασαν στον ύπνο και τον πήραν έτσι, με τις μπουζάμες. Άλλη φορά του άφησαν να πάρει μόνο το σακάκι. Κάποτε τον είχαν πιάσει στο δρόμο. Τώρα όμως τους πρόλαβε. Ήταν έτοιμος σα να πήγαινε σε ταξίδι.

Κάπνιζε και περίμενε. Περίμενε και σκέφτονταν. Όσο όμως πέρναγε η μέρα και δε φαινόταν κανείς να χτυπήσει την πόρτα του, ένα αίσθημα αγωνίας άρχιζε να ροκανίζει την ψυχή του. Δε μπορούσε να γίνει διαφορετικά, τόσα χρόνια, απ' τα νιάτα του ακόμα, σε κάθε πολιτική αναταραχή τον έπιαναν και τον έστελναν στη φυλακή ή στην εξορία. Είχε πιά νυχτώσει κι αυτός καθόταν στην καρέκλα και τους καρτέραγε γιά νά 'ρθουν.

Κάποια φορά είπε να πέσει στο κρεβάτι. Πού να τον πάρει ύπνος. Στριφογύριζε στο στρώμα και χίλια ερωτήματα τρυπούσαν σα βελόνες την καρδιά του. Η αγωνία όλη τη νύχτα έκοβε φέτες τον ύπνο του και δεν τον άφηνε να ησυχάσει. Εκεί που ζαλιζότανε, εκεί πετάγονταν πάνω από κάτι χτυπήματα στην πόρτα, που τα γένναγε ο αναστατωμένος νους του.

Το πρωί πήρε την απόφαση να πάει να δει το Νικόλα. Σύντροφος παλιός και φίλος απ' τα γυμνασιακά του χρόνια. Μ' όλο που αυτό του 'ρχόταν δύσκολο, πήρε την απόφαση να το κάνει. Εδώ και καιρό με το Νικόλα ήταν παραξηγημένοι.

Οι δρόμοι σχεδόν έρημοι. οι άνθρωποι δεν ξεμυτούσαν απ' τα σπίτια. Ελάχιστοι, που τους έσπρωχνε κάποια ανάγκη, κυκλοφορούσαν βιαστικοί και χάνονταν πάλι πίσ' απ' τις πόρτες. Ο Στρατής προχωρούσε με την ησυχία του. Δεν αισθανόταν κανένα φόβο, που να τον κάνει να βιάσει το βήμα του. Αντίθετα σήκωνε πάνω του ένα βάρος, που τον λαχάνιαζε και τον έκανε να ιδρώνει. Έφτασε και χτύπησε την πόρτα. Του άνοιξε η γυναίκα του Νικόλα. Μόλις τον είδε μια έκπληξη ζωγραφίστηκε στο πρόσωπό της.

– Ο Νικόλας; Τη ρώτησε μ' αγωνία. Λαχτάραγε να την ακούσει να του λέει: Μέσα είναι, πέρασε.

– Τον πήρανε απ' τα ψες το βράδυ, τ' απάντησε. Κάτι θέλησε να πει ακόμα μα σταμάτησε το λόγο της.

Μιά χλωμάδα σκέπασε το πρόσωπό του. Αυτό που δεν τόλμησε να πει η γυναίκα, το μάντεψε ο Στρατής και κατέβασε το βλέμμα.

– Πέρνα να σου ψήσω έναν καφέ. Του πρότεινε.

– Όχι, όχι, έχω κάποια δουλειά... Θα ξαναπεράσω, της είπε κι έφυγε.

Γύρισε στο σπίτι κι έπεσε βαρύς στο ντιβάνι. Το κεφάλι του πονούσε, το παλιό του έλκος ξύπνησε και τον έκανε από τον πόνο, να διπλώνεται στα δύο. Τούτο το μαρτύριο που ζούσε ήταν χειρότερο από κάθε άλλο που θα περνούσε στην εξορία. Κάποτε μιά σκέψη ήρθε και τού 'δωσε λίγο κουράγιο. Ναι, μπορεί! Ποιός ξέρει! Μπορεί νά 'γινε κάποιο λάθος. Σηκώθηκε και τράβηξε γιά το αστυνομικό τμήμα.

– Είμαι ο Στρατής Καράσιος. Είπε στον υπομοίραρχο, που καθόταν πίσω από ένα μεγαλοπρεπέστατο γραφείο. Περίμενε να τον δει να τινάζεται απ' το κάθισμα, να βάζει τις φωνές και να καλεί τους χωροφύλακες να τον συλλάβουν. Μα τίποτα δεν έγινε απ' αυτά που έβαλε με το νου του.

– Καθείστε. Τού 'πε ο υπομοίραρχος, και πέστε μου με λίγα λόγια τι θέλετε, γιατί κι άλλοι περιμένουν σειρά.

Ο Στρατής του εξήγησε το προβλημά του.

– Λυπάμαι. Του είπε ο υπομοίραρχος, δεν έχω διαταγή να σας συλλάβω.

– Μα σας είπα ποιός είμαι και πως πάντα με πέρνανε απ' τους πρώτους.

– Περίμενε μιά στιγμή να δω κάτι.

Χτύπησε η καρδιά του Στρατή. Μιά ελπίδα τρεμούλιασε σα σπίθα φωτιάς μέσα στη στάχτη. Ο υπομοίραρχος πήρε έναν κατάλογο με ονόματα κι άρχισε να τα βλέπει με προσοχή ένα-ένα.

– Δεν μπορώ να κάνω τίποτα. Τ' όνομά σας δεν βρίσκεται στον κατάλογο.

Σηκώθηκε ο Στρατής μουδιασμένος.

- Να ξαναπεράσω αύριο, μήπως έχουμε...
- Όχι, δεν χρειάζεται. Τον έκοψε ο υπομοίραρχος.

Έφυγε ο Στρατής τσακισμένος. Το μόνο που δεν πέρασε ποτέ απ' το νου του, ήταν να ζήσει αυτό το μαρτύριο! Χίλια βάσανα, χίλιες στενοχώριες, χίλιοι κατατρεγμοί, έβαζε πως μπορούσαν να του συντύχουν στη ζωή. Αυτό όμως ποτέ δεν πέρασε απ' το νου του.

Και τώρα τι γίνεται Στρατή, μίλησε δυνατά, σα ν' απευθυνόταν σε κάποιον άλλον. Τι κάνουμε Στρατή, μονολογούσε καθώς έβραζε λίγη ματζουράνα να πιεί και να γλυκάνει τον πόνο π' αλώνιζε το στομάχι του. Τι θα πουν οι σύντροφοι; ο Νικόλας κ' οι άλλοι, όταν δε σε δουν, όπως πάντα, στην πρώτη γραμμή μαζί τους; Τι θα υποθέσουν, μετά από κείνον τον καβγά μαζί τους για ζητήματα ταχτικής; Δεν θα μπει μέσα τους η δυσπιστία σαν αρρώστια; Δεν θα τους γλείψει το μυαλό η σκέψη, ότι μπορεί να ενέδωσες; Δεν θα τους τσιμπήσει σαν οχιά το ερώτημα, γιατί αυτοί κι όχι εσύ; Δεν θα κυκλοφορήσει σα δηλητήριο στις φλέβες η αμφιβολία; Κάθε τέτοια σκέψη σήκωνε μπρος του κι ένα φράγμα. Κάθε τέτοια σκέψη στέγνωνε την ελπίδα. Κάθε τέτοια σκέψη κι ένα βήμα στην απόγνωση. Εκείνο όμως που τον τρόμαζε περισσότερο και τον έριχνε σε χίλια μέτρα βάραθρο, ήταν το γιατί δεν τον συνέλαβε η αστυνομία! Αν ήταν αυτό, που δειλά-δειλά η σκέψη τ' ανέβαζε στην επιφάνεια, να τ' αντικρύσει, κάλλιο ν' άνοιγε η γή και να τον κατάπινε, παρά να δει τέτοιον εξευτελισμό, τέτοιο θάνατο που αντί να σε παίρνει μαζί του στα κρύα τάρταρα, εσύ τον φορτώνεσαι στην πλάτη και τον κουβαλός σαν σιαμαίο αδερφό, όπου κι αν πηγαίνεις. Σίγουρα για να μην τον συλλάβουν τον θεωρούσαν ξοφλημένο, τον θεωρούσαν ακίνδυνο, τον θεωρούσαν στοιχείο νεκρό. Πώς αλλιώς να εξηγήσει το φέρεσιμο της αστυνομίας; Πώς αλλιώς να σκεφτεί; Σε ποιά μυστική ντουλάπα του νου πρέπει να ψάξει, για να βρει το φάρμακο, που θα του δώσει το κουράγιο, που θα του ζωντανέψει την ελπίδα;

Δύο θάνατοι χορεύουν μέσα στο φτωχικό του δώμα, κι αυτός δεν έχει τη δύναμη μήτε την πόρτα της ψυχής του ν' ανοίξει, να χυθούν τ' αστείρευτα χρυσάφια της καρδιάς του. Νά 'ρθουν σύντροφοι και χωροφύλακες κι αντάμα να δειπνήσουν και να χορτάσουν απ' της ψυχής του το νόμα. Να πιούν και να τραγουδήσουν τ' όνειρο της ζωής του, να δουν και να πιστέψουν πόσο καθάριο μέτωπο έχει, πόσο καθάριος ποταμός διασχίζει την ύπαρξή του, πόση αλήθεια γεμίζει την ψυχή του.

Άκουσε κάποιο χτύπημα στην πόρτα. Σταμάτησαν οι σκέψεις. Πέταξαν σαν πουλιά. Το

χτύπημα αυτό, το τόσο συνηθισμένο, για άλλη φορά, τώρα τού 'δωσαν λάμψη ζωής στα μάτια. Μπρός, φώναξε και το μάτι του έπεσε στη βαλίτσα, που περίμενε εκεί ανέπαφη απ' τα χτες, πιστή, ακίνητη σα στρατιώτης.

Μπήκε η κυρα-Χρύσα. Τον βοήθαγε πολλές φορές στου σπιτιού την πάστρα. Τον ήξερε, τον θαύμαζε και τον περιποιόταν.

- Σού 'φερα ένα κομμάτι πίττα. Τού 'πε κι άφησε το πιάτο πάνω στο τραπέζι. Ύστερα είδε τη βαλίτσα. Την ετοίμασες, μπαρμπα-Στρατή! Μ' αυτή τη φορά δεν σε πήραν! Τού 'πε με κάποια χαρά στα λόγια της. Είσ' εσύ τώρα για ξερονήσια και τέτοια...

Τα τελευταία λόγια της, τον έκαναν να πεταχτεί απ' την καρέκλα.

- Με νομίζεις κι εσύ άχρηστο κυρα-Χρύσα; Της είπε με κάποιο παράπονο στα λόγια του.

- Ποιός είπε χριστιανέ μου τέτοιο πράγμα. Αλλά να, λέω καλύτερα που δε σε πήραν. Τόσες ταλαιπωρίες, κακουχίες, τα χρόνια πέρασαν, το σώμα σου βάρυνε. Δε μπορείς πιά να τις αντέξεις.

- Δεν είναι το σώμα κυρα-Χρύσα. Η ψυχή είναι κεινη που τ' αντέχει. Και η ψυχή μου θα τ' άντεχε. Αυτό όμως, πώς θα τ' αντέξει;

- Ποιό; Έκαν' εκείνη απορημένα.

- Τίποτα... τίποτα... και σ' ευχαριστώ για την πίττα.

Τον κοίταξε μ' απορία. Ποτέ άλλοτε δεν της φερόταν έτσι. Ο τρόπος του έδειχνε πως ήθελε να τη διώξει. Τον πλησίασε. Τα μάτια του γυάλιζαν, το πρόσωπό του ήταν κόκκινο, αναμένο. Έβαλε το χέρι της στο μέτωπό του.

- Εσύ καις, έχεις πυρετό μπαρμπα-Στρατή.

- Μπα, δεν έχω τίποτα.

- Πως δεν έχεις. Να πάρεις δυό κινίνα και να πέσεις στο κρεβάτι.

- Καλά, καλά, θα κάνω όπως θέλεις, αρκεί να μ' αφήσεις ήσυχο.

Κατάλαβε η κυρα-Χρύσα κι έφυγε.

Έμεινε πάλι μόνος. Του φάνηκε το δωμάτιο σαν τάφος κ' η ψυχή του να φτερουγίζει σα χελιδόνι ζητώντας τη λευτεριά της. Όλη τη νύχτα τον έψηνε ο πυρετός. Οι παραισθήσεις τον έφερναν άλλοτε κοντά στους συντρόφους του κι ηρεμούσε το πρόσωπό του· κι άλλοτε έπεφτε σε λαβύρινθους και σε πηγάδια, με χιλιάδες νυχτερίδες, να πετούν πάνω από το κεφάλι του κ' η ψυχή του μαζεμένη ένα κουβάρι, να κατρακυλά και να χάνεται μέσα σε μαύρες υπόγειες θάλασσες. Το πρωί, έπειτα από μιά εφιαλτική νύχτα σταμάτησε ο πυρετός κι άνοιξε τα μάτια. Δυό μάτια κόκκινα σα δυό γαρίφαλα, σα δυό ματωμένες πληγές, που έσταζε η στενοχώρια.

Ντύθηκε και ξεκίνησε πάλι για το Τμήμα...

Ελληνοβαλκανικές Συνεργασίες

Επισκέψεις και ενημερώσεις

Η Δημόσια Υγεία στη Βουλγαρία

Του Λάμπρου Μάλαμα

Από μια επίσκεψη σε πολυκλινική της Σόφιας

Μιλούν οι ειδικοί παράγοντες κ.κ. Πανικιάν, Μπόεφ, Αμπατζιέφ
και Γιόνκωφ

· Ένα πολύτιμο φάρμακο το «νιβαλίν»

Όταν βρεθήκαμε στη Σόφια ζητήσαμε να επισκεφτούμε μια νοσοκομειακή μονάδα, να πάρουμε μια εικόνα για τη δημόσια υγεία στη γειτονική και φιλική μας Βουλγαρία.

Ένα πρωί μας οδήγησαν στην πολυκλινική «Ράσκο Χατζήεφ». Είναι η δεύτερη μεγάλη μονάδα περίθαλψης στην πρωτεύουσα. Είδαμε λαμπρή καθαριότητα και άψογη περιποίηση παντού. Υπάρχουν βέβαια και άλλες 2 μεγάλες πολυκλινικές και 6 νοσοκομεία για τους εργάτες.

Το «Ρ. Χατζήεφ» χτίστηκε το 1956. Τα νεώτερα τμήματα έχουν μόνο 2 κρεβάτια σε κάθε θάλαμο, όπως και στις κλινικές και στα Ινστιτούτα της Ιατρικής Ακαδημίας.

Μας υποδέχονται οι δ/ντές... και η Μαρίτσα Δημήτροβα μια ευγενική και πρόθυμη αδελφή νοσοκόμα (από πατέρα Έλληνα γιαννιώτη Χρόνη και μάνα Βουλγάρα), μας σερβίρει καφέ και ποτό...

Η Σόφια για την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη των κατοίκων της είναι χωρισμένη σε 9 περιοχές.

Το «Ρ. Χατζήεφ» έχει για θεραπεία 450 κρεβάτια, 4 βασικές κλινικές για εσωτερικά νοσήματα, παιδιατρική, γυναικολογική και νευρολογία. Οι δ/ντές των κλινικών είναι καθηγητές. Σ' αυτές εκπαιδεύονται και οι φοιτητές. Υπάρχουν 2 πολυκλινικές με όλες τις ειδικότητες που εξυπηρετούνται ίσα με 55.000 ασθενείς.

Η νευρολογική κλινική έχει 2 τμήματα με 110 κρεβάτια, κύρια για αποπληξίες, που εξυπηρετεί 2 περιοχές, και θεραπεύονται συνολικά 12.000 περίπου το χρόνο. Απ' αυτούς, οι περισσότεροι είναι από καθαρά νευρολογικές παθήσεις και όχι ψυχιατρικές. Η ψυχιατρική είναι χωρισμένη σε δύο μορφές. Η μια παίρνει τα βαριά νοσήματα και η άλλη τα ελαφρά. Τα περισσότερα όμως τα θεραπεύουν σε φυσικά περιβάλλοντα.

Στη Σόφια υπάρχει και ένα αντικαρκινικό νοσοκομείο. Μια φορά το χρόνο υποχρεωτικά, γυναίκες και άντρες κάνουν το «τσεκάπ» για τη σωστή λειτουργία της προληπτικής ιατρικής και της ελεγχόμενης και φροντισμένης

υγείας των πολιτών. Οι πολυκλινικές είναι ξεχωριστές από τα νοσοκομεία. Η μια είναι μόνο για συμβουλές· και η άλλη για τσεκάπ και θεραπεία. Λειτουργούν και 26 μικρότερα που προσφέρουν μέρα-νύχτα τις υπηρεσίες τους στο κοινό. Η υπ' αριθ. 20 εξυπηρετεί 65.000 κατοίκους.

Στη «Ρ. Χατζήεφ» εργάζονται 130 γιατροί και 36 οδοντίατροι. Οι μισθοί τους κυμαίνονται από 250 έως 500 λέβα.

Συναντάμε τον δ/ντή της Καρδιολογίας κ. Πανικιάν και τον υποδ/ντή της Παθολογίας κ. Μπόεφ. Ο πρώτος μας ενημερώνει:

– Στη χώρα μας και σ' άλλα σοσιαλιστικά κράτη, όσοι πάσχουν από ελαφρά νοσήματα, τα 80% περνάν από τις πολυκλινικές και θεραπεύονται. Οι πολυκλινικές είναι και σαν Σταθμοί Πρώτων Βοηθειών· έχουν προϋποθέσεις κι εκτελούν καθήκοντα γενικής μέριμνας για τη θεραπεία των πολλών. Οι 40% βοηθιούνται σ' αυτές κι αποφεύγουν τα νοσοκομεία. Οι γιατροί πηγαίνουν και στα σπίτια. Οι 36 οδοντίατροι σε μια περιοχή, εξυπηρετούν 3.500 άτομα. Κάθε παιδίατρος, μπορεί να επιβλέψει 1.000 παιδιά, εκτός από τους γιατρούς των σχολείων και των παιδικών σταθμών. Κάθε γιατρός έχει τις διανυχτερεύσεις του και πληρώνεται χωριστά γι αυτές.

Από την «Ρ. Χατζήεφ - συνεχίζει - περνάνε 1.200 άτομα την ημέρα και για ερωτήσεις, συμβουλές κλπ. Η 20η πολυκλινική είναι η νεώτερη χτισμένη το 1979. Οι κάτοικοι τη λένε «Ανάκτορο της Υγείας». Επειδή είναι μοντέρνα και απαιτούνται πολλά απ' αυτή. Και πράγματι, τ' αποτελέσματα είναι από τα καλύτερα στη Βουλγαρία.

Οι θάνατοι στα 1.000 παιδιά που γεννιούνται ζωντανά, τώρα είναι μόνο 8 περίπου. Ενώ το 1944 ήταν για το λαό μας στα 1.000 νεογέννητα, τα 140 πεθαμένα. Αυτά μετριοούνται με βάση τον αριθμό γεννησεων και θανατων μέχρι ενός χρόνου.

Εδώ ο κ. Πανικιάν δίνει το λόγο στο δρα Μπόεφ:

– Τα τελευταία 10 χρόνια, σε τούτη την πολυκλινική καμιά γυναίκα δεν πέθανε από καρκίνο μητρας κ.α. Έχουμε όλα τα σύγχρονα επιστημονικά μέσα και τα τελειότερα ακτινολογικά μηχανήματα, και περιθάλπουμε συνολικά 2.500 εργάτες. Όλα τα εργοστάσια όμως στη χώρα έχουν και ιδιαίτερες δικές τους κλινικές. Μόνο όταν είναι στα σπίτια τους εξυπηρετούνται από τη δική μας πολυκλινική.

Σε μια περίπτωση στατιστική από 5.000 προληπτικά τσεκάπ, μόνο σε 8 άτομα βρέθηκαν αφροδίσια. Κι αυτά ήταν από κείνους τους σωφραίους που ταξιδεύουν σε έξω χώρες.

Οι έγκυες γυναίκες παίρνουν 2 μήνες άδεια πριν τον τοκετό· και 4 με 5 μετά απ' αυτόν.

Στη συνέχεια βλέπουμε κι άλλους υπεύθυνους παράγοντες.

Ο δρ Αμπατζίεφ και ο δρ Γιόνκωφ, ο πρώτος δ/ντής τμήματος ιατρικής περίθαλψης και υγείας του λαού· και ο δεύτερος δ/ντής Τμήματος Στατιστικής. Ο δρ. Αμπατζίεφ μας είπε:

– Η δημόσια υγεία στην πατρίδα μας κατέχει την πρώτη θέση στην πολιτική του κράτους· και αναπτύσσεται με σταθερούς και ανοδικούς ρυθμούς. Η καλή και δυναμική μας υγεία, βρίσκεται σε συνάρτηση και σχέση με τους άλλους τομείς της κοινωνικής και οικονομικής ζωής. Αυτό έχει μεγάλη σημασία για τον πληθυσμό της χώρας.

Η δημόσια υγεία μας, σύμφωνα με τις σοσιαλιστικές αρχές, προσφέρεται

έγκαιρα και δωρεάν σε όλους τους πολίτες. Η κατάσταση της υγείας του λαού μας, είναι συνάρτηση της όλης κοινωνικής και παραγωγικής προόδου στη Βουλγαρία. Έχουμε Ιατρική Ακαδημία και Ιατρικές Σχολές, στη Σόφια, στη Βάρνα στο Πλέβεν και στο Πλόβντιφ. Η πρώτη εδώ στην πρωτεύουσα περιέχει και διάφορα ινστιτούτα για τους ξένους. Στην Ακαδημία υπάρχουν και Σχολές φαρμακολογίας και στοματολογίας. Έχουμε και τα τμήματα για άμεσες χειρουργικές επεμβάσεις.

Ξέρουμε πως αυτά γίνονται και στις αναπτυσσόμενες χώρες. Αυτό δε σημαίνει πως μπορούμε ν' αποφύγουμε κι εμείς κάποιες βαριές αρρώστιες, όπως όλος ο κόσμος. Όσο άρτια οργανωμένοι κι αν είμαστε... έχουμε και πολλά προβλήματα. Πάντως η φροντίδα μας είναι, για όλους και ιδιαίτερα για τα παιδιά και τις γυναίκες, τους εργάτες και τους αγρότες. Οι προληπτικές εξετάσεις, έχουν εξέχουσα θέση και γίνονται σε πλατιά κλίμακα, για να χτυπάμε κάθε κακό στη γένεσή του.

Τα προβλήματά του καρκίνου είναι όπως και στις άλλες αναπτυσσόμενες χώρες.

Ένας υπευθ/γός μέλος της Ακαδημίας Επιστημών της Βουλγαρίας είναι υπεύθυνος για την ογκολογία. Αυτός επιβλέπει τις εξελίξεις και τις θεραπείες και παρακολουθεί τα επιτεύγματα κι εδώ και στ' άλλα κράτη. Έχουμε εξαιρετικές επιτυχίες στους καρκίνους προληπτικής αγωγής, καθώς και στους παρόμοιους των μαστών.

Θέλω να σας ευχαριστήσω για την επίκεψή σας. Είχα την ευτυχία να επισκεφτώ την Ελλάδα και να διαπιστώσω τις καλές και αδελφικές σχέσεις των δύο χωρών μας:

Τέλος ο κ. Γιόνκωφ συμπληρώνει:

– Από το Σεπτέμβρη του 1944 η πρόοδος σ' όλους τους τομείς της δημόσιας υγείας, βαδίζει σταδιακά πάνω σ' ένα σχεδιασμένο προτσές. Έχουμε αρκετά ειδικευμένα πρόσωπα. Τώρα το πρόβλημα είναι να χρησιμοποιούμε τα πιο δραστήρια και τα πιο οικονομικά, ώστε με λίγη εργασία, να έχουμε πλιότερα αποτελέσματα.

Στη Βουλγαρία σε κάθε 10.000 κάτοικους αντιστοιχούν 110 κλίνες. Δεν ξέρω πως είναι η κατάσταση στην Ελλάδα. Ξέρω όμως, ότι, στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης στα 10.000 άτομα η αναλογία είναι 40 με 60 κλίνες. Εμείς προχωρούμε με τις καλύτερες δυνατότητες και καλύπτουμε τις ανάγκες μας, ανεβάζοντας πάντα ψηλότερα το επίπεδο της υγείας του λαού μας. Αυτή η ανάπτυξη της καλής υγείας επιβάλλει και την παραγωγική και οικονομική ανάπτυξη σε όλους τους τομείς της κοινωνικής και πολιτισμικής ζωής της νέας Βουλγαρίας. Ξέχωρα από τα νοσοκομεία έχουμε και τα σανατόρια σε άλλη όμως βάση. Στους 10.000 κάτοικους σ' αυτά ισοδυναμούν 21 κρεβάτια. Στα νηπιαγωγεία εξασφαλίζουμε 20 θέσεις στα 100 παιδιά. Στο κάθε νηπιαγωγείο έχουμε 30 άτομα προσωπικό. Με τον τρόπο αυτό εξασφαλίζουμε άνετες συνθήκες εργασίας για τις μάνες.

Η δουλειά των μανάδων αποδίδει περισσότερα από τα έξοδα των 30 ατόμων του προσωπικού. Οι βρεφονηπιακοί σταθμοί μέχρι τα 3 χρόνια, υπάγονται στο υπουργείο υγείας. Στις Ιατρικές Σχολές μπαίνουν από 2.000 νέοι κάθε χρόνο· 500 με 600 οδοντίατροι και 150 με 200 φαρμακοποιοί. Εδώ, δεν υπάρχει ανεργία για όσους τελειώνουν τα πανεπιστήμια. Πιάνουν αμέσως δουλειά. Οι νέοι γιατροί τοποθετούνται για 3χρονη θητεία και σε χωριά ως αγροτικοί.

Έχουμε και ισχυρή φαρμακοβιομηχανία, που παράγει πολλά φάρμακα από τη βοτανική. Ένα πολύ γνωστό φάρμακο το «νιβαλίν» για την παιδική παράλυση και την πολυομελίτιδα, είναι βουλγάρικης εφεύρεσης. Το βγάζουμε από τα λευκά αγριοζούμπουλα που φυτρώνουν πάνω στα χιονισμένα βουνά.

Λάμπρος Μάλαμας

Σ.Σ. Δημοσιεύουμε την παραπάνω εργασία με σχετική καθυστέρηση, εξ αιτίας του φόρτου της ύλης σε κάθε τεύχος. Οι παραπάνω ενημερώσεις έγιναν πριν 2 χρόνια στη Σόφια, όταν είμαστε προσκαλεσμένοι από το υπουργείο Εξωτερικών της Βουλγαρίας. Αλλ' επειδή το θέμα για τη δημόσια υγεία, είναι πάντα επίκαιρο κι έχει για όλους το ζωτικό του ενδιαφέρον, το προσφέρουμε στο αναγνωστικό μας κοινό, με την επιφύλαξη πως, στα σχετικά νούμερα και τις στατιστικές, θα επήλθαν κάποιες μεταβολές πάνω στη δίχρονη εξελικτική πορεία της δημοσίας υγείας και προόδου του βουλγάρικου λαού.

Βασίλ Απρίλοφ και Νικόλα Στανόφ της Φιλικής Εταιρείας

Μικρή μελέτη
Του Κώστα Χατζή

Περισσότερα από 700 επίσημα έγγραφα-ντοκουμέντα, που βρίσκονται και φυλάγονται στα Γενικά Αρχεία του Κράτους και στην Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδας, έχουν τη δύναμη να μαρτυρούν απ' το περιεχόμενό τους για τη συμμετοχή και προσφορά βουλγάρων εθελοντών στην Επανάσταση του 1821 (δες Κ. Χατζή «Ελληνοβουλγαρικά Χρονικά» τ. 6 Μάρτη-Απρίλη 1983, σελίδα 15).

Παραμονές της επανάστασης στη Μολδοβλαχία (Αλέξανδρος Υψηλάντης, Φλεβάρης 1821) 168 Βούλγαροι ήταν μνημένοι στην εθνικοαπελευθερωτική οργάνωση Φιλική Εταιρεία. Για τη συμμετοχή τους αναφέρονται, ο δημοσιογράφος και πολιτικός Ιωάννης Φιλήμων (1798-1874) στο «Δοκίμιον ιστορικών περί της Φιλικής Εταιρείας» και ο Κωνστ. Λεβίδης (1790-1868) ιερολοχίτης στη μάχη στο Δραγατσάνι (Ιούνιος 1821). «Αφθονον βουλγαρικών αίμα έρευσε μετά του ελληνικού εις τα πεδία των μαχών, όπου έλαβε θανατηφόρους κτύπους ο έως τότε νομισθείς κολοσσός της Τουρκίας».

Αντιγράφουμε απ' το λόγο πανηγυρικό, της 25 του Μάρτη 1967, του Ιωάννη Βασδραβέλλη (δημοσιεύματα της «Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών» Θεσσαλονίκη 1968). «Η Φιλική Εταιρεία, ο Καποδίστριας και η Ρωσική πολιτική».

Από τη Φιλική Εταιρεία - Ειδικός Απόστολος διορίστηκε για τη Βουλγαρία ο Ρώσος αξιωματικός ελληνικής όμως καταγωγής Δημήτρης Βατικιώτης. Οι Βούλγαροι τον γνώριζαν καλά. Στην περίοδο του ρωσοτουρκικού πολέμου 1806-1812, ο Βατικιώτης διοικούσε τὰ εθελοντικά βουλγαρικά τμήματα, που δρούσαν μαζί με τα ρώσικα στο Δούναβη, και από το 1816 ήταν επικεφαλής των Βουλγάρων μεταναστών στη Βεσσαραβία. Ο Βατικιώτης πέτυχε να στρατολογήσει στη «Φιλική Εταιρεία» αρκετούς αρχηγούς των βουλγαρικών τμημάτων.

Αναφερόμαστε σε δύο εξέχουσες μορφές Βουλγάρων Φιλικών.

- α) Βασίλ Απρίλοφ, γεννημένος στο Γκάμπροβο, πόλη στις πλαγιές του Βόρειου Αίμου (Στάρα Πλανίνα). Πολιτιστικό κέντρο και μέχρι σήμερα, με πλούσια αγωνιστική παράδοση στον απελευθερωτικό (Ρωσοτουρκικό) πόλεμο του 1876-78 και αντιφασιστικό αγώνα του 1821. Ο Απρίλοφ τέλειωσε το γυμνάσιο στο Μπράσοφ της Ρουμανίας και στα 1807 σπουδάζει γιατρός στη Βιέννη. Αρρώστησε βαριά και διέκοψε τις σπουδές του. Επιστρέφει στη Βουλγαρία και έπειτα από σύντομη παραμονή του πηγαίνει στην Οδησό, όπου και ασχολείται με το εμπόριο που τον έκανε πλούσιο.

Στην Οδησό (έδρα της Φιλικής Εταιρείας από το 1814) γνωρίζεται με Φιλικούς και είναι από τα πρώτα ξένα μέλη της. Μιλάει τα ρώσικα και τα ελληνικά όπως και τη μητρική του γλώσσα. Στα ελληνικά είναι γραμμένη η φιλολογική του διακήρυξη «Γνώμη» για συγχρονισμένη βουλγάρικη γλώσσα, στη γραμματική και την ορθογραφία της.

Χρηματοδότησε με γενναίες εισφορές,

κόσο το σχολείο της ελληνικής κοινότητας της Οδησσού, όσο και το ταμείο της Φιλικής Εταιρείας. Με δικά του έξοδα οργάνωσε δεκάδες αποστολές Βουλγάρων εθελοντών στην επαναστατημένη Ελλάδα του 1821.

Στα 1835 στο Γκάμπροβο, πόλη που γεννήθηκε, ίδρυσε το πρώτο βουλγάρικο σχολείο, γυμνάσιο και δημοτικό. Έστειλε στη Ρωσία πντοπίτες του να σπουδάσουν δάσκαλοι και ενάθεσε τη διεύθυνση του σχολείου στο Νεοφίτ Ρίλσκι, που τον είχαν στείλει από το Βουκουρέστι να μελετήσει από κοντά το διδαχτικό σύστημα και μέθοδο του εκεί ελληνικού σχολείου.

Συμπαραστάτη στο αναγεννητικό εκπαιδευτικό έργο του, είχε το Νικόλα Παλαούζοφ και που ενίσχυσε οικονομικά στην ανέγερση του πρότυπου αυτού σχολείου, που η φήμη του απλώθηκε στην τουρκοκρατούμενη Βουλγαρία και μέσα σε μια δεκαετία ιδρύθηκαν στη Σόφια, Παζαρτζίκ, Κάρλοβο, Στάρα, Ζαγόρα κ.α. πόλεις σχολεία απριλοφικού τύπου.

Ο Βασίλ Απρίλοφ ενεργό και δραστήριο μέλος της Φιλικής Εταιρείας, πρωτεργάτης του εκπαιδευτικού κινήματος της Βουλγαρίας, πέθανε στα 1848 στο Γαλάτσι της Ρουμανίας. Σήμερα μπροστά στο «Γυμνάσιο Απρίλοφ» ιστορικής και αρχιτεκτονικής αξίας και Μουσείο Πολιτισμού στο Γκάμπροβο, βρίσκεται το μπρούτζινο άγαλμα του Βασίλ Απρίλοφ.

- Αντιπαράθεση σε παρένθεση («ΒΗΜΑ» 8 Μάρτη 1982. Ένα από τα πέντε γυμνάσια που έχτισε ο Καποδίστριας, με ιστορία πάνω από 150 χρόνων... πρόκειται γι' αυτό του Γαλαξιδίου... νοικιάστηκε σε ιδιώτη που το χρησιμοποιεί σαν αχυρώνα και κοτέτσι». Επίσης στα «ΝΕΑ» 27 Ιούνη 1982. «ΝΑΥΤΙΛΙΟ. Το πρώτο Γυμνάσιο που έχτισε ο Καποδίστριας και έχει ιστορία εκατόν εξήντα χρόνων. Είναι σήμερα αποθήκη και κατοικία των κομμουνιστών». Οι εφημερίδες παραθέτουν και τις φωτογραφίες, για τα δύο αυτά ιστορικά κτίσματα). Κλείνει η παρένθεση.

- β) Νικόλα Στανόφ. Από την Κοπρίφστιτσα, σήμερα πόλη - μουσείο παλιάς βουλγάρικης αρχιτεκτονικής (100 χιλιόμετρα περίπου από τη Σόφια) που κάτοικοι της πήραν μέρος στην Επανάσταση του 1821. Παραθέτουμε αποσπάσματα απ' την αίτηση της χήρας Ελένης Στανόφ, έγγραφο που βρίσκεται

στα Γενικά Αρχεία του Κράτους - Συλλογή Γ. Λαδά.

«Αθήνα την 16 Μαρτίου 1863. Προς την Σεβαστήν Β' των Ελλήνων Συνέλευσιν. Ενταύθα. . . αι πολιτικά εκδουλεύσεις του συζύγου μου, μέλους της Φιλικής Εταιρείας υπέρ του μεγάλου αγώνος, αι χρηματικά υπέρ αυτού προσφοραί, αι ένεκα τούτου υλικά καταστροφαι ημών ας υπέστημεν. . . ταύτα πάντα εφρόνουν ότι δεν ηδύναντο να με παρέξωσι το δικαίωμα να ζητώ αποζημιώσεις, εκ του μικρού ημών εισέτι έθνους. . . Αλλ' ήδη Σεβαστοί μου Εθνάρχαι, η ακατάσχετος δυστυχία μου, η μέχρι αυτού του επιούσιου άρτου στέρξης της οικογενείας μου, μοι επιτρέπουν ν' αποτανθώ και να ζητήσω εκ του Έθνους. . . μικράν Σύνταξιν (σ.σ. η αραιώση στο κείμενο) και οπωσούν μόνον ανάλογον εις την παρούσαν πενίαν μου. . . ». Ευπειθεστάτη Χήρα Ελένη Ν. Στάνοφ.

Σχετικό με το περιεχόμενο της αίτησης, είναι το έγγραφο με ημερομηνία 16 Μαρτίου 1863 εν Αθήναις, στα Γενικά Αρχεία του Κράτους, συλλογή Γ. Λαδά, φάκελλος αγωνιστών, που υπογράφουν προσωπικότητες της εποχής εκείνης. Πιστοποιούν βεβαιώνουν και ομολογούν για την κατάσταση της οικογένειας Στανόφ.

- Γνωρίσας προσωπικώς τον μακαρίτην Νικόλαον Στανόφ. Α. Μανάκης.

- Και ο υποφαινόμενος ομολογώ την εσχάτην ένδειαν εις ην ευρίσκεται σήμερον η ευγενής ταύτη οικογένεια». Ιω. Παπαρηγόπουλος. Γεν. Πρόξενος της Ρωσίας.

- Βεβαιώ την εσχάτην ένδειαν εξ ης πάσχει η οικογένεια αύτη.» Εμμ. Αύτρας. Γραμμ. της Λιευθύνσεως της Διοικ. Αστυνομίας.

Ακολουθούν πέντε άλλα ονόματα με ταυτόσημη δήλωση. Το ακριβές αντίγραφο απ' το πρωτότυπο υπογράφει - «Αθήναι 16 Μαρτίου 1863 ο Δήμαρχος Αθηναίων Εμμανουήλ Κουτζικάρης. και - «Επικυρούται το γνήσιον της υπογραφής του Δημάρχου, ο Νομάρχης και α.α. ο Γραμματεός Α. Βιζβίζης.

Απόλυτα σχετικό είναι το έγγραφο, απ' τα Γενικά Αρχεία του Κράτους, Συλλογή Γ. Λαδά.

- «*Πιστοποιητικόν έγγραφον. Ο Νικόλαος Στανόφ ήτο εις των σημαντικότερων προυχόντων της Αδριανουπόλεως, βαθύπλοτος, κεκτημένος πολλά και μεγάλα κτήματα και πλείστα χρήματα, ήτο δε Μπειδικτζής (Γενικός έφορος όλων των προσβάτων) επί τεσσαράκοντα έτη, και ο μεγαλύτερος στραπεζίτης. Μισθολόγος δε*

το μυστήριον της Ελληνικής Επαναστάσεως και μέλος της Εταιρείας γενόμενος ενήργει με ζήλον και αφοσίωσιν προς επιτυχίαν της απελευθερώσεως του Έθνους. προσέφερε δε προς τον σκοπόν τούτον εξ ιδίων του χρημάτων πεντακοσίας χιλιάδας γροσίων δια μιας, εκτός των άλλων χρηματικών βοηθημάτων κατά καιρών εκ διαλειμάτων.

Μαθών δε ο Σουλτάνος Μαχμούτ ταύτα, διέταξε και εθανάτωσαν αυτόν, την δε περιουσίαν του άπασαν κινητήν τε και ακίνητον εδήμησεν.

Τρία μέγιστα μέγαρα εντός της πόλεως Ανδριανουπόλεως. Εν μέγα κατάστημα εντός της Ανδριανουπόλεως, εν ω εξήσκει το επάγγελμά του. Τρία τσιφλίκια εντός της περιφερείας της επαρχίας Ανδριανουπόλεως, μερίστης εκτάσεως έκαστον, ως έκαστον είχε τας αναγκαίας οικίας και αποθήκας και τα παραρτήματα αυτού, οίον ποιμνία προβάτων και αγέλας βόων και ίππων.

Το άγαλμα του Βασίλ. Απρίλοφ, μπροστά στο «Γυμνάσιο Απρίλοφ», στο Γκάμπροβο. Σήμερα Μουσείο Πολιτισμού.

Έπιπλα και σκεύη των τριών μεγάρων και του καταστημάτος του. Αργύρα και χρυσά σκεύη Πολλά και πολυτελή κοσμήματα. Οίον διαμαντικά, μαργαρίτας και τα τοιαύτα. Δύο εκατομμύρια γροσίων ευρεθέντα εις τα εντός καταστημάτος του κιβώτια.

Η δε οικογένειά του συγκατεμένη από την σύζυγον του Ελένη και τας θυγατέρας του Μαρία και Ελισάβετ, διαγει εν εσχάτη και φρικτή ενδεία.

Ταύτα γινώσκοντες πιστοποιούμεν εις συνειδήτως και χορηγούμεν εις την οικογένειαν του το παρόν, ίνα χρησιμεύσει εις αυτήν όπου δει.

Αθήνησι τη 5 Μαΐου 1862. + Θεόφιλος Ακαρνανίας.

Ημείς γινώσκοντες την νυν εσχάτην ένδειαν της ευγενούς ταύτης οικογένειας, πιστοποιούμεν αυτήν δια της ημετέρας υπογραφής.

+ Αθηνών Μισαήλ.

Ακολουθούν και άλλαι παρόμοιαι πιστοποιήσεις εν αντιγράφω επικυρωμέναι παρά του Δημάρχου Αθηναίων Επιμ. Κουτζικάρη».

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Ο κάθε άνθρωπος πρέπει να είναι σεβαστός σαν άτομο· και κανένας δεν πρέπει να μεταβάλλεται σε είδωλο.

Δε μπορώ να φανταστώ ένα θεό, ο οποίος αμοίβει και τιμωρεί τα πλάσματά του ή έχει θέληση, σαν εκείνη νιώθουμε εμείς μέσα μας.

Αλβ. Αϊνστάϊν

... Και δια να μιλώ την αλήθεια κατατρέχομαι από τους δυνατούς. Θέλουν την αλήθεια, κι όποιος την ειπεί κιντυνεύει. Αλήθεια, αλήθεια, πικριά που είσαι! Οι δυνατοί ρωτούν για σένα και ύστερα σε κατατρέχουν! ...

Γιαν. Μακρυγιάννης

Όποιος τον έρωτα δεν τον κρίνει μεγάλο θεό και υπέρτατο όλων των δαιμόνων, τότε αυτός είναι σκαιός ή άπειρος που δεν γνώρισε το μεγαλύτερο θεό των θεών.

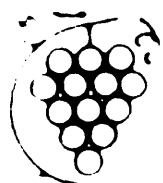
Ευριπίδης

Ο έρωτας είναι ένας κιβδηλοποιός, που μεταβάλλει αδιάκοπα τα ευτελή κέρματα σε χρυσά λουδοβίκια· και ο οποίος συχνά κάνει αυτά τα λουδοβίκια πάλι ευτελή κέρματα.

Ένας άνθρωπος, εφόσον εκφράζεται η γράφει, έστω και ύβρεις, αγαπάει ακόμα. Ο θάνατος του έρωτα είναι η σιγή.

Μπαλζάκ

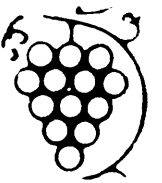
Λάμπρου Μάλαμα

«Τα Κλειδιά της Ευτυχίας

ή πως να ζούμε ευτυχισμένοι»

Πωλείται 250 δρχ. στα κεντρ. βιβ/λεια και στη δ/ση του Συγγραφέα

Στοχασμοί

Επιχειρήματα και απόψεις

Του Δημήτρη Δημητριάδη

● Το μεγαλύτερο αίσχος της εποχής μας είναι που αδιάντροπα τολμάμε να λεγόμαστε άνθρωποι, αφού υπάρχει εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο.

● Όταν το σκοτάδι σκεπάσει τη συνείδηση, τότε ο εγκέφαλος παύει να λειτουργεί.

● Αιχμάλωτοι αυτού του κόσμου που εμείς οι ίδιοι δημιουργήσαμε, είμαστε διπλά ένοχοι γιατί τον παραδίνουμε στα παιδιά μας.

● Την ομορφιά του κόσμου τη βλέπω κάθε μέρα στο ζωγραφισμένο χαμόγελο του μικρού παιδιού.

● Στους καταδότες της ζωής και της ιστορίας «αφιερώνω» τούτες τις λίγες σειρές, μαζί με την αηδιαστική περιφρόνηση και ντροπή ολόκληρης της ζωής μου!

● Υπέρτατη φιλοσοφία το μεγαλείο της ψυχής.

● Το παρόν θα φέρει ένα καλύτερο μέλλον, όταν σφυριλατούμε τις αξίες της ζωής τίμια, σωστά και σταθερά.

● Θερρίζουμε ανελέητα το χρέος της πορείας μας, διαλύοντας τα όνειρα. Τώρα υπάρχει μονάχα ο βρόχος του παρόντος, η απεγνωσμένη αναζήτηση του μέλλοντος κι ο πυρετός που ξεχειλίζει στις αρτηρίες της αγρύπνιας μας.

● Η αυλή έφερε ένα κοπάδι περιστέρια στ' ανοιχτό παράθυρό μου, κι ευθύς ο κόσμος γέμισε ήλιο.

● Όταν οι άνεμοι του μίσους λυγίζουν τα στάχια, το στέρνο της ύπαρξης αιμορραγεί.

● Τα άνθη είναι η ομορφιά των κήπων· οι καθαρές καρδιές είναι η ομορφιά του ανθρώπου.

● Πολέμησε σωστά τη ζωή. Η κοινωνία περιφρονεί τους δειλούς κι όσους προσκυνούν τ' ανάπηρα σύμβολα.

● Πολυκατοικίες, τσιμεντένια κλουβιά και προσαρμογές απομόνωσης. Να λοιπόν που βάλαμε παρωπίδες στους εαυτούς μας.

● Το άμεμπτο θάρρος και το αθόλωτο ήθος, είναι οι βασικοί σπόνδυλοι της ραχοκοκαλιάς της εντιμότητας.

● Η ισορροπία θά 'ρθει μονάχα όταν οι άνθρωποι σταματήσουν να εξοστρακίζουν τις ακτίνες του ήλιου.

Κυκλοφόρησε:

Το νέο μεγάλο και πρωτότυπο δραματουργικό έργο, θεατρικής και κιν/φικής μορφής

Του Λάμπρου Μάλαμα από την Εθνική Αντίσταση του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ και του ΕΔΕΣ.

«Ο Πρωτοκαπετάνιος»

Λαογραφικά

Σκέψεις και κρίσεις για τη λαογραφία και
την αξία της •

Μορφές και μνήμες της πατρίδας (Το Μουσείο της Αγιάνας- Εύβοιας) Του Γιώργου Παπαστάμου

ΟΙ ΜΟΡΦΕΣ ιστορίας και μνήμης είναι οι πιο γοητευτικές στην ψυχή του ανθρώπου όταν αποτελούν την πιο γνήσια βίωση πολιτισμού. Αυτές οι μορφές γίνονται πιο ουσιαστικές, όταν κατορθώνουν να διαπερνούν ολόκληρο το ιστορικό πλήρωμα προς τους ανείκαστους χώρους της ευδοκίας.

Ήρωες πνεύματος γίνονται για μένα, όσοι αυτές τις ανώνυμες μορφές, λαϊκού κυρίως πολιτισμού τις καθιστούν επώνυμες. Υπάρχουν μέσα σ' αυτές τις μορφές, Μνήμες, που ενώ φαίνονται σαν κάτι μουσειακό, ουσιαστικά δεν είναι παρά ο συμπυκνωμένος χρόνος, η αιχμάλωτη ωραία στιγμή του πνεύματος και μαζί ένας ολόκληρος κόσμος που είναι μια γοητεία και μια ομορφιά.

Ανάμεσα σ' αυτούς τους ήρωες λοιπόν είναι πρώτοι και καλύτεροι οι λαογράφοι και οι συνοδίτες τους. Αυτοί όλοι είναι που συγκινούν γιατί θησαυρίζουν νού και ψυχή, με κομψοτεχνήματα, με φωτογραφίες με θαυμασιότητες, κάθε λογής, περασμένων εποχών.

Και ξάφνου, ένας απ' όλους ο πιο φιλακόδημος του παρελθόντος αποβαίνει αξιοθαύμαστος γιατί κατορθώνει να μεταμορφώσει την παράδοση σε γαλήνη.

Αυτή την μεταμόρφωση μόνο λαογράφοι του αναστήματος του Δημ. Χρ. Σέττα μπορούσαν να πραγματώσουν. Γιατί, ο Δημ. Σέττας μας βεβαίωσε ακόμα μια φορά πως δεν έχει αποσαθρωθεί «ενδογενώς» η πολιτιστική μας κληρονομιά. Μας δίδαξε πρόσφατα πως η αρχέγονη επαγγελία του λαού μας εξακολουθεί να μας παραμυθεί μέσα στο σύγχρονο παραλογισμό του υπάρχουν.

Όλος ο κόσμος των «δρώμενων» στο Σύνδεσμο Ευβοέων ο «Νηλεύς» αποδείχτηκε με την αδρή πρωτοπορία του Δημήτρη Σέττα,

δίδαχέ ευλογίας για το πολιτιστικό παρελθόν του λαού μας και ένθεος οραματισμός για το μέλλον μας.

Δεν είναι μόνο ό,τι θάνατο πρόσφερε συγγραφικά ο Σέττας στην πατρίδα του. Πιο πολύ μετρά η απονέκρωση των μορφών ζωής, με το αναστάσιμο μήνυμα της αφθαρσίας και της ανωνιότητας με την έκθεση της προ-γονικής Μνήμης.

Ο δημιουργός του Λαογραφικού Μουσείου της Αγιάνας στάθηκε, όπως πάντα, ο εραστής μιας πνευματικής πληρότητας, αλλά και οδοιπόρος του εσωτερικού σύμπαντος όλων των αφθαρτων στο χρόνο θησαυρισμάτων της λαϊκής ψυχής. Ποιητής ο ίδιος ενός κόσμου θανάτων αξιών, κομίζει σε μας το απαύγασμα της σοφίας του. Πνεύμα λαμπρό και ακοιμητο υπενθυμίζει με τη μορφή του στους ανθρώπους του καιρού μας, πως οι πνευματικοί ήρωες σαν και τον ίδιο, δεν ανήκουν στο στενό χώρο ενός χωριού, αλλά σ' όλους τους καιρούς κι ανθρώπους.

Ο δάσκαλός μου Δημήτρης Σέττας, είναι το περπάτημα μιάς ευαισθησίας και το περπάτημα ενός στοχασμού που έχει σταματήσει κάπου, σε μια τελείωση! Λυπηθείτε με, που δεν έχω πιά την ωραία αδυναμία, που είχα κάποτε να περιγράψω, σαν απλός χρονογράφος γιορτές εγκαινίων, σαν εκείνη την περσινή πανηγυρική της 25ης Ιουλίου. Ήθελα πιο πολύ να παραμυθίσω τη μορφή του ανθρώπου, μ' ένα μύθο σαν κι εκείνους που αρχαία είχε μάθει να λέει: η Ανατολή στην Ευρώπη.

Είπαμε για μύθο, γιατί και ο λαός είναι φιλόμυθος. Και μέσα στα χρυσά όνειρά του μύθου, άπραγος και υποταγμένος στο πεπρωμένο, ακούει, θέλει πάντα ν' ακούει. Και τ' ακούει συνήθως από τους λαογράφους του. Ο Σέττας είχε το προνόμιο αυτό να δώσει με σιωπή. – Καθώς νοεί στις «φωνές της Σιωπής» του ο Μαλρώ, τις μουσειακές μορφές και με αδρό λόγο. Ένα λόγο με αναδρομές και αναγωγές πάθους και έκστασης. Γιατί ο Δ.Σ. είναι παρουσία με μιά παράλληλη παρηρησία, άγρυπνης ψυχής και καθάριας, που δεν τη μόλεψε, μηδέ την κηλίδωσε ποτέ, μηδέ σκιά ανομίας.

Να γράψω και ν' απαριθμήσω τα τετρακόσια και πλέον εκθέματα του Μουσείου Λαϊκού Πολιτισμού; Να ονοματίσω τους συνεργάτες, που στήσανε αυτή τη φωλιά της αέτιας και αθάνατης Μνήμης; Μα κάτι τέτοιο το θεώπω πεζό μπροστά στην προσφορά εκδοχής της λαμπρής αίσθησης του βιωμένου χρόνου. Δε μπορώ να μη μνημονέψω και την εκμπή της ΕΡΤ 2 στις 2 του Σεπτέμβρη και την εξαιρετή παρουσίαση του «Λαογραφικού Μουσείου από τον Τάσο Ψαρρά στην Πολιτιστική αποκέντρωση».

Ακούσαμε όλοι με συγκίνηση τα παλιά μας τραγούδια. Είδαμε χορούς και τις τοπικές μας θρησκείες... Πήραμε το μήνυμα της ελευθερίας από φωνές μακρινές και λησμονημένες, που μιλούσαν για τον ανθρώπινο μόχθο για τους «τσιφλικάδες» και τους αφέντες της γής, που δεσποτικά διαφέντευαν εδώ τα φεουδάρχες. Νιώσαμε την αίσθηση ήχων από ζεστή ελληνικήλαδη, μελωδική και αρμονικότατη γωνή του αδερφού μου δάσκαλου Χρήστου Παπαστάμου. Ενός ανθρώπου, που ξέρει να ανθουσιάζει και να συνεπαίρνει την ψυχή, με τη θριαμβολογία του λόγου του, ή με τη χαμηλόφωνη όλο διδαχή και γνώση ιαχή του, καθώς μας διαβάσει τις «Αγγελικές Φωνές» των μαθητών.

Όλα αυτά είναι μηνύματα που έρχονται από τους ζωντανούς χώρους της μεγάλης πολιτιστικής μας κληρονομιάς. Οι ομιλητές οι άθε λογής μοχθητές της στήριξης του Μουσείου της Αγιάνας πρέπει να επαινεθούν. Δεν είδα προσωπικά καθόλου με συμπάθεια, κάποιους ήθελαν ν' αποκομίσουν απ' την εκδήλωση αυτοπροβολή, ή να κατακρίνουν την έξοχη αυτή προσπάθεια, που αποτελεί τιμή για τον τόπο και τον πολιτισμό του.

Όμως, πάνω από κάθε τέτοιου είδους μιροστοχάσματα, στέκει το έργο το ζωντανό, το ανθεχτικό στο χρόνο, το άφθορο, το πολυμήμαντο, η εκτύλιξη, θα λέγαμε του δράματος, που επιβάλλει την αξία του ανθρώπου του λαϊκού τεχνίτη. Παράλληλα επιβάλλει και τον πρωτεργάτη Δημ. Χρ. Σέττα. Αυτός έδωσε νόημα σε αντι-κείμενα λησμονημένα. Μορφοποίησε μελωδικά σκληρές ανισότητες. Αίδαξε με τη δράση του, πως τίποτε ανθρώπινο δεν του είναι ξένο. Το Μουσείο είναι έκφραση της τριμερούς πορείας της διδασκαλίας, του Δημ. Σέττα. Η θεωρία, είναι το δίτομο, μνημειώδες έργο του, έκφραση-πράξη, η

Νιάτα, χαμόγελα κι ομορφιές, με τις φολκlorικές στολές από το Μουσείο της Αγιάνας που δημιούργησε και φροντίζει ο λαογράφος και λογοτέχνης Δημήτρης Σέττας

έκ-θεση, η αντικειμενοποίηση και η αισθητοποίηση της γενναίας βίωσης. Μιάς βίωσης, που με οδυνηρή ένταση έκρουσε τα κέντρα της αμάντευτης μοίρας. Από την ένταση τούτη ήρθε και η απόκριση μιας κατάφασης. Πέρα όμως απ' αυτή την κατάφαση υπάρχει και ο εξαίσιος άνθρωπος που υπάρχει και θα υπ-άρχει με βεβαιότητα ως Μορφή και Πνεύμα μέσα στην «Quiet mind» στη γαλήνη της μνήμης, όπου και εδράζει η φιλία μας με την αιωνιότητα!

Οι Συγγραφείς και τα Βιβλία

Μικρές αξιολογήσεις, παρουσιάσεις, γνώμες και κρίσεις

Από τον Λάμπρο Μάλαμα

Κάνω κριτική δημιουργώντας και όχι ψάχνοντας να βρω λάθη
Μιχαήλ Άγγελος

Βασίλη Περσεΐδη: ~~Με~~ ~~Με~~ ~~Με~~ ~~Με~~ ~~Με~~ ~~Με~~ ~~Με~~ ~~Με~~ ~~Με~~ ~~Με~~

«Το εθνικό μας Τραγούδι».

(Μελέτη εθνικής αυτογνωσίας) Τόμος Α σελ. 480, εκδ. «Τάσος Πιτσιλός» Αθήνα '83.

Ο Β. Περσεΐδης μας ήταν γνωστός από μίαν άλλη λαογραφική εργασία, ένα συλλεκτικό είδος λαϊκής σοφίας, μια τολμηρή ανεκδοτολογία. Γενν. στη Σκύρο από ευβοιώτη πατέρα το 1910. Σπούδασε νομικά στο πανεπιστήμιο της Αθήνας και ο πόλεμος του 1940 τον βρήκε υπάλληλο στο Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας. Πολέμησε στην Αλβανία και στη συνέχεια από τους πρώτους στο ΕΑΜ. αγωνίστηκε στην Εθνική Αντίσταση για την απελευθέρωση της χώρας.

Μετά καταπρέχτηκε και φυλακίστηκε για την πατριωτική του δράση. Στη φυλακή έγραψε τα πρώτα λαογραφικά του, εξασκώντας τη μνήμη του και τη μνήμη των άλλων συντρόφων του, σ' ένα απόθεμα εμπειριών, με στομικό λιτό και γλαφυρό ύφος.

Όταν εφέτος μας παρουσίασε το με τον παραπάνω τίτλο, έργο μεγάλων αξιώσεων, μας άφησε κατάπληχτους. Για το βαρύ του μόχθο, δίκαια τα τόσο επαινετικά λόγια που του 'γραψαν οι Ι.Μ. Παναγιωτόπουλος, Α. Καραντώνης, Σ. Καρράς κ.α. Για μας, δεν απομένει παρά να τον συγχαρούμε κι από τη θέση τούτη, που εργάστηκε τόσο ακούραστα, σεμνά κι αθόρυβα σαν ένας χαλκέντερος πνευματικός εργάτης, σε αναδίφηση, ανάπλαση και κωδικοποίηση τόσου υλικού στο πιάτο μεγάλο θέμα του εθνικού αγωνιστικού μας βίου. Το Δημοτικό μας Τραγούδι που ο Γκαίτε συσταίνει όλοι ν' αρχίζουμε απ' αυτό, ο Περσεΐδης το αναζωντανεύει διάπλατα, και το οριοθετεί με υπεράνθρωπη υπομονή, στους πιάτο φωτεινούς ορίζοντες, για ρόδινες λεωφόρες του μέλλοντος. Έτσι πρόσφερε στα ελληνικά γράμματα, ένα μνημειώδες έργο, επιμελημένης και βαθιάς έρευνας και μελέτης επιστημονικής και βαθυστόχαστης ανάλυσης. Ο σ. ακολουθεί την εγγελιανή δομική γραμμή: Καταγωγή - σύνθεση - ανάλυση. Αγάπησε με ακατασίγαστο πάθος το λαό και με την αθέρινη συνείδηση ευθύνης που τον διέπει, μας χαρίζει

ένα θαυμαστόν όγκο, σταχυολόγησης, ανάπλασης και κατάθεσης, σαν ιερή παρακαταθήκη στο οικοδόμημα του εθνικολαϊκού μας πολιτισμού. Έργο τεκμηριωμένο, αυθεντικό, με πλούσια βιβλιογραφία. Πολλοί έγραψαν μελέτες και δοκίμια για το δημοτικό Τραγούδι, την πολυτιμότερη και λαμπρότερη αυτή αξία των εθνικών μας παραδόσεων, που ριζοκρατιέται από την αρχαία Ελλάδα και από γενιές γενεών.

Μα του Περσεΐδη το έργο, τα επσκοιάζει όλα τα προηγούμενα. Αυτός ανατέμνει όλες τις πτυχές, κι εξαντλεί όλες τις πηγές του αισθητικού κοινωνικού μας βίου. Έργο που δείχνει σα δυσανάβατο βουνό και που μόνο ένας φασματοκόπος, φανατικός λαολάτρης αγωνιστής σαν το Περσεΐδη, μπορούσε να τ' ανέβει. Και ψαλλει έτσι από την ψηλότερη κορφή του, τη δόξα του αισθητικά τελειότερου δημιουργού ποιητή που λέγεται λαός και Δημοτικό τραγούδι, απόλα τα φαγερώματα του μακραινου και μακρόπονου λαϊκού μας βίου. Έτσι για ν' ακουστεί στα πέριπα, η αξία όλων των τραγουδιών του (δημοτικά, ελαφρά, λαϊκά, μοιρολόγια κλπ.) Δε μένει παρά, να του ευχηθούμε: καλή δικαίωση στον επίπονο μόχθο του, και καλή δύναμη να μας δώσει σύντομα και το β' τόμο. Άμποτε κ' η Ακαδημία ν' αφυπνιστεί από τη νάρκη, ν' απαγγιστρωθεί από την ταχτική της ευνοιοδοσίας των βραβείων της... και να βραβεύσει τον Περσεΐδη για τον άθλο του.

Παναγκώτη Τσουτάκου: «Ειρήνη»
Αθήνα '83.

Ένας ύμνος και μια δοξαστική ποιητική σύνθεση για την Ειρήνη. Αλλά παράλληλα κι επικλητική στους ισχυρούς της γης και στους λαούς, για τη διαφύλαξη της και την ευτυχία της. Η τέχνη του Τσ. είναι βραχυλογία και περιεχτική, καιρία φωτοδότρα και βαθιά ουσιαστική φορτισμένη με το αγνότερο βρυσισμό συναίσθημα του ανθρωπισμού και της τραγωδιακής απεικόνισης. Κάθε στίχος, με την αλήθεια του, σε συγκινεί και σε σκλαβώνει. Με σύμβολα και

μαρτυρίες, η κάθε λέξη της ζωής και του κόσμου, από τις απειλές της πολεμοκαπηλικής κραιπάλης γίνεται φως και μέσο οδηγητικό, για ευτυχησμένη αδερφική και τίμια πορεία του ανθρώπου. Κάθε ποιητική λέξη και φράση του Τσουτάκου, υποδηλώνει ορθολογισμό σε πρόσωπα και πράγματα· κι από επίκαιρη φωνή, παίρνει προέκταση αιώνια. Το φλογερά επίκαιρο, αλλά και διαχρονικό θέμα και πρόβλημα της Ειρήνης, βασανίζει την ψυχή του ποιητή, όπου, σαν ευαίσθητος δέκτης της αγωνίας του ημερινού κόσμου, από τον πυρηνικό όλεθρο, γίνεται σημαιοφόρος στις παλλαϊκές στρατιές του αγώνα, γι αυτό το πολυτιμότερο αγαθό της ζωής. Στο βιβλίο τούτο, το πάθος για τη ζωή κορυφώνεται· και το μεγάλο κίνδυνο του αφαιρισμού που κρέμεται πάνω από τα κεφάλια της ανθρωπότητας, επισημαίνει ο εκλεκτός βάρδος· και κρούει τον κώδωνα ακόμα πιά εύγλωτα, από άλλους ειρηνολόγους ποιητές. Μέσα από τις τραγικές εμπειρίες και το επίμαχο θέμα, μας δίνει με την τέχνη του και το μήνυμα για το μέλλον, τη σιγουριά και την ομορφιά του ανθρώπινου βίου.

Αλέκου Λιδωρίκη: «Θέατρο Α'». Σελίδες 442, εκδ. «Δωδώνη» Αθήνα '83.

Ο κορυφαίος θεατρικός συγγραφέας, τύπωσε σ' έναν τόμο τέσσερα από τα κυριότερα έργα του: Τη «Μεγάλη Στιγμή», το «Λόρδο Βύκωνα», «Τό ξύπνημα» και το «Ένας ιππότης στον καιρό μας». Η εμφάνιση αυτή σ' έναν ογκώδη τόμο του Λιδωρίκη, είναι πράγματι μεγάλη στιγμή για το θεατρόφιλο αναγνωστικό κοινό, και θα μπορούσε να γίνει και μεγάλη γιορτή, για το τόσο ταλαίπωρο σε εκτροπές και γρή, σε ρεπερτοριακά επίπεδα, σε σκοπιμότητες και διασυρμούς ελληνικό θέατρο. Το παράδειγμα του ήθους και των έργων του Λ. η γενική του αναγνώριση, η μακριά θητεία του στο προσκήνιο της θεατρικής μας ζωής, η αρχοντοφυχη ισάση του, οι προοδευτικές του θέσεις και αντιλήψεις, η πλατιά ανάσα παρηγοριάς και ψυχαγωγίας, τα διδάγματα και τα μηνύματα του συγγραφικού δυναμισμού του, όλα αυτά μεγαλώνουν αληθινά την ιστορία του θεάτρου μας. Ο Λ. ανάλωσε τα περισσότερα χρόνια του, στο σωστό κοινωνικό και παιδευτικό θέατρο. Έζησε κι εμπνεύστηκε κι έπλασε και αισιόδοξη με γιρά ψυχολογικά φόντα και χειρονομιαστές αληθείες, χαρακτήρες και τύπους, με δράματα και κωμωδίες με τα πάθη τους καθημούς, τα όνειρα, τις αγωνίες και τα οράματά τους. Οι ήρωες του, με τις χαρές, τις λύπες, τα χαρίσματα και τα ελαττώματα, αντιστοιχούν γενικότερα. Τα έργα του τιμούν την πατρίδα μας και στον έξω κόσμο. Είναι γιμάτα από ιδαι-

νικά και μηνύματα, νόστο για Ιθάκες κι ανέβασμα τ' ανθρώπου· για καλύτερη και δικαιότερη κοινωνία, σεβασμού κι αξιοπρέπειας. Ρεαλιστής ο Λ. εκφράζει τη φύση των ανθρώπων, μ' επεισόδια που αντικαθρεφτίζουν τις αντιθέσεις της σύγχρονης ζωής. Πέρασε χρόνια μακριά από την Ελλάδα στις ΗΠΑ. Η πείρα του και οι γνώσεις του στη θεατρική τέχνη, έχουν απέραντες διαστάσεις. Μα ο χώρος δεν μας επιτρέπει πλατύτερες αναλύσεις. Κριτικές για την αξία των έργων που αναφέραμε, βρίσκονται μέσα στο βιβλίο, γραμμένες από παλιούς κριτικούς του θεάτρου, όπως ήταν ο Σπ. Μελάς, ο Γρ. Ξενόπουλος, ο Λ. Κουκούλας, ο Μ. Ροδάς, ο Π. Παλαιολόγος κ.α.

Γιάννη Γουδέλη: «Καινούργια Εποχή»
αριθ. 26-27

Αφιέρωμα στον Κωστή Παλαμά, εκδ. «Δίφρος» σελ. 203.

Ο γνωστός συγγραφέας κι εκδότης, παράλληλα με τις άλλες συγγραφικές κι εκδοτικές του δραστηριότητες, μας πρόσφερε τελευταία ένα μνημειώδες τεύχος, αφιερωμένο στη ζωή και στο έργο του Κ. Παλαμά. Μέσα σ' αυτό περιλαμβάνει διαλεχτά ποιήματα του τιμώμενου, πολλά πρωτόδοτα διαφωτιστικά στοιχεία, κριτικές αποτιμήσεις για τον εθνικό μας ποιητή από τον ίδιο, καθώς και από τους Άγγελο Δόξα, Κωστή Μεραναίο κ.α.

Ο Γουδέλης δίνει πολλές διδαχτικές και βιωματικές αλήθειες και από τη θρυλική κηδεία του Παλαμά το 1943, που είχε αναπτύξει ιδιαίτερη δράση· και με φωτογραφίες της πομπής πλάι στο Σικελιανό και στην άλλη φτασμένη ποιητική χορεία της εποχής. Στις τελευταίες σελίδες του τεύχους, εποπτεύει και σχολιάζει και την πνευματική και καλλιτεχνική κίνηση, από τα τρέχοντα συμβάντα.

Ο Γ.Γ. ανήκει στη γενιά της Εθνικής μας Αντίστασης. Στην ιταλογερμανική κατοχή, υπήρξε πρωτοπόρο στέλεχος των φοιτητών στην Αθήνα και πρωτομάχος σε διαδηλώσεις που είναι και τραυματίας από κείνον τον τιτάνιο αγώνα του λαού μας για τη λευτεριά του. Ο Γ. είναι ακμαίος και δυναμικός εργάτης στα προοδευτικά μας γράμματα. Η σημαντική προσφορά του στη Νεοελληνική Λογοτεχνία, δεν είναι μόνο στο ρεαλιστικό, αντιστασιακό και κοινωνικό διήγημα, σε ρωμαλέα κι επιβλητική ποίηση, στο τολμηρό και αναγκαίο δοκίμιο, παρά και στην επιοπτεία της έγκυρης ευσυνείδητης και θαρραλέας κριτικής. Δίνει συχνά το παρόν με την «Καινούργια Εποχή» του, με παρρησία σε αποκαλυπτικά στοιχεία, με το δικό του αρρενωπό ύφος. Σημαδεύει τα καιρία σημεία της λογοτεχνικής, της θεατρικής κι εκδοτικής ζωής του τόπου, τα δρώντα πρόσωπα, τα καλά και τα κακά των ημερών μας.

Βασίλη Παπαγιάννη: «Χειμερινή Έξοδος». Ποιήματα εκδ. Εξάντας '83 σελ. 48. Ο Β.Π. είναι γιατρός με ηπειρώτικη καταγωγή που ζει στη Θεσ/νίκη. Με την «Έξοδο» του, σαν αληθινός ποιητής, βρίσκεται κιόλας με το πρώτο βιβλίο = άλμα προς απολύτρωση (από τον κλειστό χώρο της δέσμευσης ορισμένων επιφυλάξεων) στο γερό ποιητικό στερέωμα και σ' ανοιχτούς ορίζοντες δημιουργικής αισιοδοξίας κι ελπίδας. Ο Β.Π. με νέα και δυνατή ποιητική αίσθηση, αγγίζει και διαπερνά αιθέρια και αγέρικα τα πράγματα με υποδηλωτικές νύξεις στα δραματικά γεγονότα της ιστορίας. Μια συγκρατημένη διατονική φωνή που στιγματίζει τις αντιθέσεις και τ' απaráδεχτα προβλήματα του καιρού μας. Διαψεύσεις και αντινομίες. Φιλοσοφικές προσβάσεις και ρεαλιστικές διαπιστώσεις και ανίες. Ένας λόγος ποτισμένος με πικρό χυμό, ντυμένος με θώρακα ηθικής συνείδησης, για να φράξει τ' αδιέξοδα στην πορεία γ' ανθρωπινότερο μέλλον. Θίγει με πόνο τις αντιδιαστολές στο χώρο και στο χρόνο. Αποστροφή στα πράγματα της ήττας. Μια ποιητική δύναμη ναυαγοσώστρα της μοναξιάς. Η τραγική προσπέλαση σε κίβδηλα ιδανικά κι απάτηλα ονειράτα. Ο Β.Π. έχει μια δυναμική ενόραση. Μέσα από πρωτότυπες εικόνες και αλληγορίες, κερνιέσαι την πικρή γευση της σιωπής και της αηδίας, χωρίς να σε αγγίξει πνοή μελαγχολίας, για όποια θλιβερή πραγματικότητα. Κυρίαρχα στοιχεία στην τέχνη του, το πείσμα, η πάλη, η αυτοπεποίθηση η σκληρή στάση, το ενάντιο σε κάθε αδικία. Ο Β. Παπαγιάννης με σπαθάτο ρεαλισμό και δραματική έμφαση, προοιωνίζει καλή εξέλιξη στην ιδιότυπη ποίηση του.

Μιχάλη Π. Δελησάββα:

«Βήματα και Ανασες».

Μια πρώτη ποιητική συλλογή με 40 ποιήματα έκδοση του «Διογένη» Αθήνα '83. Ο ποιητής και διηγηματογράφος Μ. Δελησάββας ανθρωπιστής γιατρός και αγωνιστής στη Ν. Μάκρη και στο Χαλάνδρι, είναι μια εξαιρετική πνευματική κι επιστημονική φυσιογνωμία. Με τούτη την εμφάνισή του στα ποιητικά γράμματα, δείχνει όχι μόνο στόφα υποβολής, αλλά φλέβα χοχλαστή βρυσσοπηγή, στο λόγο τον ποιητικό, τον τίμιο κι ειλικρινό. Τα θέματά του είναι μαρτυρίες από δραματικές κι ανώμαλες καταστάσεις που πέρασε ο λαός μας τα χρόνια από το 1945 ως το '75. Ο Δ. δίνει ποιητικά τά στίγματα της κοινωνικής κι «επαναστατικής» αδικίας αυτών των χρόνων. Πότε συμβολικοί και πότε περιγραφικοί οι στίχοι του, μα πάντα ρεαλιστικοί, είναι γερά φτερουγίσματα που κραδαίνουν αγάπη και πίστη κι ανθρωπιά, στον κόσμο και στή

ζωή· κι αισιόδοξα μηνύματα για μια αναγεννητική πορεία. Τήν ψυχή του ποιητή, τη δυναμώνουν πολλά ενάρετα συναισθήματα: ευγένεια, συμπόνια, καλοσύνη· κι εύλογο κίνητρο της δημιουργικής του εργασίας, η βαθιά και ουσιαστική ανθρωπιστική συνείδηση. Αυτά τ' ανώτερα αισθήματα, εκπηγάζουν κι από τις άμεσες επαφές του με τους πάσχοντες· και με το ιδεολογικό όραμα μιας καλύτερης ζωής για όλους. Απόρροια της εξευγενισμένης ποιητικής του μορφής, είναι και τα πλούσια τ' ανυπόκριτα κι αδιάκοπα χαμόγελα (σπάνιο χάρισμα στη βλοσυρή την κρυψίνοη και καταχθόνια χρεωκοπημένη αστική κοινωνία) που ο Δελησάββας μοράζει γι ανακούφιση και ηθικό κουράγιο στα συνάνθρωπό του. Η ποιησή του, έχει το πνευμα της αγωνιστικής αισιοδοξίας για τη γενική πρόοδο, που λυτρώνει και λυτρώνεται κι ο ίδιος. Με το γνήσιο αίσθημα την υποβλητική εικόνα και το δράμα της ορφάνιας, της αδικίας, της διχονοίας, συνοψίζει με καθαρό κι αβίαστο ποιητικό λόγο τις σύγχρονες τραγωδικές καταστάσεις του λαού μας, δίνοντας το μήνυμα μιας ακερραίας μελλοντικής λευτεριάς.

Το «Ε. Πνεύμα» που είχε προ καιρού φιλοξενήσει σαν διηγηματογράφο τον Δελησάββα χαιρετίζει τούτη την πρώτη και τόσο ώριμη ποιητική του παρουσία.

Θάνου Κωτσόπουλου: «Ποιήματα 1933-1983» Αθήνα '83 σελ. 325.

Ο Θάνος Κωτσόπουλος τα τελευταία χρόνια της απομαχίας του από το θέατρο, κατέπληξε με τον όγκο της λογοτεχνικής του εργασίας. Είναι γνωστή, η τεράστια προσφορά του κατά τι πιότερο στο Εθνικό Θέατρο. Βράχος κι επιβλητικός ερμηνευτής στην αρχαία τραγωδία, αλλά και στην Ελεύθερη Σκηνή. Τώρα και στο μυθιστόρημα, στην ποίηση, στην κριτική, απόδειξε το πολυσύνθετο και πολυμήχανο ταλέντο του με πολύ πειστικές και συγκινητικές επιδόσεις. Το πολυσέλιδο μυθιστόρημά του ο «Φάπας» είναι ένα εξαιρετικό με μετουσιωμένα βιώματα πλούσιο έργο, με ζωντανό παλμό και καθαρό λόγο, με αγωνιστικές θέσεις και προοδευτικές ιδέες και μηνύματα.

Το βιβλίο με τα 175 ποιήματά του, είναι κι αυτό ένα θαυμάσιο έργο ζωής και λύτρωσής του. Είναι μια συλλογή 50 χρόνων, μετά από τι μακρόπονη και ταραγμένη καλλιτεχνική και συναισθηματική του βιοπορεία. Ποίηση γνήσια, διάφανη κι ανεπιτήδευτη, σημαδιακή, ποιαναμοχλεύει όλη τη δραματική κλίμακα των γεγονότων του καιρού μας. Τέχνη πλασμένη αυθόρμητα, κατά καιρούς στη φόρμα με τι παραδοσιακές του επιδράσεις και σε περιεχόμενα, με τα βιωματικά του σύμβολα και με τς

πλήμμυρα κι αγνά αισθηματά του. Είναι ποιήματα με ρίμες και χωρίς ομοιοκαταληξίες, μα όλα είναι ανθρώπινα, απλά και βαθιά και πυκνά σε ουσία, καμωμένα με τρυφερή ευαισθησία και ανθρωπιστική διδαχή· σταθμοί λυρικών και δραματικών του εξάρσεων, από τα προσφιλή του πρόσωπα κι απ' ό,τι αγάπησε και τίμησε πióτερο στη ζωή. Τα πió πολλά έχουν μίαν αντίληψη αυτογνωσίας και μια φιλοσοφική θέση υπομονής και καρτερίας. Ο Θ.Κ. επισημαίνει λυρικά και ρεαλιστικά τις τραγικές διαπιστώσεις από το εύκολο γκρέμισμα των αξιών μέσα στη διαλεχτική κίνηση της ζωής. Τα ποιήματα «Ο Καρούσος» και «Στους άγραφους στίχους μου», μας συγκίνησαν βαθύτερα και ιδιαίτερα. Τον ευχαριστούμε και τον συγχαίρουμε για την άξια προσφορά του.

Αλέκου Γιανακού - Αντωνιάδη: «Ειρηνικοί Ρυθμοί» Αθήνα '83 σελ. 175.

Παλιός αγωνιστής, φιλοσοφημένος άνθρωπος ο Α.Γ.Α. και συγγραφέας της κριτικής, του στοχασμού, ενός είδους δημοσιογραφικού και ρεπορταζιακού δοκίμιου· με γερές καταβολές ρωμείκης ψυχοσυνθετικής ντομπροσύνης και λεβεντιάς, με οξεία παρατηρητικότητα, τροχισμένη κρίση, ποιητικές και πεζές γουστόζικες παρεμβολές στα κείμενά του.

Πλαίσιο που κινεί κι αναμοχλεύει το υλικό του αναδρομικά, είναι η Μυτιλήνη, η γενέτειρά του. Ο Γ-Α έγραψε και τύπωσε κι άλλα βιβλία. Μ' ένα σπουδαίο δίτομο έργο εμπειρικό κι αποσπασματικό τη «Μικρή Ιλιάδα». Αλλά δεν προσέχτηκε από τον Τύπο και την κριτική. Δεν κρίθηκε, δε σχολιάστηκε· και είναι αδικημένος.

Το νέο βιβλίο του «Ειρηνικοί Ρυθμοί» το διαποτίζει και το θερμαίνει μια αυθόρμητη και φλογερή πνοή, και ο στρωτός και ζωντανός του λόγος, με μίαν αθώα παιδική ειλικρίνεια στην αφήγηση των τραγικών γεγονότων του πολέμου, της πείνας, της αρρώστιας, του δύστυχου λαϊκού βίου. Γερή μνήμη και πείρα ζωής, διαμορφώνουν ένα γράψιμο αναδρομικό σπονδυλωτό με αντιπαράθεση γεγονότων και προσωπικό ύφος. Γνώρισμά του, το χιούμορ κ' η πικρή ειρωνία, όχι μόνο για πολεμικές καταρροές, παρά και για τα πάθια της πολύπαθής μας ρωμιοσύνης, τους διχασμούς και τα κακά της συνακόλουθα. Για όλα τα καταντήματα της φυλής στη νεώτερη ιστορία· και προπάντων ο κάθε λόγος του είναι και κραυγή διαμαρτυρίας για τον πόλεμο και τα δεινά του. Το βίωμα στον Γ-Α είναι το πάθος της θέσης και της άρνησης. Το νυστέρι της κριτικής του, γίνεται προσιωνός και ζύμη για τον ηθικό κόσμο του μέλλοντος. Κάθε γραφή του, ξεχωρίζει με διδαχτικές παραινέσεις, με παραβολές, παραδείγματα και

παροιμίες. Βιβλίο με μια πειθώ, για την ηθική πράξη. Κήρυγμα ομόνοιας και συναδέλφωσης για τον αγώνα της ειρήνης. Κάλεσμα για εθνική ενότητα κι ομοψυχία να σώσουμε τη ζωή. Ένα έργο που εξετάζονται και παρατηρούνται οι σχέσεις του νεοελληνισμού με την αλλοπρόσαλη ιστορία του. Και με κύριο χαρακτηριστικό την ψυχολογία του εσώτερου εαυτού μας· και το άνοιγμα του τάφου που υπάρχει βαθιά στην ψυχή μας, να λυώσει το παγωμένο βιωτικό καταστάλαγμα του περασμένου πικρόπονου βίου.

Ηλία Γκρή: «Εχθρικό Τοπίο».

Το μικρό αυτό ποιητικό βιβλίο που είναι έκδοση των Αφών Ζαχαρόπουλου, κρύβει μέσα του δυναμογόνα έμπνευση κι ενοραματικές διαστάσεις, ανατομία και βάθος στη σύγχρονη τραγωδία του λαού μας, μ' απολογητική υφή και νεόδοτες εικόνες, ομηρικού εύρους. Ακράτητο λυρικό αίσθημα σε κάνει, στίχο το στίχο να εντρυφείς συγκινησιακά και να προβληματίζεσαι μια λύτρωση απ' το κακό που σου φορτώνουν αδικητές «ιθύνοντες» κι ανάποδοι καιροί όπως στην τραγική των περασμένων χρόνων μοίρα. Ο Γκρής είναι από τα νέα αστέρια που εμφανίστηκε πριν λίγα χρόνια στο λογοτεχνικό στερέωμα της πατρίδας μας· και θα λάμπει - όπως προβλέψαμε - από τα πρώτά του διηγηματογραφικά και ποιητικά φανερώματα, όλο και πió δυνατά και ξεχωρα από τ' άλλα της γενιάς του. Το «εχθρικό τοπίο» μ' αβίαστο λόγο και δικό του ύφος, περιέχει 3 ποιήματα: τη «Μονογραφία», «Καί είπεν η φωνή» και το φερώνυμο του κύριου τίτλου. Και τα 3 έχουν αλληλουχία και ενότητα. Χαρακτηριστικά και στα τρία έχει: σιττασίες και οράματα που θυμίζουν «Αποκάλυψη» Ιωάννη, καθώς και δραματικών απόλογο συγγενικό των Ιερεμία, Σοφονία, Ιεζεκιήλ, Γρηγορίου Νύσσα κ.α. Ο σ. θίγει έμμεσα τις ολέθριες εμφυλιοπολεμικές καταστάσεις, επηρεασμένος σε παιδικό βίωμα κι από το θλιβερό απόηχο του δεινόπαθου Μοριά. Μας δίνει μ' επίκληση και μήνυμα αγώνα, για γκρέμισμα κάθε παλιού και σάπιου· και με στίχους ριζοσπαστικούς χαράζει την αυγή του καινούργιου.

Νίκου Βασιλάκη: «Δημοτικά τραγούδια Χαλκιδικής»

Έκδ. «Διαγωνίου» σελ. 130 Σαλονίκη '80. Ο Ν. Βασιλάκης είναι ένας λόγιος χαλκιδικιώτης, δάσκαλος, ένας φανατικός βιβλιόφιλος, ένας άγρυπνος μελετητής, που έχει τυπώσει και δικά του ποιήματα από τη ζωή του χωριού. Υπηρετεί στον Πειραιά· και τα καλοκαίρια δεν ξεκουράζεται παρά, εργάζεται στη γενέτειρά

του κι ερευνάει και φέρει στην επιφάνεια λησμονημένα πολιτισμικά προϊόντα της ζωής των προγόνων και της ψυχής του λαού μας. Άξιος ο μισθός του. Είναι σεμνός, ενάρετος και αγαπάει απεριόριστα κάθε πράμα λαϊκής τέχνης. Τα δημοτικά τραγούδια της Χαλκιδικής του βασιλάκη έχουν την κατά τόπο ιδιοτυπία και χάρη τους. Έχουν αμεσότητα, γοητεία και πληρότητα. Είναι ιδιόρυθμα και με θαυμαστή γλωσσοπλαστική ευλυγησία. Αποπνέουν τα πλούσια κι αγνά αισθήματα της λαϊκής ψυχής. Με πρόλογο κι επιμέλεια του Ντίνου Χριστιανόπουλου χωρίζονται σε τρεις ενότητες:

1) Ιστορικά και κλέφτικα 2) Κοινωνικά του κύκλου της ζωής και 3) Ακριτικά και παραλογές. Όλα μαζί είναι σε τρεις συλλογές: από τον Πολύγυρο, τον Ταξιάρχη και την Ορμούλια. Η δημ. Εκπ/ση και η Χαλκιδική, ας είναι περήφανη για αυτή την προσφορά του δασκαλού, ποιητή και λαογράφου.

Βασίλη Τσαγγκού: «Εμβληματικό από ατσάλι»

Εκδ. «Δαναός» σελ. 60, Αθήνα '83.

Μια εξαιρετική και φροντισμένη πρώτη συλλογή του Ηπειρώτη ποιητή «ζυμωμένη με τον ιδρώτα» και τον πόνο του, όπως λέει κι ο ποιητής Ντίνος Βλαχογιάννης στον υπέροχο πρόλογο του βιβλίου. Ο Τσαγγός έχει δυνατό ταλέντο, πηγαίο, ανόθευτο και άσχετο με τις ανώφελες μορφές της τέχνης. Οι στίχοι του είναι κοφτεροί, σπαθάτοι, ακριβοζυγιασμένοι σε νόημα και σκοπό. Οι ιδέες του σχινοβολούν από τη φόρμα του σοσιαλιστικού ρεαλισμού· γιατί ο ποιητής εργάζεται με σκοπιμότητα για το αποτέλεσμα, καθώς όλα τα πράγματα στη ζωή και στη φύση, έχουν ένα σκοπό κι έναν προορισμό. Αυτή είναι και η ιδεολογική θέση της πιο σωστής φιλοσοφημένης θεώρησης των πραγμάτων για την ατομική και την κοινωνική ωφελιμότητα. Ο Γερμανός συγγραφέας Γκύντερ Γκρας είχε δηλώσει πριν από χρόνια στην Αθήνα ότι:

Ο ποιητής κι ο λογοτέχνης έχουνε χρέος ν' αγωνίζονται για ν' αλλάξουνε το κόσμο. Και ο Μπρέχτ παραγγέλει: «Άλλαξε τον κόσμο. Τό 'χει ανάγκη...» Τότε η τέχνη γίνεται ευεργετική και σωτήρια. Κι όταν αυτή διαμορφώνει επαναστατικές συνειδήσεις, όπως ήθελε και ο μεγάλος Ρώσος Τσερνισέφσκι. Φαίνεται ότι ο Τσαγγός συνειδητοποίησε απόλυτα αυτή την αποστολή· και σαν ταλαντούχος και ιδεολόγος ποιητής, παίρνει τα θέματά του με τους κοινωνικούς προβληματισμούς, μέσα από την καυτή και σκληρή πραγματικότητα. Στιγματίζει τις ανισότητες και τις κοινωνικές αδικίες· κι αγκαλιάζει πανανθρώπινα προβλήματα με σύμβολα λυτρωτικά. Γίνεται οδηγητής στο σπάσιμο των

αλυσίδων. Εδώ ο ρόλος της ποίησης, είναι απόλυτα κοινωνικός κι ο ποιητής ευλαβικά αφοσιωμένος στην ιδεολογία της τέχνης, όπου η λειτουργικότητά της, απεικονίζει δραματικές καταστάσεις που πέρασε ο πολύπαθος λαός μας. Πετυχαίνει και την αισθητική της φόρμας και την ουσία του περιεχομένου, με λαγάρ, κρουστό κι ακριβολόγο ύφος. Οι στίχοι του ξεπηδούν από ηφαιστειο αισθημάτων, λάμπουν σα δόρατα στον ήλιο, και ξανοίγουν οριζόντες. Τέχνη με ανώτερο ιδανικό και προοπτική μελλοντικής προόδου, διαπερνάει όλη την κλίμακα των συναισθημάτων· κι ο ποιητής έχει την αρετή της αυτοπραίτησης και την επίγνωση της δύναμής του.

Γιώργου Μυρισκώτη: «Σφαδασμοί» Αθήνα '83 σελ. 55

Στο ίδιο κλίμα με τον Τσαγγό προχωρεί και ο Γ.Μ. στην ποιητική του πορεία με μικρό πικρό και ελεγειακό στίχο. Στο πρόσωπο του Μ. μιλάει η αντιστασιακή γενναιοφροσύνη εκ βαθέων. Ο λόγος του ρέει σα βρυσονέρι αγάπης του κόσμου, που δροσερεύει με στοργή κι απαλαίνει τον ανθρωπινό πόνο. Ο λυρισμός κι η αλήθεια, το δίκιο και το άδικο, σε συγκινούν και σε διδάσκουν. Δείχνει με θάρρος και ρεαλισμό το τραγελαφικό πρόσωπο των φονιάδων, τονίζοντας το καθήκον του αγώνα των λαών για ανθρωπινότερο Αύριο. Με τσουχτερό και σταράτο ύφος και με το τίμιο κι αγωνιστικό του ήθος, ξεσκεπάζει την ξέφρενη πολεμοκαπηλεία και μαστιγώνει σε παγκόσμια κλίμακα τη μακελλαρική ταχτική της. Ο ποιητής πρωτοτυπεί και με τη μορφή αφιερωμάτων σε αντιστασιακούς κι επαναστάτες ήρωες και λαούς, όπως στον Μαρίνο Αντύπα και σε άλλους ξένους.

Λ. Μάλαμας

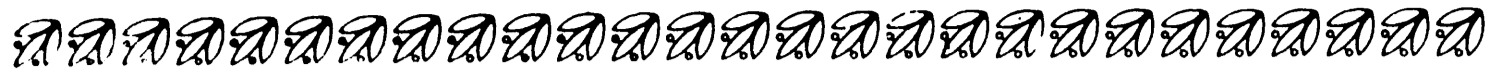
Ιάσωνα Ευαγγέλου

Δυο υπέροχα θεατρικά έργα

- 1) «Αει-θαλής ο Έλληνας»
- 2) «Θεατρικό Πολύπτυχο»

Δυο λαμπρά αραβουργήματα ζηλευτής θεατρικής τέχνης. Διάλογοι κρουστοί και ψυχολογημένοι φυσικοί και αβίαστοι ενσάρκωμένοι με προοδευτικά ιδεώδη, επίκαιρα πάντα μηνύματα, και αναγκαία διδάγματα. Να δυο σπουδαία και πρωτότυπα έργα για την ελληνική σκηνή, του πολυδύναμου συγγραφέα.

Λ.Μ.

Μικρά τιμητικά αφιερώματα

από την

Εθνική Αντίσταση

Κώστα Καλαντζή (Θεσσαλού):
«Καισαριανή». Έκδ. «Σύγχρονη Εποχή»
Αθήνα '83.

Του Γ. Παπαστάμου

Για τη μάχη και τη διαδήλωση γράφτηκαν τα ποιήματα του Κώστα Καλαντζή μέσα στη φωτιά του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα 1941-44.

Ωστόσο, τ' αγωνιστικά τούτα τραγούδια και σήμερα, δεν έχασαν τη σημασία, τη σπουδαιότητα τους και τη φλογερή του συγκίνηση και δεν έχασαν τίποτε από το άρωμα εκείνης της μεγάλης και συγκλονιστικής εποχής.

Σε άψογους, λοιπόν, παραδοσιακούς στίχους, παρουσιάζει σε μια νέα φροντισμένη έκδοση, την «Καισαριανή» του ο Κώστας Καλαντζής (Θεσσαλός). Με τα τραγούδια αυτά, θυμάσαι τους αγώνες του λαού μας. Πίνεις μαζί με την αντάρτισσα «Καισαριανή» το πικρό ποτήρι της σκλαβιάς. Πολεμάς ολόρθος μαζί της. Ζεις την πείνα, το σηκωμό, τη δόξα των αδάμαστων παλικαριών που μάχονται στα βουνά για τη ζωή και τον ξεσκλαβωμό.

«Γ' αφιερώματα» που ακολουθούν, είναι επιγράμματα, αφιερωμένα σε ήρωες επώνυμους και ανώνυμους που χάθηκαν, πολεμώντας τον κατακτητή. Ο ποιητής φτιάχνει μια λυρική δοξολόγηση μ' όλη τη στέρεη πλαστικότητα που κατέχει τέλεια, την απλή, τη γερή, την ακομάτιστη. Είναι γαλουχημένος με την τεχνοτροπία των ποιητών του μεσοπολέμου, αλλά δεν του λείπει η δική του προσωπική παρουσία στην έκφραση στη μουσικότητα του στίχου. Μια παρουσία αδρή δωρική, γενναία σαν και το «τραγούδι των βουνών» του, που είχε παρουσιάσει επίσης εκείνο τον καιρό - του μεσοπολέμου.

Ο ποιητής της «Καισαριανής» τραγουδά με πάθος και ρωμαλιότητα τη «Λαοκρατίσσα Αθήνα» την «Ασκλάβωτη Νιότη» το «Σκοπευτήριο» το «Νέο Αγωνιστή». Είναι ο ποιητής της Αντίστασης, ο μαχητής, ο ασκλάβωτος. Τα γράμματα του είναι φωτιές. Οι στίχοι του πύρινοι. Το χιρι του γροθιά και ξαστεριά η Σκέψη του.

Ο Κώστας Καλαντζής μας οδηγεί με επαναστατικά θούρια προς τη μεγάλη αυγή. Μας ανιβάει οι ψηλοράχες, οι λύτερα χωριά, αβούλωτα, μας φέρνει ν' ακούσουμε τη φωνή του μέλλοντος και να δούμε το Φώς. Ίνα φως που μας καταύγασε με ελευθερία και σκόρπισε

τα σκότη της φασιστικής δουλείας· και δώρισε ελπίδες στους ηρωικούς μαχητές της ένδοξης Αντίστασης.

Διαβάζοντας τους, πολλές φορές, τους μεγαλόπνοους πράγματι σίχους του Κ. Καλ. ζεις με την αλκή των χρόνων του Εικοσιένα. Φωτίζεσαι από άστρα ανέσπερα και στ' άστραμα της μάχης ψιθυρίζεις θαρρείς, το επιγραμματικό τετράστιχο του 1944:

«Φέρνει και πάει μηνύματα ο αγέρας
του Σηκωμού των σκλάβων σμίγει τη βοή
Στράφτει η Αυγή κοσμογεννήτρας μέρας
τη βία γκρεμάν τιτάνες οι λαοί.»

Ο ποιητής της θαυμάσιας και απέθαντης «Καισαριανής» έκαμε σίχους - τότες που έπρεπε - τα πλούσια βιώματά του. Έτσι άφησε ένα μικρό τόμο αντιστασιακών τραγουδιών με τη μαχητική μέθη και το συνεπαρμό ενός μαχητή από τους πρώτους και καλύτερους· κι ενός αγωνιστή, που θα μείνει σαν τους πιο φωτισμένους, τους πιο ενθουσιώδεις στην Ιστορία της Αντίστασης, που ακόμα δε γράφτηκε.

Ο Κώστας Καλαντζής (Θεσσαλός) με το πολυσήμαντο αυτό βιβλίο του, θα δίνει στο μέλλον την ευκαιρία στους μελετητές και ανθολόγους, να διαλέγουν σίχους σημαδιακούς, που δίνουν ζωντανό το πνεύμα εκείνων των καιρών. Ας μη το λησμονούν αυτό κι όσοι τώρα γράφουν αναγνωστικά, για τις μεγάλες τάξεις του Δημοτικού και τις πρώτες κυρίως του Γυμνασίου.

Πέρα απ' όλα αυτά τ' αντιστασιακά ποιήματα της συλλογής: «Καισαριανή» θ' αποτελούν για τις γενιές που θά 'ρθουν, σύμβολα ιερά για το πώς πολέμησε και τραγούδησε η γενιά η δοξασμένη της Αντίστασης. Και να πως τραγούδησε:

«Με ορθό το λείο σου μέτωπο, με λυγρό
το βήμα
στα γιορτινά στολίστηκες στη μάχη για να
πας
Σφυρίζεις για το βάρβαρο μια περιπαί-
χτρα ρίμα
κι ένα λουλούδι στ' όπλο σου φανταχτερό
κρεμάς.

.....
Παίζεις μικρό Ελληνόπουλο στο λόφο αν-
ταρτομάχη

και λες στη φουσαρμόνικα τον εθνικό σκο-
πό.

Μια σάκκα κι ένα ξύλινο ντουφέκι έχεις στη
ράχη

κι ένα τετράδιο γέμισες με Ε Π Ο Ν ζωγρα-
φιστό.»

Μέ τό σφυρί στά Καμώματα

Αλλότρια-συναφή και παράταιρα

Του Άλκη Φωτεινού

Η άμοιρη στα Γράμματα εποχή μας

Η εποχή μας είναι σκληρή για τα ταλαιπωρα Γράμματα στη χώρα μας. Και χτες και σήμερα πολύ λίγοι αναδείχτηκαν απ' αυτά, άντρες περήφανοι και παλικάρια σεμνοί, μετριοφρονες και λεβέντες, ισόρροποι, δυνατοί και καθάριοι στο ύφος και στο ήθος, με ιδεολογική συνείδηση και αγωνιστική διάθεση στα προβλήματα του καιρού μας. Η εποχή μας δεν ανάδειξε από τα Γράμματα και τις τέχνες παρά, λίγους μπροστάρηδες και μαχητές εθελοντές στρατιώτες, μέσα στους πνευματικούς και τους κοινωνικούς αγώνες. Οι περισσότεροι δε βιώνουν, δεν αφομοιώνουν τη ζωή του λαού και δεν μετουσιώνουν τις ανάγκες, τα προβλήματα, τους πόθους, τα οράματα και τα ιδανικά του. Είναι φυγομάχοι από τη σκληρή πραγματικότητα. Δεν κάνουν τέχνη από το λαό και για το λαό. Ορισμένοι που έχουν και καλό τάλαντο, αποδείχνονται δειλοί συμβιβαστικοί, καιροσκόποι, ταπεινοί συμφεροντολόγοι, αρριβίστες και λοβιτουρατζήδες. Αυτοί έχουν θράσος, κομπορρημονούν, εξαπατούν τη ρηχή και ανώδυνη κοινή γνώμη, κι επιπλέουν σαν οι φελοί στην επιφάνεια. Αυτοί και όσοι δε μελέτησαν και δεν αγάπησαν την αληθινή τέχνη, φέρουν τη νοθεία και την αδικία, την παραγνώριση και την απονέκρωση πολλές φορές στ' αληθινά και γνήσια ταλέντα. Η τέχνη τους είναι θολή, ατομική, κι όχι κατανοητή και κοινωνική· είν' επιζήμια κι ανώφελη. Ο λόγος τους είναι αξεδιάλυτος, στατικός, συγχισμένος και νεκρός. Δεν έχει ουσία, λιτότητα, λαγαράδα, ειλικρίνεια, ενάργεια κι ενέργεια, δύναμη πειθού και υποβολής, να κινήσει τη ζωή σε ανανέωση την πρόοδο και την ιστορία κατά μπρός. Ζούμε σ' εποχή που περίσεψε η μωροφιλοδοξία, η φαντασιοκοπία, η σύγχυση κ' η μεγαλομανία, η ψευτιά κ' η

επιτηδειότητα, η συκοφαντία και η τραγική ειρωνία.

Κακόμοιρε λαέ, με τον αγώνα σου μόνο θ' απαλλαγείς από τέτοιες «εποχές γενικής απιστίας και ψεύτικων ειδώλων».

Για τη δίκαιη και αντικειμενική κριτική

Ο Έλληνας έχει εύκολο και φτηνό το εγκώμιο και ελαφρά την κρίση σε κάθε πρόσωπο και πράμα. Δεν θέλει τη σοβαρότητα και την παρατήρηση. Θέλει την κολακεία. Επιδιώκει το ατομικό συμφέρο. Καίει το λιβάνι «ελαφρά τη καρδία». Δεν δέχεται έλεγχο σε λάθη και αδυναμίες. Δεν ανέχεται αυστηρή και αντικειμενική κριτική. Γράφει 10 στίχους, όχι βέβαια αυθόρμητους πολλές φορές, πηγαίους και πρωτότυπους σε μορφή και περιεχόμενο, αλλά φκιαχτούς, ψεύτικους κι επιτηδευμένους· πατάει το αυγό και φτάνει στο ουρανό...

Πολλοί αυτοχειροτονούνται «μεγάλοι» ποιητές. Οι Νεοέλληνες από έλλειψη πλούσιας και σωστής παιδείας, γνώσεων κι αισθητικής καλλιέργειας, παρασύρονται, υπερεχτιμούν πρόσωπα και τα ψευτοδοξάζουν· ενώ αδικούν άλλα επάξια για τον έπαινο.

Έτσι γίνεται και σε κάθε «Έτος» αφιερωμένο σ' έναν ποιητή και λογοτέχνη που κατάχτησε με κάποια έργα του και άλλα μέσα και συγκυρίες... κάποια θέση μεσαία, ή κορυφαία στον ποιητικό Παρνασσό. Τότε, όλοι σχεδόν οι ρωμιοί, μόλις κηρύχνεται επίσημα το της τιμής του τάδε «Έτος» αναλύονται όλοι σε ακατάσχετα, αλλά κι αστήριχτα κι αδικιολόγητα εγκώμια. Τότε, δεν κάνουν αντικειμενική έρευνα και μελέτη, θεώρηση και αναθεώρηση, πάνω στο αντικείμενο. Αν υπάρχουν τρωτά και σωστές επικρίσεις σε «μεγάλους» που εξετάζονται πρισματικά κι

εντοπίζονται, (γιατί μπορεί να ξέφυγαν από άλλους κριτές) παραξηγούμε εύκολα την όποια καλόπιστη προσπάθεια μιας αντικειμενικότερης θεώρησης. Και όμως, πρέπει να ρίχνουμε άπλετο φως κριτικής, πάνω στα πρόσωπα και στα έργα. Συνήθως ακούμε να λένε: «Τι είναι ο τάδε που θα κρίνει τον δείνα;». Αυτός που είναι. Όλοι οφείλουν να μάθουν να κρίνουν. Όλα πρέπει κάποτε και σ' ανάλογες ευκαιρίες να κρίνονται. Και αν υπάρχουν ορισμένα που επικρίνονται, έχουν και αυτά το όφελός τους. Τίποτε στη ζωή και στην τέχνη δεν πρέπει να μένει ανεξέλεγκτο, άκριτο κι απαρατήρητο. Μόνο τότε κερδίζει ο δημιουργός, η αλήθεια, η κοινωνία και η ιστορία του πολιτισμού. Και φυσικά όχι στη «δευτέρα παρουσία», την ανύπαρκτη και μηδέποτε ερχόμενη, των γιεχωβάδων και των άλλων παλαβόθρησκων αιρετικών, με τις μεταφυσικές πλάνες και τις πανούκλες της θρησκοληψίας. Μα «οι βίβλοι ν' ανοίγονται και οι πράξεις να ελέγχονται» «εδώ και τώρα» στην τρέχουσα ζωή και στη ζωντανή πραγματικότητα.

Η λογοτεχνία σαν οργανική ανάγκη

Ίσως νά 'πεσε σε λαθεμένη αντίληψη ο Βάρναλης όταν έγραψε για την ποιήτρια Αιμιλία Δάφνη (Αισθ. Κριτ. Β' σελ. 233) ότι «η λογοτεχνία δεν είναι οργανικό στοιχείο της ζωής μας . . .» Και όμως για τους γνήσιους ποιητές και λογοτέχνες είναι οργανική τους ανάγκη. Αλλά και για το λαό, όταν θέλει να μιλήσει ποιητικά ή τραγουδιστικά. Δε μπορούν ν' αναπνεύσουν και να ζήσουν, ή και να νιώσουν τις ομορφιές της ζωής και της φύσης οι άνθρωποι, αν με το καλλιτεχνικό τους ένστιχτο δεν υποτάξουν τα φυσικά και ζωντανά στοιχεία της πραγματικότητας, σ' αισθητική ομορφιά, αισθητική απόλαυση και τέχνη. Αν ζούσε ο κορυφαίος μας ποιητής και κριτικός θα τον ρωτούσαμε: Έζησαν οι άνθρωποι κ' οι λαοί χωρίς την απόλαυση της τέχνης του λόγου του τραγουδιού, του θεάτρου, της ποίησης, του χορού, αλλά και κάθε τέχνης, από τις πρωτόγονες ακόμα κοινωνίες;

Ο άνθρωπος, σαν άτομο της απαιδευσίας, της ομορφιάς και της ασκήμιας, μπο-

ρεί να ζήσει χωρίς λογοτεχνία, ακόμα και να μην ανοίξει ποτέ βιβλίο σ' όλο του το βίο· και να μην την υποψιαστεί μπορεί καθόλου. Όμως οι λαοί, δεν έζησαν και δε μπορούν ποτέ, να ζήσουν χωρίς την ποίηση και το τραγούδι της χαράς, το μοιρολόι της λύπης. Δεν είναι οργανικό στοιχείο κι ανάγκη του δικού μας λαού... όταν και τα συνθήματά του, τα κάνει, κι αυτά στίχους με τόσο αυθορμητισμό, στους αγώνες για τα δικαιώματα του; Μήπως δεν είναι αναγκαία κι απαραίτητη, (η πάγια, για τα έθνη) λογοτεχνία, σαν αξία ενός πνευματικού πολιτισμού, που κάνει αιωνιότερη την υπόσταση κάθε έθνους που έχει αξία λογοτεχνία; Π.χ. μήπως δεν ήταν οργανικό στοιχείο κι αναγκαιότητα ζωής, αφύπνισης κι επαναστατικοποίησης η ποίηση του Ρήγα μας, του Μακρυγιάννη κ.α. του Τσερνισέφσκι, ή του Γκόρκι, στη Ρωσία του Τσάρου, ή στη Γαλλία του Ουγκώ, του Σταντάλ και του Ζολά; Μήπως η Ισπανία δεν είναι περισσότερο γνωστή και συμπαθητική σ' όλο τον πολιτισμένο κόσμο από τον Φρειδ. Λόρκα; Μήπως τα ομηρικά μας έπη δεν έθρεψαν και δεν τρέφουν οργανικά κι αναγκαία τους εξελιγμένους λαούς της οικουμένης; Απορούμε πώς, ο μεγάλος γερο-δάσκαλος, πήρε μια τέτοια θέση για τη λογοτεχνία, που τόσο σωστά κριτικά-αισθητικά και αναλυτικά, μίλησε γι' αυτή στα χρόνια μας· και τόσο λάτρεψε το λαό και κάθε τέχνη του; Ίσως και μάλλον, να βρέθηκε σε μια ψυχολογική κατάσταση απελπισίας για την αδιαφορία των ανθρώπων στη μελέτη της λογοτεχνίας. Αλλά γιαυτό, δεν έφταιγαν οι άνθρωποι, παρά τα σκοταδιστικά καθεστώτα και οι συνθήκες που τους έκαναν ξένους προς αυτή· και προς κάθε τέχνη. Ενώ αλλού, υποστηρίζει ότι: ο λαός ξεπέρασε το πρόβλημα σε γλώσσα και συνείδηση. Κατά συνέπεια αφού η γλώσσα του είναι οργανικό στοιχείο της ζωής... δε μπορεί παρά, να είναι και η μάνα της η λογοτεχνία.

Για τη Λαμπέτη

Στις 6 Σεπτέμβρη κηδεύτηκε με παλλαϊκές τιμές, η κορυφαία ηθοποιός Έλλη Λαμπέτη, που έσβησε στη Ν. Υόρκη από τη χρόνια βουτανιστική αρρώστια, γύρω στα 60 της χρόνια. Ήταν πολλά και τραγικά τα χτυπήματα της μοίρας στο βίο της, ιδι-

αίτερα και με την απώλεια προσφιλών της προσώπων. Αλλά, το ηθικό δυναμικό της ψυχής της, ευάντοχο κι αξιοθαύμαστο. Το καλλιτεχνικό και ανθρωπιστικό της πέρασμα από τη ζωή, έμεινε χαρακτηριστικό και υποδειγματικό. Την αξία της Λαμπέτη σαν πρωταγωνίστριας και ανθρώπου, την επιβεβαίωσε η λαοπλημύρα που κατάκλυσε το Α΄ νεκροταφείο της Αθήνας. Ο μεγαλύτερος κριτής ο λαός, διέψευσε την κοντόφθαλμη, πρόχειρη και άδικη κρίση, μελών κριτικής επιτροπής για τη Λαμπέτη, όταν την απόριπταν σαν άξια ηθοποιό στα 17 και 18 της χρόνια το 1942. Αυτοί, ήταν κάποιοι μέτριοι φίλοι και «ειδήμονες» της τέχνης του θεάτρου που λέγονταν Ν. Παπαγεωργίου, Κ. Καρθαίος, Αχιλ. Μαμάκης, ή και άλλοι, που όλοι τους είναι σχεδόν ξεχασμένοι... κι ας ήταν ο δεύτερος και καλός ποιητής. Όμως η Λ. θα ζει σε χιλιάδες συνειδήσεις, σαν λαμπερό αστέρι του σύγχρονου ελληνικού θεάτρου. Οι παραπάνω την είχαν αντιμετώπισει μάλιστα και ειρωνικά: «Σιγά μη χάσουμε την πρωταγωνίστρια...» είχε πει ο πρώτος. Και ο δεύτερος, στάθηκε αντιρρησίας κι ανένδοτος, για να πάρει την περιβόητη άδεια, ν' ασκήσει το επάγγελμα, που γι αυτή έγινε λειτούργημα και μέγα πάθος ζωής, ως τη στερνή κνοή της. Ο τρίτος, ο φαναρφόρος της δημοσιογραφικής θεατρολογίας και των καλλιστείων... έλεγε: «Δεν περιμένουμε και πολλά πράγματα απ' αυτό το κορίτσι». Αλλά, με την έγκριση και το θαυμασμό της Μαρίκας Κοτοπούλη, η Λ. μπήκε στο θεατρό της, και θριάμβευσε σε ρόλους πρωταγωνιστικούς, δεκάδων έργων, νεοκλασικού ρεπερτορίου. Την απάντηση και την τελεσίδικη κρίση, τη δίνει βλέπετε για κάθε μορφή κι αξία του, ο ίδιος ο λαός, όπου (κατά μάζες, βαθιά συγκινημένες) την τιμήσε με θιέλλες χειροκροτημάτων στην αποχαιρετιστήρια παράστασή της για το αιώνιο ταξίδι. Η Λαμπέτη έλεγε πως: «Στους συνανθρώπους μας πρέπει να δείχνουμε πάντα την ομορφιά μας». Αυτό το πανέμορφο κι αγέρινο πλάσμα, που κατάχτησε τόσες καρδιές, σφράγισε με το τραγικό τέλος την ομορφιά της ζωής και του θανάτου, μη δεχόμενη ούτε λουλούδια, ούτε στεφάνια, μήτε επισημότητες και λόγους στο χωμάτισμα του μισοδουλεμένου σκηνώματός της, καθώς εδώρησε τα άρτια μέλη της, για μεταμοσχεύσεις στην επιστήμη. Όμως, δεκάδες στεφάνια στάλθηκαν από επίσημους φορείς Πολιτείας, Θεάτρου, Γραμμάτων και Κομμάτων... με πολύ εγκωμιαστικά και συγκινητικά λόγια. Φτάνει μόνο ν' αναφέρουμε έτσι, για τη μεγάλη αξία της, την αφιέρωση του ζεύγους Μυράτ-Ζουμπουλάκη πάνω στο στεφάνι: «Στο μεγαλύτερο αστέρι του θεάτρου μας την Έλλη Λαμπέτη».

Το φετεινό οστρακο-συμπόσιο

Εκείνο το σαβ(ρ)ίδειο - οστρακο - ποιητικό συμπόσιο στο Ρίο κι εφέτος τον Ιούλη, έχει γίνει Ρίο - ντ - ανίαρο και Ρίο - ντελίριο, με την παραχαϊδε-

μένη σαβοϊδοκαβαφική «νομεγκλατούρα» (!). Έτσι και το τρίτο λοιπόν αυτό παρασυναγώι, εκτός από τα μπλα μπλά και τ' αλαλούμια του, είχε και τα φαιδρά και ξιφομαχικά του επεισόδια... με την «εξόλης και προ-όλης» ανομολόγητη βαβούρα του... καθώς αφελείς «κιστοί» «κουτσοί στραβοί στον άι-Παντελέμονα»... Κι εδώ τυφλοί κουτσοί και κολοβοί στα «περί καβαφικών διαγραμμάτων» (!) Έτσι 1) ένας ποέτας Βαβούρης, εμφανιζόμενος και σ' εκείνο το προσκήνιο (η κοίηση βλέπετε έχει ψωμί (!)) καθώς λέει κι ο Γιάννης Πανίτσας... έκανε με το δίκιο του βαβούρικη διαμαρτυρία και σαματά... όταν κάποιος κ. Κοκαλίδης φιλόλογος των ΗΠΑ, ανέφερε για το κουτσό «τ' αμάξι» του Καβάφη...

Του Βαβούρη λοιπόν, «τ' άναψαν τα λαμπάκια» (κατά τη φράση του συρμού) και σαν ομοιοπαθής, οργίστηκε και μπαρούτιασε, ενάντια στον ομιλητή κι εντάθηκε η παραξήγηση κ' η χάβρα των θλιβερών κα -βαφείων ώσπου ν' ανακαλέσει ο πρώτος, δίνοντας εξηγήσεις, ότι οι στίχοι δεν αντιστοιχούν στον ίδιο. (Σκεφτείτε τι θα γινόταν αν ήταν εκεί κι ο σχωρεμένος, ο εξ ανατολών και... εξ αριστερών παραχαϊδεμένος Λουντέμης). Πάντως, ο πρόεδρος κ. Σαβοϊδής χτυπώντας τον κώδωνα, παράτεινε το πανδαιμόνιο, αντί να το καταπραίνει.

2) Ο άλλος κάλι φίλος τους, ο προλογογράφος πάντων και πασών... παιζοντας το κολυπρόσωπο βιολί του, κάτι θέλησε να πει για τον Παλαμά (δίκαια μπορεί) για να τ' άχει καλά και με τους παλαμιστές. Μα στην καβάφεια οστρακομάζωξη του Ρίου, δεν είχαν θέση παλαμιστές ομιλητές. Κι έτσι, οι καβαφομανιακοί, του τράβηξαν τ' αυτί... κι άναψαν άλλο επεισόδιο...

3) Ο κ. Κ. Νικολαΐδης, επέμεινε για μια παρέμβαση που αφορούσε τις ανύπαρχτες μεταφράσεις του Καβάφη στην Αλβανία, στην Κίνα και αλλού... Όμως, οι παθιασμένοι μυθομανείς, δεν του 'δωσαν το λόγο, εφαρμόζοντας «άψογα και δημοκρατικά» το διάλογο:

Ή μεθ' ημών με τον Καβάφη, ή καθ' ημών και... σπίτι σας...(!)

Λιασκεδάστε...

Στο φιάσκο των φιάσκων συμπόσιο Πάτρας, κρυτάνεψε κι εφέτος η σύγχυση κι ο παραλογισμός. Συγγνώμη κάλι που θα σας πούμε λίγα για την παρασυναγωγή του Ρίου.

Αφορμή εδώ, ένας απολογισμός του Κ.Μ. στο «Ρίζο» τις 14.8.83 που αναλύει περιεχτικά τα ορνιθοσκαλισματα και την ψειροκομία που έκαναν οι σαβοϊδικοί ντιλεταντο - φιλόλογοι πάνω στο ποίημα «corpus» του Καβάφη, που συνεχίζουν χρόνια τώρα... και θα συνεχίζουν (αλλίμονό μας ωσότου ζούνε) έτσι ξεδιάντροπα και ξεμωραμένα, όπως στα «φιάσκα» του Ρίου.

Εκεί λοιπόν ανάμεσα σ' άλλους, ο Γ. Ιωάννου βρήκε είπε, ομοιότητες κάποιων στίχων της Παλα-

τινής Ανθολογίας, της συχνά επιγραμματικής ποιήσεως του αρχαίου κόσμου μας, με κάποιους στίχους, ή κάποια ποιητικά θέματα του Καβάφη (πώς το παθε(!)). Που όπως είπε ο Ιωάννου (μπράβο του) «ίσως... δεν ήτανε τυχαίες...» Ίσως δεν έπρεπε κι αυτός να ξυπνήσει τόσο αργά, από τη μέθη της δικής του δαφνοδώριδας. Τον συγχαίρουμε. «Κάλιο αργά παρά ποτέ». Τι ήταν όμως να το πεί; Είχε το θάρρος και τόλμησε κι όρθωσε ανάστημα μπροστά στον πάπα κι αρχικαμποτίνο του «Συγκροτήματος». Σίγουρα θα 'φαγε αποβολή... από τον ποντίφηκα του παρακομπούζιου.

Ο κ. Λάλας ανάδειξε τον Καβάφη σε μέγα κι επικούρειο υλιστή φιλόσοφο (Ρε μπράβο σας όστρακα με τα θαύματά σας(;). Μπράβο σας τσαμπουκαλήδες με τη λαχανοφιλοσοφία σας(!))

Αμ η άλλη, η μειλίχια και στείρα μελανοσουπιά της κριτικής φιλολογίας, π' ακούει στ' όνομα Μ.Μ. Παπαϊωάννου, ξεπέρασε όλες τις αδύνατες απ' υψηλού αποτιμήσεις του μωροκαβαφισμού, και κατάντησε καίρια τον ποιητή της παρακμής. Χτύπησε την «κυρίαρχη τάξη» που έτσι ως πρόσφατα δι. μπορούσε - είπε - να συνειδητοποιήσει την πολιτική και ιστορική οξυδέρκεια του αλεξανδρινού ποιητή. Υπενθύμισε πως «η πολιτική διάσταση της καβαφικής ποιητικής» (αφού ήταν πολιτική αρνητική και αντιδραστική... τώρα γιατί τον κάνουνε κι επαναστάτη, ριζοσπάστη κλπ;) «προσεγγίζεται μόλις στα 1926 από το Γ. Βριμιτζάκη που διαγνώθει γενικά, μόνο ακόμα κάποια πολιτικότητα στην ιστορικότητά του». («Πάρτε τον στο γάμο... να σας πει και του χρόνου», και... βράστε του φασκόμηλο(!)) Παρομοίωσαν ακόμα, τα παρασυνάγωγα καμποτίνια του κ. Σαβολίδη, τον Καβάφη με τον Όμηρο τον Πίνδαρο, τον Μαγιακόφσκι αλλά κι ανώτερον απ' αυτούς (γελάτε παρδαλά κατσίκια). Και πως τάχα ο σωστός κριτικός Τίμος Μαλάνος έκανε φροϋδική την καβάφεια ανάγνωση (ρε μπας κι είχαν τι φερέφωνα του κ. Σαβολίδη ανάγκη φροϋδικών και ιατρικών εξετάσεων;) Και καμαρώστε τον φινάλιο λόγο του αρχι... πάπα του συμποσίου:

«Ο Κ. Καβάφης ως δέκτης της πράξης του λαού μας (ποιάς πράξης; Μπελάς είναι μη τον κάνουνε και Σπάρτακο) και ως πομπός της (τι εξέπεμπε πιότερο από τ' ανώμαλα ηδονιστικά του θέλητρα;); μέσα από τη διαλεχτική της (τον έκανε και διαλεχτικό) με τον λόγο του καθώς διαγνώθει (κι αυτός διαγνώθει όπως ο Μ.Μ.Π.;) τις επίγειες και υπόγειες ροπές της ιστορίας και της ζωής μορφοποιώντας τις ενσαρκώνοντάς της (ειν' αλήθεια ότι το ενσάρκωμα και το συσάρκωμα ήταν το μόνο του ιδανικό στη ζωή) ριζοσπαστικά στον μοναδικό δραματικό ποιητικό του λόγο».

Πέστε μου τι καταλάβατε από τα μπούρδικα λόγια τούτα, του Αβράμ - πάπα «πανεπιστημιακού δυσκάλου» των . . . ανώμαλων καταστάσεων και των στριφνών κι ακατανόητων διασκεδάσεων; Αλλ' αυτός είναι παμπόνηρος και κάνει τη δουλειά του

και ξέρει ποιούς υπηρετεί. . . Όμως το κατάντημα του ξεπεσμού των «φιλόλογων» είναι για γέλια και για κλάματα(!).

Η πίτα ο κλώτσος και το γάλα

Ο Γ. Ρίτσος ξιφούλκησε τώρα και στην πεζογραφία μ' ένα εκτρωματικό βιβλίο το «Τί παράξενα πράματα». Το γράψιμο αυτό, το κάνει απαράδεχτο, μια κάποια παράτολμη κι απωθημένη πορνολογία. Ξέρουμε πως, κι από δω, του κάνουμε διαφήμιση για να πλουτίζει η πατρώνα του, που κάνει αισχροκέρδεια όταν πουλάει 170 σελίδες 340 δρχ. Όμως, θά 'ταν κρίμα να μείνει ασχολίαστος «ο θεός ποιητής», «ο κούκλος», ο «ανώτερος απ' όλους τους ποιητές του σύμπαντος κόσμου», γιατί όλος ο υγιής λογοτεχνικός κόσμος που το είδε... βρίσκεται σε κατάσταση οργής και αγανάκτησης, για το μασκαρένιο αυτό κατασκευάσμα. Κι ώσπου να το μάθουν οι μάζες, να το περιφρονήσουν (;) οι εκδόσεις του κερδικού κυκλώματος, θα πάνε απανωτές γιατί, το παραδιαφήμισε και το «Συγκρότημα» όπου, το κολοβό το φίδι ο Σ. Ξέρσε ύμνους αναγούλας(!) Τα «Παράξενα Πράματα» του Ρ. είναι τέτοια πράματα... που δεν γράφονται! Ντρεπόμαστε να παραθέσουμε ένα τέτοιο απόσπασμα. Αλλ' ας όψονται εκείνοι που για χάρη κάποιας σκοπιμότητας... τον έκαναν Δία, οι ανίδεοι. Δία της παγκόσμιας ποιήσεως, με βραβεία Λένιν κλπ. κλπ. Ας καμαρώνουν τώρα κι ας χαίρονται τα «παράξενα πράματά του». Κι ο λαός, ας ανοίξει τα μάτια του, κι ας μη παρασύρεται με ξένες γνώμες. Το υπερβολικό λιβάνισμα και το ανέβασμά του σε μετέωρη κορφή, που δε μπορούσε να σταθεί ισόρροπα τόσο ψηλά, του 'φερε την κάθετη πτώση και το ρεζίλιμα με την ξετίπιωτη αισχρολογία.

Εμείς που παλιότερα στο 16 και 17 τεύχη του Ε.Π. ασχοληθήκαμε πολύπλευρα με το έργο και το βιβλίο του σε άρθρα κριτικής αναιτιμίας, μαντεύαμε το πέσιμό του, κι από πολλούς συνάδελφους και θαυμαστές του... τώρα δικαιωνόμαστε. Μερτικό ντροπή, έχουν όσοι παίρνανε τους στίχους του και τούς έστιβαν σα λεμονόκουπες κι έβγαζαν αφιόνι προσωπολατρίας. Τώρα, ας πάρουν και το άθλιο πορνοπεζό του, να το στίψουνε κι αυτό, να βγάλουνε μαντζούνι. Ο Ρ. με το σαπρόφυτο πεζό του κάνει κυπρολαγνεία πάνω στο κακοποιημένο κορμί της τέχνης, της τέχνης που δίδαξε κι αφύπνισε και απολύτρωσε λαούς. Τον έχουν κάνει σφαλερά, ουτοπικά, επιπόλαια και προσωπολατρικά, τόσο «μεγάλον»... που κοντά στον Αραγκόν, συνομαδιάστηκαν κι άλλοι γλυκεροί ελληνοιστές της Αυτ. και Ανατ. Ευρώπης. Έτσι ακολούθησαν αργιότι χιλιάδες και χιλιάδες φίλοι και οπαδοί της ποίησης, σαν να βρέθηκαν «σ' επιδημική υποβολή, σε μαζική ύπνωση» όπως λέει κι ο Τολστόι για το Σαίξπηρ στην «Παμφλέτα» του. Μα ο καημένος ο Ρ. δεν ήταν ούτε πρότυπος, ούτε πρωτότυπος, ούτε σχο-

λάρχης, ούτε ανεκανάληπτος, μήτε ποιμάντορας, μήτε επαναστάτης στην κοίτησή του. Δεν έγραψε ένα μεγαλόπνοο μυθιστόρημα ή θέατρο, που απαιτούν: ορυμαγδούς εμπνεύσεων, εύρος τεχνικής, φόντα εμπειρικής ψυχολογίας, τύπους και χαρακτήρες. Έργα που να εκφράζουν εποχές και ν' απεικονίζουν γενιές και εποχές. Τότε ο ποιητής έχει βαριά προσόντα κι είναι αληθινά μεγάλος!

Πόσο δίκιο έχει ο φίλτατος ποιητής της ανθρωπιάς και της ειρήνης Αντώνης Κυριακόπουλος όταν λέει: «Θα πρέπει να είμαστε πολύ προσεχτικοί όταν στήνουμε αγάλματα στον ιερό χώρο του πνεύματος και της ιδεολογίας και ν' αφήνουμε το χρόνο κριτή και δικαστή για τα μεγάλα». Και τούτο εξηγούμεστε γιατί. Διότι ο άνθρωπος όσο ζει, μπορεί να φτιάσει μια ωραία πίττα, κι έπειτα να κάτσει πάνω της και να τη χ... σαν αγελάδα που μ' έναν κλώτσο χύνει το γεμάτο καρδάρι γάλα της.

Καβαφικά αποφράδια και υπόλοιπα

Τα μοντερνόγλωσσα παιδιά του κ. Κ. Κούν που κατατσιλοκόπησαν τα παλκοσένικα με την ακατάσχετη και χοντροκοπιάρια αισχρολογία τους, βρήκαν τώρα παρέα και τ' άλλα του κ. Σαβοΐδη στην Τ.Υ. και στον Τύπο και σε άλλα κόστα της πολιτικής κουνίστρας, κι επιμένουν σόνι και καλά στα χυδαία γλωσσικά ήθη, που ο λαός τ' αποκρούει και τα γιουχαΐζει. Έτσι τα σαβοϊδοκουνάκια, κατάφεραν, να διδάξουν και στα σχολεία, πάνω από τους τους ποιητές, τον σύντεκνό τους τον Καβάφη (θεός σχωρέστον) και... φουρτούνα στα παντζάκια τους. Τους γαργάλενε βλέπετε μόνο τα ηδονιστικά ανάμαλα του καβαφισμού, καθότι, ο δάσκαλός τους κ. Σαβοΐδης διακήρυξε και από τα «Νέα» στις 23.4.83 ότι: «...Οσοδήποτε σημαντικούς ποιητές κι αν έχουμε κανεις τους δεν είναι σημαντικότερος από τον Καβάφη, ή οικουμενικότερος πιστεύω...». Ξεπέρασε δηλαδή και τον Όμηρο, με τις λεξοκλοπές και τα φκιασιδία στίχων, όπως περιποιότανε το σώμα του με υπέρμετρο ναρκισσισμό για τις «ηδονικές» του χάρες. Φτύστε το δερβέναγα του «Συσκοτίσματος» να μη μας βασκαθεί(!). Άλλωστε τον σιγοντάρει συχνά και το γκαφαδόρικο τσιράκι του ο κ. Μαρωνίτης που αφαλοσκοκεί, ορνιθοσκαλίζει και στίβει σα λεμονόκουπα την κάθε τιμητική καβαφολέξη, για «να βγάλει από τη μύγα σπλήνα» γράφει:

«Η κωμικότερη ίσως συνεισφορά στο έτος Καβάφη, είναι εκείνη της ελληνικής διασποράς, η οποία αγγλόφωνα επιμένει, (κάτι ξέρει κι επιμένει) ότι το κύριο και το πρωτεύον πρόσωπο του Καβάφη, είναι η ομοφυλόφιλη επιλογή του, όχι όπως την ξέραμε ως τώρα όλοι, αλλά στη μοντέρνα της εκδοχή του GAY...»

Για να ιδείτε πόσο δίκιο έχουμε στις καβαφικές υπερβολές και παραπροβολές, οι ίδιοι οι καβαφικοί αντιφάσκοντας και μ' όλη την ξετσιπωσιά τους

τα ομολογούνε: και ο κ. Μαρ. συνεχίζει:

Αν η ρομαντική περίοδος του Καβάφη αναγνωρίζεται ως ερωτικά υποκριτική και η συμβολική ως ερωτικά υποδηλωτική, μπορούμε τώρα με μεγαλύτερη σιγουριά να σημειώσουμε, και από συνθετική και από εκδοτική άποψη, το κρίσιμο όριο που επιλέγει ο ποιητής για να ομολογήσει και τελικά να απογυμνώσει τη σεξουαλική ετεροδοξία του.

Κ' ύστερα μη μου λέτε πως δεν έχει δίκιο ο Δημήτρης Μυράτ όταν σε μιά συνέντευξή του στον «Ελ. Τύπο» κάνει την παρακάτω διαπίστωση που υπέχει και την έννοια του αφορισμού:

Υπάρχει στον τόπο μας το κικρό αίσθημα ότι για την ανάδειξη ενός ανθρώπου, αποφασίζουν όχι τα ουσιαστικά προσόντα, αλλά η συναλλαγή. Η κοινωνία μας είναι καρεοκρατική. . . ».

Κι ο Βάρναλης γράφει στα «Αισθ. Κριτ. Β» ότι: «Ο Καβάφης ήρθε να χαλάσει τη δημοτικιστική παράδοση της κοίτησής μας από το Σολωμό και δώθεz . . . » Και μερικοί από τους κριτικούς του είπαν: Πως δεν έκανε τίποτες άλλο, παρά να βάζει σε στίχους τα λογής Failure ghets της ιστορίας. Βέβαια τα περισσότερα ποιήματά του έχουν αυτόν το χαρακτήρα». Αλλά για όποιες δυσπιστίες αντιρήσεις και αμφιβολίες, για τη μη παραδοχή σα «μεγάλου» του Καβάφη, έχουμε πλήθος στοιχείων διακεκριμένων και κορυφαίων κριτικών και συγγραφέων όπως π.χ. του Φ. Πολίτη, Κ. Παλαμά, Γ. Θεοτοκά, Σκ. Μελά, Η. Βουτιεριδη, Κ. Δημαρά, Ι. Μπαλάνου, Ι.Μ. Παναγιωτόπουλου, Α. Πηλιάτογλου, Τ. Μαλάνου, Γλ. Αλιθέρη κ.α.

Κακοποιήσεις ποιητών και πεζογράφων

Συμπαθητικό, χαριτωμένο κι ερωτευμένο ζεύγος γερόντων ποιητών, όταν τους δόθηκε ένα μικρόφωνο στις 16.9.83 στο βαλκανικό φεστιβάλ βιβλίου, νιώσαμε ντροπή για τα ελληνικά γράμματα. Ντροπή και αγανάκτηση για μια ξετσιπωτή καπηλεία εκείνων που δε σέβονται μήτε τ' ακροατήριο . . . που πρόγγιξε οργισμένο. Το θέμα ήταν για την ελληνική κοίτηση και πεζογραφία. (Γράφε των συναλασσόμενων φίλων). Έτσι «μεγαλύτερος νεοέλληνας πεζογράφος» ανακηρύχτηκε απ' αυτούς, ο Αλέξανδρος Μωραϊτίδης (πού τον βρήκαν και τον ξέθαψαν τον έρημο... ένας θεός το ξέρει! Είχε ξεχαστεί ο ατυχής προτού πεθάνει ακόμα!). Μέγιστος των μεγίστων ποιητών της ανθρωπότητας, διατυμπανίστηκε ποιός άλλος; Ο του συρμού Καβάφης (τάδε έφη και Σαβοΐδης που κάτι μαγειρεύεται και προς τα εκεί και δε θα μπορούσαν να πούνε γι' άλλον πλην του εαυτού τους). Ο Καβάφης λοιπόν, ανώτερος πάντων της οικουμένης ποιητών και κασών των τραβεστήδων (!) Εχ κακομοίρα κριτική τι καθίζηση έχεις πάθει! Τονε στόλισαν με μπόλικά αλαλούμ επίθετα και διαλάλησαν πως ο μόνος αυτός περιέσωσε τη δόξα της Ελλάδας ανά τα πέρατα(!) (Γράφτε τους για δικλό χαμομήλι). Εί-

πανε πράματα εξωφρενικά... Και ότι, οι κορυφίοι και τόσο μαχητικοί (ο ένας κι αφορισμένος) αγωνιστές του λαού συγγραφείς Εμμ. Ροΐδης και Ντ. Θεοτόκης (τότε που οι τίμιοι και ανιδιοτελείς ιδεολόγοι των γραμμάτων μετριούνταν στα 10 δάχτυλα) είπαν πως: «ήταν συγγραφείς ερασιτεχνικοί» (γελάτε κότες). Σήμερα όπου, ο Πετροχάρης αποκαλεί στις «Μέρες Οργής» του, τους Ελασίτες «σφαγείς»... αναδείχτηκε από το ζεύγος, μέγας προφητικός και τολμηρός πεζογράφος, των ημερών μας, ανεπισκίαστος(!) Αυτός ο ευλογημένος τηβενούχος της χούντας και του ελέους της Αλκαθρύλας. Τον είχαν ξέρετε από κάτω και τους χειροκροτούσε... Πάνε για συναλλαγή ακαδημαϊκού βραβείου φαίνεται. (Υπομονή και θα τ' ακούσετε τ' αϊ - Βασιλείου με τις γκιζόπιτες).

Πού ν' ακούγατε κι άλλες κι άλλες, αναφορές στον εαυτό τους και σε φίλους, πού χανε υποχρέωση κι όφελος προβολής και υπερπαραδοχής... Αναφορές ξηρές, τουρλομοτύριες, με ξεκάρφωτα επίθετα και ασυναρτησίες. Και τι δεν ακούστηκαν, χωρίς αίσθηση λογικής, μέτρου, αλήθειας, σεβασμού, ακόμα και μ' απώλεια αίσθησης του γελοίου.

Έρμα Νεοελληνικά Γράμματα, πως καταντήσατε να σας κακοποιούν ανελέητα, όχι μόνο οι αδελφάτοι καβαφικοί και οι λιμοκοντόροι και κλικιδόροι σουρεαλιστικοί, παρά κι από την άλλη... οι φανφαρόνοι, μωροφιλόδοξοι του «εγώ» τους με ακράτητη αλαζονεία και υπεροψία. Γράψαμε τούτα με θλίψη, γιατί μας θύμισαν το «μωραίνει Κύριος ων βούλεται απωλέσαι».

Σαββούλεια. . .

Ο Διον. Σαββόπουλος γνωστός και μη εξαιρετέος στο σουρεαλιστικό τραγούδι της αρλούμπας και της . . . κωλοτούμπας, είχε τα γενέθλιά του (κάτι έτρεχε στα γύφτικα) και τα γιόρτασε πανηγυρικά στο Ολυμπιακό Στάδιο της Αθήνας με 80.000 ακρουαίτες, κυρίως νέους της τραγουδιστικής μόδας και του παρασυρμού. Η τρέλα (που περίσπε στις μέρες μας) παρακολλάει τελευταία σα μαγνήτης. Στο παραλήρημα λοιπόν εκείνο, οι φίλοι και οι θαυμαστές του, άκουγαν τα κοροϊδευτικά και τ' ασυνάρτητα του Σ. και ξεφρένιαζαν ολότελα στην αποθέωση του ειδώλου τους(!). Ο αναμυρηκαστής πάσας λογοκλάσας . . . την είχε φίνε στημένη και προετοιμασμένη με διαφημίσεις σ' όλα τα έντυπα, Τ.Υ. κλπ. υποστηριζόμενος πιά φανατικά κι από το γνωστό εφημεριδάδικο «Συγκρότημα» πανευτυχής μαιμούδιζε και πηθίκιζε με το ντέφι στα χέρια του. Το Σαββούλαιο βέβαια σηνοθήλευμα, που το εξόρκιζε και με τον Κουν, και με τον Χατζηδάκη... να λευτερωθεί από τα κόμματα... έδειξε το χαμηλό αισθητικό και μορφωτικό του επίπεδο και... «ήθελές τα - έπαθές τα» (!) Το ξεγέλασε και με βιολί και με κλαρίνο παίρνοντας μαζί του και δημοτικά όργανα για να σωθεί. Ο Σαβ. είναι ένας τύπος που έπιασε

κερδοφόρα το νόημα της τρέλας του καιρού μας' και ξέρει πως να ρεγουλάρει με το αζημίωτο το συρφετό των νέων. Έτσι, δεν απομένει παρά, ο της μούσας αυτός νέος γκουρού, του μπλα-μπλάδικου τραγουδιού, να τους μαντρώσει τους εξαλλους οπαδούς του σ' ένα άσυλο, τύπου «χάρε Κρίσνα κι όχι με τζάμπα ινδικά φαγητά... αλλά, με σολ-φασόλ σαββούλεια συρμαγιά(!).

Στα «ζήτω» λοιπόν που του ουρλιάζανε στο Στάδιο, προσθέτουμε κι εμείς ένα ζήτω οι... επίκαιρες τρέλες των «ανέμων και υδάτων»... και οι εξυπνάδες κ' οι κοινομησιές των μαλλούρηδων και των μουσάτων(!).

Σύνταξη γι' αγωνιστή συγγραφέα

Δεν θα φτώχεινε το ελληνικό κουβέρνο με μια σύνταξη ακόμα τιμητική για έναν αγωνιστή ανάμεσα στους τόσους και τόσους πού έδωσε. (Ορισμένοι μάλιστα δεν είχανε ούτ' επαρκή προσόντα, ούτε βιβλία). Πρόκειται για τον συγγραφέα της Εθν. Αντίστασης Πάνο Καλλιδώνη, από τον Πειραιά 70 χρονών έφεδρο αξ/κό στον πόλεμο του 1940 τραυματία και προηγμένο με ανδραγαθία καλό αγωνιστή κι εξαίρετο πατριώτη. Ο Καλλ. αξίωσε βέβαια δίκαια μια τιμητική συγγραφική σύνταξη γιατί έχει τα παρακάτω βιβλία: 1) «Μακρόνησος - ο Γολγοθάς της Δημοκρατίας» 2) «Γίγαντες και προδότες της Εθνικής Αντιστάσεως» 3) «Τραγούδια Ελληνικής Λεβεντιάς» 4) «Μανιάτικα μοιρολόγια» και 5) «Η θρυλική Μάνη». Κι όχι γιατί η αρμόδια επιτροπή έκρινε ότι «τα βιβλία αυτά δεν αποτελούν σημαντική προσφορά στη λογοτεχνία» και του απέρριψε την αίτηση, αλλά, διότι τα έργα του, όποια μορφή κι αν έχουν, είναι τίμιες καταθέσεις, αγνές φωνές, μαρτυρίες και χρονικά, από τους πατριωτικούς αγώνες του λαού, και από τους διωγμούς και τις θυσίες του.

Τα όρια της τέχνης του λόγου από την πλευρά της δημιουργικής φαντασίας και από τη μεριά της περιγραφής και αφήγησης βιωμάτων και ιστορικών γεγονότων, δεν είναι υπόλυτα καθορισμένα για τις συγγραφικές συντάξεις.

Γνωρίζουμε πως, εκτός από αρκετούς ταγματάρχες και υμνητές του Χίτλερ (που συμπαρατάσσονταν με το στρατό του και πολεμούσαν τους πατριώτες, απολογούμενοι και με το γνωστό «...εκ των ημετέρων εις Γερμανός νεκρός») που λαβαίνουν τη σύνταξή τους είναι και διάφοροι ενδεείς βιβλιογράφοι και συγγραφίσκοι, που βέβαια σ' αυτούς οι επιτροπές, έδειξαν παραχωρήσεις, εύνοιες, μεγαλοψυχίες ή επιείκειες.

Προς τι λοιπόν ο παλαιμάχος αγωνιστής Καλλιδώνης με τα 5 βιβλία να μη θεωρηθεί (έστω κι επιεικά) συγγραφικά επαρκής για μια συνταξούλα που στερείται άλλων συντάξεων και οικονομικών πόρων; Κρίμα για τη μέριμνα της Πολιτείας. Αλλάς μη λησμονούμε πως έτσι πέθαναν πεινασμένοι και καταφρονημένοι και οι αγωνιστές του 1821...

ΠΟΛΙΤΙΚΟΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΚΕΝΤΡΙΣΜΑΤΑ

Λόγια που κόνε
του Στέλιου Κεντρή

Ο Συγγραφέας έχει χρέος να γράφει την αλήθεια. Δηλαδή, δεν πρέπει να την αρνείται, ούτε να την παραλείπει, κι ούτε να τη μοσκαρεύει. Η αλήθεια είναι χρήσιμη, όταν μετατρέπεται σε ενέργεια.

Συγχαρητήρια...

Το «Ελ. Πνεύμα», δείχνοντας συνέπεια στον έλεγχο, στην κριτική, και στην όσο του είναι μπορετή αντικειμενική θεώρηση προσώπων, έργων και πραγμάτων και στη συμμετοχή και προώθηση για λύση ζωτικών κοινωνικών προβλημάτων, προσπαθεί να είναι δίκαιο και στην επίκριση και στον έπαινο. Έτσι, δε μπορεί παρά να συγχαρεί τον πρωθυπουργό κ. Ανδρέα Παπανδρέου και την Κυβέρνησή του, για την ολοκληρωμένη αναγνώριση της Εθνικής μας Αντίστασης του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ-ΕΠΟΝ, με την εξαγγελία και της οικονομικής αποζημίωσης σε θύματα ανάπηρους, ορφανά, αξ/κούς, μαχητές αγωνιστές του μεγάλου, τ' ασύγκριτου κι εθνικά περήφανου εκείνου αγώνα του λαού μας.

Συγχαίρουμε επίσης τον πρωθυπουργό και την Κυβέρνηση, για τις θέσεις της: στο πολωνικό ζήτημα, στην πρόταση για εξάμηνη παράταση των διαπραγματεύσεων της Γενεύης, για την αποτροπή των πέρσιγκ και κρούζ από τη Δ. Ευρώπη και τις πορείες ειρήνης.

Συγχαίρουμε τη Συμφωνία Τιχονωφ-Παπανδρέου, τις προτάσεις για απύραυλη ζώνη στα Βαλκάνια και για τον εύστοχο αντιπολεμικό του λόγο στο Συνέδριο των γιατρών στο Χίλτον της Αθήνας. Γιαυτά όλα, και για ένα σοσιαλ-οικονομικό παρήγορο βήμα για το μέλλον αυτού του τόπου που προοιωνίζεται με την ίδρυση νέων συνεταιριστικών οργανώσεων.

Περί ελευθερίας...

Ένας δημοσιογράφος από το Μεξικό, με μια συναδελφική συντροφιά στην Κούβα, συζητούσαν για το νόημα της ελευθερίας. Και ο Αρτούρο —όπως τον έλεγαν— είπε χαρακτηριστικά: Όταν ρωτήσαμε ένα παιδί στο Μεξικό πώς νιώθει το νόημα της ελευθερίας, εκείνο απάντησε :

—«Ελευθερία είναι: να έχεις να πίνεις ένα ποτήρι γάλα κάθε πρωί».

Βλέπετε λοιπόν, πόση αλήθεια κρύβει ο λόγος του παιδιού στη σημασία της ελευθερίας; Μάλιστα. Ελευθερία είναι πρώτ' απόλα ο κορεσμός της πείνας, κ' η απολύτρωση από κάθε μορφή οικονομικής δου-

λειας. Μ' άλλα λόγια: η κατάκτηση, η ισοτιμία και η πληρότητα των υλικών αγαθών, μέσα σ' ένα κλίμα δημιουργικής εργασίας δικαιοσύνης και προόδου. Και δεν είναι ελευθερία η σύγχυση, η αποβλάκωση και η μωρία, τα προσχήματα και τα ξόρκια των θρησκευτικών αιρέσεων, των πολεμοκαπηλικών κι εκμεταλλευτικών κύκλων της αγυρτείας και του ζόφου.

Στην ίδια συζήτηση, ένας Αμερικάνος είπε πως: όπου δεν υπάρχει ατομική ελευθερία, να μη μιλούν για ελευθερία. Κι ένας Πορτορικανός του απάντησε: Εσείς να μη μιλάτε για ατομικές ελευθερίες γιατί, όταν το 1954 βρέθηκα σε μια διαδήλωση, έξω από το «Λευκό» Οίκο και φωνά-

Ποετάστρο φιάσκο

Πήγαν 18 Ιούνη δεκαέξη «ποιητάρες»...
στη Θεσ/νίκη κι είπαν: άρες μάρες κουκουνάρες(!)
της ΠΑΠΟΚ της ντεμοντού μας, του αφηρημένου λόγου,
καλεσμένοι και του Δήμου. . . κ' ήταν ένα φιάσκο ψόγου(!)

ζαμε ειρηνικά για το δικαίωμα ανεξαρτησίας της πατρίδας μου... με συνέλαβε το Εφ-μπι-άι και μαζί μ' άλλους συμπατριώτες μου, μας έκλεισε 25 χρόνια στις φυλακές του Κάνσας. Μπήκαμε βλέπεις νέοι, και βγήκαμε σχεδόν γέροι κι άχρηστοι! Αλλά κι ο Κουβανός έδωσε ρέστα του Αμερικάνου:

– «Εμείς, πιστεύουμε στο Σοσιαλισμό· κι όσοι ζούνε μέσα σ' αυτό το σύστημα, το πιά δίκαιο που επινόησε ο άνθρωπος, είναι ελεύθεροι, γιατί δεν πεινάνε, γιατί δεν είναι αγράμματοι, γιατί έχουν αξιοπρέπεια.»

Αυτή η συζήτηση πολλά μας θύμιζε. Προπάντων τον Λαμεναί που έλεγε πως, «ελευθερία είναι το ψωμί του λαού». Αλλ' ακόμα και τον αείμνηστο Γιάννη Πασαλίδη, που είχε πει κάποτε στη Βουλή των Ελλήνων ότι:

«Ελευθερία και ειρήνη σημαίνει: Κάθε πρωί να σου χτυπάει την πόρτα του σπιτιού σου, ο γαλατάς και όχι ο χωροφύλακας».

Περί όπλων και ουτοπιών...

Ο κ. Ν. Βρεττάκος (καλή του ώρα) έγραψε ένα αρθρίδιο στο περιοδικό «Θεσσαλική Εστία» (Μάης-Ιούνης ' 83) με τίτλο «Μια αναγκαία επανάσταση» που σ' ένα σημείο του λέει: «Και οι επιστήμονες και οι λαοί, όπως δείχνουν ως τώρα τα πράγματα, έχουμε συνυπογράψει το πωτόκολλο του θανάτου μας. Θεώμεθα απλώς και περιμένουμε απλώς. Δεμένοι άλλοι με τον Δυτικό και άλλοι με τον Ανατολικό κόσμο, εγκρίνουμε, δεχόμαστε οι μεν τα όπλα των μεν, και οι δε τα όπλα των δε. Ενώ τα πράγματα απαιτούν να δεχόμαστε όποιον απ' τους δυο κόσμους θέλουμε, χωρίς όμως να δεχόμαστε και τα όπλα του, σαν αγαθοποιά και συγχωρεμένα...» Καμαρώστε τον λοιπόν, μέσα στην ονειροπώληση και τήν ουτοπία του. Σα να βρίσκεται ολότελα εκτός πραγματικότητας. Διότι, ούτε οι λαοί, ούτε οι επιστήμονες υπόγραψαν ή συνυπόγραψαν το πρωτόκολλο του θανάτου μας. Και οι λαοί και οι επιστήμονες σ' όλον τον κόσμο, από το Τόκιο, Πεκίνο, Δελχί, Μόσχα, Βερολίνο, Αθήνα, Λονδίνο ίσαμε τις μεγαλουπόλεις της Αμερικής,

ξεσηκώνονται, ενωμένοι, διαμαρτύρονται και αγωνίζονται ν' αποτρέψουν τον πόλεμο και την πυρηνική καταστροφή. Οι λαοί δέχονται και ζούνε και στο σοσιαλιστικό και στο καπιταλιστικό σύστημα, αλλά και στο μικτό του λεγόμενου τρίτου κόσμου. Πώς όμως ν' απαρνηθούν τα όπλα τους, κατά τον κ. Βρεττάκο; Τι να κάνουν π.χ. οι ανατολικοί λαοί; Ν' αφοπλιστούνε μόνοι τους, να καταστρέψουνε τα όπλα τους, την ίδια την ασπίδα προστασίας των καθεστώτων και των αγαθών τους, και να πούνε στους λύκους τους πολεμοχαρείς: Ανοίξτε τα στόματα και χάψτε μας; Το ζήτημα των λαών και ο ειρηνικός ξεσηκωμός τους σήμερα είναι: Τα πυρηνικά όπλα με τα νετρόνια και λοιπά εξοντωτικά μέσα για την ανθρώπινη ζωή και φύση, αυτά να καταστραφούν «εκατέρωθεν» και να μη παράγονται· και όχι τα συμβατικά. Γιατί αν βρεθεί ανίσχυρος ο ένας από τους δυο μεγάλους, ανατρέπεται και η ισορροπία των δυνάμεων. Ποιός όμως έχει εμπιστοσύνη στους πολεμοφόρους κι αιμοδιψείς χρυσοκάνθαρους και καρχαρίες του ιμπεριαλισμού, που αυτοί ζούνε μόνο με την απληστία του κέρδους των πολεμικών προϊόντων; Αλλά, ονειροπώλος ποιητής και όχι ρεαλιστής, φαίνεται να είναι ο κ. Βρεττάκος, που αγνοεί και τη ρήση του φιλόσοφου επαναστάτη και ποιητή Μάο: «Όλες οι εξουσίες, οι μεταρρυθμίσεις και οι αλλαγές, απορρέουν από τις κόνες των τουφεκιών».

Συμπόσια παραφιλοσοφίας... και θεολογικής συνομοταξίας

Στη χώρα μας, ο χριστιανισμός δυστυχώς αντιπροσωπεύεται – κακή τη κληρονομική μοίρα– από την ελέω κεφαλαιοκρατίσσα παπαδοκρατία. Αυτή είναι «κράτος εν κράτει» με τα δικά της καπιτάλια. Αυτή δεν έχει καμιά σχέση ούτε με την κοινοκτημοσύνη που εφάρμοσαν στην Παλαιστίνη οι πρώτες αδελφότητες-κοινότητες των χριστιανών, ούτε με την «ακτημοσύνη» του θεολόγου κ. Γιανναρά. Η Εκκλησία διαχειρίζεται δισεκατομμύρια, αμύθητες περιουσίες. Και συνεχίζουν οι δεσποτοκράτες αδίσταχτοι το «θεάρεστο» έργο τους με τ' αποκοιμιστικά λειτουργικά έθι-

μα, όπου σ' αυτά βασίζουν την εκμετάλλευση και αδρανοποιούν τα άτομα στο φόβο, την υποταγή και την απομόρωση. Οι σχέσεις της παπαδοκρατίας με τους οπαδούς και τα θύματά της, ως αναφορά την προκλητική ζωή της χλιδής των οργίων και σκανδάλων... είναι ασύμφορες. Έχει βαριά εκτεθεί στα μάτια και στη συνείδηση του λαού μας τον τελευταίο καιρό. Οι υποκρισίες, οι καπηλείες κιόλας οι ηθικές παραβάσεις, έχουνε παραγίνει. Οι «ιθύνοντες» της Εκκλησίας αν είναι ανθρωπιστές και δημοκράτες που σέβονται τα δικαιώματα των πολιτών, ας τολμήσουν να στήσουν μια κάλπη, για ν' αποφανθούν οι Έλληνες ελεύθερα, αν τη θέλουν ή όχι, αυτή τη δεσποτοκρατία, όπως διαμορφώθηκε κι εκτέθηκε σήμερα, κι όπως συμπεριφέρεται στα «ποίμνια των προβάτων».

Δε μιλάμε βέβαια για τ' όποιο θρησκευτικό συναίσθημα, που είναι μέσα σε ψυχές και δεν καταργείται. Άλλο νόημα έχει η θρησκεία και μάλιστα η χριστιανική, που έχει κριθεί ιστορικά και σαν αναμορφωτικό και δίκαιο κοινωνικο-οικονομικό σύστημα· και άλλο η σημερινή εκκλησία και παπαδοκρατία που βαδίζει στ' αχνάρια του κακού βυζαντινισμού και του Μεσαίωνα.

Ορισμένοι μάλιστα αμπελοφιλόσοφοι της νέας ορθοδοξίας, υποκινούν παλιά θέματα με χριστιανομαρξιστικούς διαλόγους που έχουν και στο παρελθόν κατά κόρο συζητηθεί για το πάντρεμα του Χριστού με τον Μάρξ και τα παρόμοια, όπως συμφέρει σήμερα με «σοσιαλισμούς εν όψει». Χρυσώνεται λοιπόν πολύ γλυκά το χάπι της ουτοπίας... και καλωπίζονται οι κοροϊδίες, για την εκμετάλλευση των αφελών. Αυτοί δεν υπολογίζουν ούτε τον πατέρα της Διαλεκτικής Ηράκλειτο που είπε ότι: τους θεούς τους φτιάχνουν οι άνθρωποι στα μέτρα τους και κατ' εικόνα κι ομοίωσή τους, σύμφωνα με τα δικά τους συμφέροντα... ούτε το Μάρκο Αυρήλιο με την έξοχη ρήση:

Ἦ φύση, ἀπὸ σένα ὅλα προέρχονται, και σε σένα ὅλα επιστρέφουν!

«Υψηλές θεωρίες και... προφάσεις εν αμαρτίαις»

Συν τοις άλλοις, ο φίλος και προστάτης μας Ρέηγκαν, είναι και μέγας «χριστιανός». Καθη-

μερινά σκοτώνει... προσεύχεται... και διακηρύττει πως: «ο διάβολος του σημερινού κόσμου, είναι ο κομμουνισμός. Η πό μεγάλη αμαρτία είναι, να είσαι κομμουνιστής. Και ο Χριστός δεν το συγχωρεί». λέει ο κ. Ρόναλντ για τον κομμουνιστή Χριστό! Αυτά τα είπε πρόσφατα σ' εκκλησιαστικές οργανώσεις ευαγγελιστών στη χώρα του. Αλλά και τι άλλο τερατώδες ψέμα θά βρισκε να πει στ' αλήθεια; Μόνο οι διχτάτορες εγκάθετοι φίλοι και τρόφμοί του σαν τον Εβρέν, τον Πινοσέτ, τον Βιντέλα, τον Μάρκος κ.α είναι αναμάρτητοι με τα ασύλληπτης φαντασίας εγκλήματά τους... Αυτό μας θυμίζει τον άλλον ιεραπόστολο Μπρεζίνσκι που έλεγε στους Αφγανούς φυγάδες εμικρέδες στο Πακιστάν: Μπάτε μέσα από κει που ήρθατε, να πολεμήσετε, να σκοτώσετε πολλούς ομογενείς Ρώσους, γιατί το θέλει ο θεός, το διατάσσει ο θεός. Αλλιώς, θα σας αφήσουμε χωρίς ψωμί! Αλλά, μήπως και ο προκάτοχος του Κάρτερ, δεν παράσταινε τον υποκριτή και το θρησκόληπτο και μ' ένα βλακωδέστατο μάλιστα πλατύ χαμόγελο; Ως και η γυναίκα του, που είχε φίλο τον κέρβερο επιβήτορα και βιαστή αρχικληρικό Τζ. Τζόουνς που δηλητηρίασε 1200 ψυχές στη Γουιάνα!

Τέλος, για να δώσουμε πάντα με απράνταχα στοιχεία, μια μεγαλύτερη εικόνα για το ρόλο των εκκλησιών και του θρησκομανή θεατρίνου προέδρου, παραθέτουμε απόσπασμα απο άρθρο του Στ. Ευσταθιάδη στην εφημερίδα «Το Βήμα» 16/1/83:

Η ΘΡΗΣΚΟΛΗΨΙΑ και η μέχρι υστερισμού λατρεία και λειτουργία ορισμένων εκκλησιών στις Ην. Πολιτείες, δεν αποτελεί, φυσικά, κάτι το νέο. Το 1844 ακόμη, όταν η χώρα δεν είχε ούτε 80 ετών βίο, αριθμούσε 93 «καθιερωμένες» και 18 «μή αναγνωρισμένες» Εκκλησίες που σε διάστημα ενός αιώνα είχαν αναγορεύσει 10.443 αγίους, οσίους και μάρτυρες. Το νέο σήμερα είναι ότι οι εκκλησίες στην Αμερική έχουν εισχωρήσει τόσο βαθιά μέσα στον οικονομικό κορμό της χώρας, που το Κογκρέσο, για να ικανοποιήσει την κοινή γνώμη, αποφάσισε να ερευνήσει κατά πόσον «η αμερικανική Εκκλησία επηρεάζει τη διάρθρωση της οικονομίας», και ακόμη πιο συγκεκριμένα, τις σχέσεις μεταξύ των διαφόρων Εκκλησιών και των πολυεθνικών εταιριών που δρούν, κυρίως στο εξωτερικό, κατά πρώτο λόγο στη Δυτ. Ευρώπη και στις χώρες του Τρίτου Κόσμου.

Αφορμή για την επίδειξη ενδιαφέρον-

τος εκ μέρους του Κογκρέσου έδωσε το σκάνδαλο της τράπεζας του Βατικανού και η πολύ περίεργη χρεωκοπία της. Ιδιαίτερα το γεγονός ότι ο επικεφαλής των καρδινάλιων στη Ρώμη, που ασκούσε τον έλεγχο στο τραπεζικό σύστημα και γενικότερα στα οικονομικά του Βατικανού ήταν από το Σικάγο, ένας Αμερικανός κληρικός. Ο Τύπος των Ην. Πολιτειών ακόμη και οι αντικαθολικές εφημερίδες, φρόντισαν να μη προβληθεί αυτό το γεγονός. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι οι αρμόδιοι στο Νομοθετικό Σώμα δεν ενοχλήθηκαν και δεν αντιλήφθηκαν τις ενδεχόμενες συνέπειες μιάς τέτοιας περίεργης σύμπτωσης.

Μια μάλλον επιφανειακή έρευνα του περιοδικού «Χιούμαν Ένβάιρονμεντ», τον περασμένο Οκτώβριο, αποκάλυψε ότι τουλάχιστον 40 από τις 2.088 καθιερωμένες και αναγνωρισμένες αμερικανικές εκκλησίες, έχουν τόσο στενούς οικονομικο-διαχειριστικούς δεσμούς με τράπεζες, μεγαλοεταιρίες και διεθνή καρτέλ, ώστε «πολλές φορές ο εκκλησιαστικός μηχανισμός είναι το δευτερεύον και η οικονομική μονάδα το πρωτεύον». Το περιοδικό βεβαιώνει ότι έχει υπ' όψη του εκκλησίες με πλήρη θρησκευτικο-λαϊκή διάρθρωση που «στην πραγματικότητα είναι γραφεία δημοσίων σχέσεων και οργανισμοί μιάς ή και περισσοτέρων επιχειρήσεων ιδιωτικού ενδιαφέροντος» με ετήσιο τζίρο 40 εκ. δολλ. το 1980. Μιά «εκκλησία», ή όχι και πολύ δραστήρια Εκκλησία της Πεφωτισμένης Θεολογίας του Σακραμέντο της Καλιφόρνιας, αριθμεί περίπου 17.000 πλήρη μέλη, έχει 1600 λαϊκούς κληρικούς και 400 ιερωμένους έχει 127 λατρευτικά κέντρα, αλλά στην παραγωγικότητα «είναι εξάρτημα της γνωστής εταιρίας λαχανοκηπευτικών και διατηρημένων τροφών Γιουνάιτεντ Γκάρντεν Πρόντακτο της Οκλαχόμα», γράφει το περιοδικό. Αλλά στον κ. Ρέηγκαν θα ταίριαζε και το γνωμικό του Σοφοκλή:

«Ο τρελός δε μπορεί να γίνει ηθοποιός, ο ηθοποιός όμως μπορεί να υποδυθεί τον τρελό».

Αφορισμοί λαοαφορισμένων...

Τα έργα και οι μέρες των δεσποτάδων και αρχιδι-ακόνων στη χώρα μας, είναι που

δεν αναμειγνύονται «ποτέ» στην πολιτική... και είναι περιορισμένοι (ογδόντα τόσοι κι άλλοι αργόσχολοι, όλοι όλοι εκατόν τόσοι...) αυστηρά στα θρησκευτικά τους, καθήκοντα και στ' αφελή τους «ποίμνια»... Μη πείτε κακό λόγο. κι ας δημοσιεύουμ' εδώ έναν αφορισμό, όχι βέβαια σαν τον ύμνο των Λεωνίδαδων και των Δαμασκητών προς τις Δέσποινες και τους γελοίους «κολονέλους» διχτάτορες. Ούτε προς θεού, σαν εκείνον τον μακρुकατάρατο του Γρηγορίου του Ε' προς τα επαναστατικά στελέχη και τους αγωνιστές του 1821, που κόντεψε να πάθει αποπληξία κι ο Βαλαωρίτης μας, όταν τον έμαθε μετά το: «τι με θωρείς ακίνητος που τρέχει ο λογισμός σου»... Αλλά, έναν αφορισμό που ίσως οι πολλοί δεν τον ξέρουν. Αφορά τον Ελευθέριο Βενιζέλο, κι έγινε με τις ευλογίες του τότε «αρχιεπίσκοπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος» το 1916 που δεν είχε γίνει τότε ακόμα ο Θεόκλητος αρχιεπίσκοπος. Δεν είχε κερδηθεί, τίτλος του πάπα της Παπαδοκρατίας. Αυτός και όλοι οι άλλοι μητροπολίτες, με πρωτοαφοριστές έναν Νικηφόρο, έναν Αμβρόσιο, έναν Σπυρίδωνα κλπ. σύνταξαν και δημοσίευσαν το υβριστικό, το γελοίο και κατάφτυστο τούτο κείμενο:

«**Ημείς οι υπογεγραμμένοι Μητροπολίται, εντολήν ελάβομεν παρά χιλιάδων εφέδρων και πολιτών να αναγνώσωμεν βαρύτερον αφορισμόν κατά του ενόχου εσχάτης προδοσίας Ελ. Βενιζέλου, του προδώσαντος το έθνος μας εις τους Αγγλογάλλους, ατίμως συνεννοηθέντος μετ' αυτών ίνα στείλωσι την προχθεσινήν νόταν εις την Ελλάδα, μόνον και μόνον δια να πικρανθή ο λατρευτός μας Βασιλεύς και εκβιασθή όπως καλέση εις την αρχήν τον πουλημένον Σενεγαλέζον τράγον Βενιζέλον, τον ήθικόν αυτουργόν τής πυρπολήσεως του Τατοΐου, τον ηθικόν αυτουργόν των βασάνων ας υπέστησαν οι ανδραγαθήσαντες αξιωματικοί μας εις τας χείρας του ανάνδρου Σαράϊ. Κατ' αυτού όθεν, του προδότου Βενιζέλου ανεγνώσαμεν αφορισμόν όπως ενσκήψωσι: Τα εξανθήματα του Ιώβ! το κήτος του Ιωνά! η λέπρα του Ιεχωβά! ο μαρασμός των νεκρών! το τρεμούλιασμα των ψυχωρραγούντων!, οι κεραυνοί της κολά-**

σεως και αι κατάραι και τα αναθέματα των ανθρώπων».

«Τας ιδίας αράς θα αναγνώσωμεν και κατ' εκείνων, οίτινες κατά τας προσεχείς εκλογάς θέλουσι δώσει λευκήν ψήφον προς τον κατάπτυστον προδότην Βενιζέλον και θα παρακαλέσωμεν, όπως μαρανθώσιν οι οφθαλμοί και κωφανθώσι τα ὦτα. Γένοιτο.

Φάρσες, μαφίες και «φιλανθρωπίες»

Ε. ρε ψυχή μου, να μας ζήσουν οι «ενεργετικές» και «φιλάνθρωπες», οργανώσεις (!)

– Βρε για ποιές φάρσες μιλάς; Άι παράτα μας!

– Καλέ, τι φάρσες λες, θρησκευτικές οργανώσεις λέω γω, θεοσεβέστατες (!)

– Χμ, αν ήξερες τι βάρβαρους κρύβουνε μέσα και πίσω τους, αυτές;...

Έχει δίκιο η παροιμία που λέει: «τα ράσα δεν κάνουν τον παπά»! Άκου: Η Αστυνομία της Αθήνας, ανακάλυψε –όπως έγραψε ο Τύπος– αλλά δεν συνέλαβε... «τετραμελή σπείρα που είχε συστήσει παραεκκλησιαστικό οργανισμό με τον τίτλο «Αμερικανοελληνική Ορθόδοξη Φιλανθρωπία». Αυτή η σπείρα λοιπόν με αρχηγό έναν ψευτοπαπά, φίλο του Τζιμη Κάρτερ... Γ. Κασελάκη, περιβόητο αρχι-απατεώνα της Αμερικής, τον πήρε σβάρνα βλέπετε το «πατριωτικό» του, κι έφτασαν και στην Αθήνα τα «φιλανθρωπικά» πλοκάμια του. Ψώνιζε είπαν με τους άλλους της μαφίας του, εμπορεύματα μεγάλης αξίας, για δήθεν «άπορες οικογένειες» μ' επιταγές χωρίς αντίκρουσμα. Αλλά, μόλις τους ανακάλυψε κάποια βιομηχανία ειδών διατροφής... γίνανε Λούηδες από την πρωτεύουσα. Κι όλ' αυτά... –επιφοιτήσει– βέβαια– του «αγίου πνεύματος» και του Ιακώβου– Κατά κόσμον– Κουκούζη, αμήν. Ήτανε βλέπετε μια αρπαχτική λιτανεία για τους ασεβείς εκμεταλλευτές εμπόρους... και μια τελετουργία των πιστών της... «φιλανθρωπίας» .... που μας θύμισε τον άλλο 37ρη κρητικό παπά απατεώνα που έκλεβε –χρόνια άπιαστος– στο Λονδόνo Ι.Χ. αυτοκίνητα, κάθε μέρα άλλαζε τα κλεψιμέικα και... καμάκωνε παρθένα μα-

νουλομάνουλα 15 και 16 χρονώ και τα ξεπαρθένευε!... Κ' η' παπαδιά του πιστή κι αυτή στο θεάρεστο έργο του παπά της, πήγε μάρτυρας υπεράσπισής του στο δικαστήριο (!) Εκεί χρειάζονταν ο Στυλιανός... Ετούτοι παραμένουν ασύλληπτοι (!)...

Κόπτες.... δικαιωμάτων!

Ιμαλαίες έγιναν οι ουρανομήκεις φωνασκίες και διαμαρτυρίες του κ. Ρέηγκαν, θεατρίνου έξαλλου και «άγγελου προστάτη» για τ' ανθρώπινα δικαιώματα. Γελάτε παρδαλές φραγκόκοτες (!) Αν δεν ήταν πρόεδρος των ΗΠΑ και σκληρός ηθοποιός κάου-μπόου, θα τον περνούσαν, μα τον πάπα, για τον Καραγκιόζη-μποξέρ και Σανσο-Πάνσα. Δηλαδή με λίγες μποξιές του μακριού χεριού του, σε τόσους και τόσους αντίπαλους, ή και θύματα χατζη-αβάτικα (λαούς ανίσχυρους που τους διαλύει και τους κουτουπώνει) κ' ύστερα να λέει διαμαρτυρόμενος και κλα(σ)μένος: Ρε τι με βράτε εμένα το φουκαρά το γεροξούρα και ασεβείτε και στα δικαιώματα των κολλητηριών μου;... Ή σε παραλλαγή: Ρε ξεδιάντροποι αρκουδορώσοι γιατί «σκοτώνετε» τα δικαιώματα και τους λαούς μου, στο Σαλβατόρ, στο Λίβανο, στο Ιραή, Ιράκ, στη Νικαράγουα και στο Τσάντ; Δε χορτάσατε αίμα στην Κορέα, στο Βιετνάμ στη Χιλή, στην Ινδονησία, στην Καμπότζη κλπ; Ρε ο μπαγάσας έγινα βλογιάρης από το χάλι των «ανθρώπινων δικαιωμάτων» και φωνάζω και ουρλιάζω και μου τρέχουνε τα σάλια (!) Απορώ κι εγώ πώς παρασύρθηκα από κείνον το μορφονιό το μπουμπουνοκέφαλο, που φώναζε μες στη Γερουσία κι έξω, κοκορευόμενος με τη βουλευτική του ασυλία: «Αν δεν μπορείτε να κάνετε τίποτ' άλλο, βάλτε τις φωνές!». Κουραστικό, αλλά αναγκαίο.

Εμείς οι Αμερικανοί έχουμε υποχρέωση να φωνάξουμε στην κυβέρνησή μας, ν' αφήσει ήσυχο το Σαλβατόρ, ν' αφήσει ήσυχη τη Νικαράγουα. Δεν είναι δυνατό να μας ξέρει ο κόσμος σαν ένα έθνος που επεμβαίνει με τρόπο παράφρονα και κτηνώδη στις ζωές μικρόσωμων μελαχρινών ανθρώπων, που δε μας πείραξαν ποτέ. Αυτός είσαι (!) Ωσανά κυρ- πρόεδρε θρασύ και ταρταρίνε, που «εξ ιδίων κρίνεις τα

«αλλότρια». Αλλ' οι φωνές των εκατομμυρίων θυμάτων στον πλανήτη, βοούν από τα βάθη.... «Τας αβύσσους των αμαρτιών και των κριμάτων σας, τις εξιχνιάσει;...»

Η μοντέρνα ψυχοδιαβρωτική εσοδεία και δυσωδία

Κάθε είδους παλαβομάρα, στο που κοντεύει να γίνει μικρό καχέχτυπο των ΗΠΑ, κλεινόν μας άστυ, πιάνει μπογιά και βρίσκει θύματα! Έτσι φοβερές πληγές— μετά την κάθε είδους αγυρτεία και τρέλα—κατάτησαν και οι «χάρε-Κρίσνα» και γκουρούδες. Με τι όμως θα ισοδυναμούσαν όλ' αυτά; Είμαστε της γνώμης, ότι μόνο με βοΐδοπατσάδες άπλυτους πάνω στα ξυρισμένα τους κεφάλια(!) Χίλιες φορές συγχαρητήρια στο φίλο και συνεργάτη μας κ. Γ. Θεοφανόπουλο εισαγγελέα, που υπόβαλε με παθόντες σαν τον κ. Θ. Ιωαννίδη και άλλα έρμαιο, μήνυση για προσουλιτισμό στη θρησκευτική οργάνωση «χάρε Κρίσνα» με τις φούντες στα γουλιά.... και δε συμμαζεύεται, με τα δολώματα για «δωρεάν γεύματα ινδικής κουζίνας, μετά ναρκωτικών.... υπερβατικής μουσικής» και για άλλα περίεργα και μυστηριώδη τερτίπια... του παλουκιού και της τρέλας, για διαφθορές και ξεστρατίσματα, για αποπροσανατολισμούς και εξωκοιλίσματα της νεολαίας μας, που όλα εκπορεύονται από τις σκοτεινές κι εκμεταλλευτικές δυνάμεις των ΗΠΑ. Όπως κι ένας αρχιμασόνος Νικ. Μαργιορής που παρασταίνει το «σχολάρχη» και οργανώνει μεταφυσικά και γελοία σεμινάρια, κι αρπάζει με το γάντι τα χιλιάρικά από τους αφελείς και τους μοιράζει ψευτοδιπλώματα(!)

Έχ και να 'χαμε πολλούς Θεοφανόπουλους... και γονείς σαν τον Ιωαννίδη, πόσο θα μετριάζονταν τούτο το ποικιλώνυμο και σύνδρομο ψυχοδιανοητικό και κοινωνικό κακό, που μας κατέκλυσε και μόλυνε τόσο πολύ τον τόπο μας! Σα να μη μας έφταναν οι εδώ κομπογιανίτες, μάγιστροι, μαγγανούδες και φλυτζανοχαρτορίχτρες(!) Έχουμε τώρα και τις νέες βρωμοαιρέσεις από τα σαπρόφυτα και τ' απόβλητα των σκοτεινών εκμεταλλευτικών διασυνδέσεων.

Τρεις γάιδαροι σε ξένη αχυριώνα

Κλωτσοσκούφι την έκαναν την καημένη μας την Κύπρο, οι τζώνηδες και οι γιάνγκηδες κατά καιρούς στην ποδοσφαιρική κονίστρα τους. Και τι τερματοφύλακες κι εξτρέμ είχαν διαλέξει... Κάντε αναδρομή κι αναφορά: Τον αρχιχίτη Γρίβα, τον άθλιο Σαμψών, το χουνταρά Ιωαννίδη κ.α. Όταν οι τζώνηδες αναγκάστηκαν απ' τους Καραολήδες και τους Μακάριους... να δώσουνε «πολιτική ανεξαρτησία» στον κυπριακό λαό, και με τη διχοτριχοτόμηση των Συμφωνιών Ζυρίχης και Λονδίνου, είπαν: Πάρτε εσείς το πιότερο έδαφος, κρατάμε όμως κι εμείς αυτά τα κομμάτια που μας χρειάζονται για τις βάσεις μας. (Επισκοπή, Δεκέλεια και Τρόδος). Κι έπειτα, ανοίξε και η όρεξη των ομογάλακτων των γιάνγκηδων. Και βάλαν τα εξτρέμ τα υποταχτικά τους και προκάλεσαν τα υποχείρια μεμέτια τους... κι άρπαξαν κι αυτοί (τόσο επώδυνα για μας) το 40% της Κύπρου μας, («τρώγοντας ανοίγει η όρεξη») να 'χουν κ' οι γιάνγκηδες τις βάσεις τους. Έτσι, χωρίς καν να φαγωθούν (Άγγλοι και Τούρκοι κι Αμερικάνοι) σαν τρεις γάιδαροι σε ξένη αχυριώνα. Εχ βρε καημένη Κύπρο μας, τι σου ' μελλε να πάθεις, από επιδρομείς και πειρατές καταχτητές «προστάτες» σου(!)

Το Νόμπελ «Ειρήνης»

Είπαν και ελάλησαν τ' αρτηριοσκληρωμένα φερέφωνα της σουηδικής ακαδημίας, ότι έδωσαν το βραβείο Νόμπελ ειρήνης στον Βαλέσα... γιατί αυτός κάνοντας τον πόλεμό του μέσα στην πατρίδα του... πέτυχε αυτό που θέλαν οι «γενναιόδωροι» και δανειοδότες πατρώνες του. Δηλαδή στο να γίνουν οι Πολωνοί από θρησκόληπτοι, τεμπέληδες και κλέφτες... λαδωμένοι ποντικοί, χασικλήδες, πόρνοι και... αγιοπαπικοί(!) Αφερίμ! Ρε τι κάνει ο άτιμος και βρωμερός παράς.... δε βγάζει μόνο το ψωμί άψητο από τη γάστρα, αλλά και το κρέας από το τσουκάλι άβραστο! Και γίνανε στ' αλήθεια με τα δάνεια από το 1956 και τα τεμπελίκια, να πουλάνε για μεταξωτές κορδέλες και τα φύκια(!) Κ' οι «αλληλέγγυοι με το Βαλέσα, όλο γούνες κι αρώματα και φρου-φρού με «χάρε κρίσνα» και γκουρού(!) Αλλά μήπως δεν διαψεύδει κι ο ίδιος τον εαυτό του με τα χρήματα του Νόμπελ; Στη δήλωσή του είπε ότι, τα 190.000 δολάρια, τα προσφέρει «για τις ιδιωτικές καλλιέργειες των εκκλησιαστικών κτημάτων» (γράφε τσιφλίκια των Γκλένηδων και των ποντίφηκων). Άλλωστε σ' έναν τέτοιο παραχάιδεμένο φίλο τους, γιατί να μη το δώσουνε

το Νόμπελ ειρήνης; Ξεχνάτε που τό 'χουν απονείμει και στις πιό «αμνές και άμωμες» περισσότερές (γεράκια) Κίσιγκερ, Μπέγκιν, Σαντάτ κ.α. Κόψτε ονόματα και βγάλτε συμπεράσματα... κι ας παρόμοιασαν τον Βαλέσα με τον Λούθερ Κίγκ. Οι Παλαβές απάτες τους, δεν έχουν όρια. Φτύστε τους μη βασκαθούνε.

Μέγγενη χρεών και υπόλοιπα ξα- νοίγματα

Οι εφημερίδες της Αθήνας έγραψαν πρόσφατα ότι, «Αμερικανοί στρατιωτικοί και οι οικογένειές τους που βρίσκονται στην Ευρώπη, θα μπορούν τ' κάνουν τις διακοπές τους στη Γιουγκοσλαβία, η οποία κατεληξε σε διακυβερνητική Συμφωνία για μια προσπάθεια να μειωθεί το τεράστιο εξωτερικό χρέος της, που ανέρχεται σε 18 δισεκατομμύρια δολάρια. Τους δίνονται 6 ορεινά και παραθαλάσσια παραθεριστικά κέντρα, για οργανωμένες ομαδικές διακοπές. Η Συμφωνία είναι για ένα χρόνο και θα μπορεί ν' ανανεώνεται. Τα Κέντρα αυτά που ήταν διατεθημένα στις γιουγκοσλαβικές ένοπλες δυνάμεις, προσφέρονται τώρα στους Αμερικάνους προς 12 δολάρια το άτομο την ημέρα». Τώρα για τα «καλούδια» που θα μεταδώσουν οι υπερατλαντικοί φίλοι τους στη ζωή και στη φύση τους... δε χρειάζονται σχόλια. Ρε μπράβο γριά πρωθυπουργίνα Πλάνιτς, που χωρίς πιά προσχήματα και πλάνες... ξεπέρασες σε θράσος ακόμα και τη θάτσερ(!)...

Νερό στον κακό το μύλο

Στη Διεθνή έκθεση Θεσ/νίκης και στο Βαλκανικό Φεστιβάλ Βιβλίου στην Αθήνα, οι Γιουγκοσλάβοι κίβδηλοι ως φαίνεται και διασπαστές της ενότητας και της φιλίας κι αδερφοσύνης των βαλκανικών λαών, έριξαν πάλι νερό στο μύλο των σκοτεινών δυνάμεων. Έτσι στις δυο παραπάνω κοινωνικοπολιτιστικές κι εμπορικές εκδηλώσεις, υπηρέτησαν μοχθηρά τη διχόνοια και διέσπασαν την ενωτική γραμμή για φιλία και συνεργασία με όλους τους αδερφούς Βαλκάνιους. Σκοπός της ελληνικής κυβέρνησης και πόθος όλων των Ελλήνων ήταν και είναι οι λαοί της Χερσονήσου να ζήσουν με κατανόηση ειρήνη και σύμπνοια, χωρίς διαφορές. Μα, εκείνοι για την «αγαθή» μνήμη του Τίτο (θεός σωρέστον) που σόνι και καλά, δεν θέλουν από εγωισμό κι αίσθημα ουτοπικής υπεροχής να κριθεί για τα λάθη του... αξίωσαν με αναίδεια από την ελληνική κυβέρνηση, να σταματήσει κάθε εκδήλωση στην Έκθεση και στο Φεστιβάλ υπέρ των αγνών και τίμιων Αλβανών, και ν' αποσύρουν κάθε βιβλίο των Βούλγαρων και

των Σκιπητάρων που είχε επικρίσεις για τον Τίτο. Αξίωσαν κιάλας απειλητικά να συμμορφωθούν οι Βούλγαροι κ' οι Αλβανοί, εκμεταλλεζόμενοι τη γεωπολιτική τους θέση, για το πέρασμά μας προς την Ευρώπη. Η Κυβέρνηση αναγκάστηκε να υποκύψει σ' αυτές τις πιέσεις, και να κλείσει τα περίπτερα των Αλβανών, κόβοντας έτσι και τις μουσικοφιλολογικές βραδιές τους. Οι Γιουγκοσλάβοι που τελευταία έβαλαν και τους Αμερικάνους στη χώρα τους... αποδείχτηκαν διασπαστές. Φαίνεται να είχε δίκιο ο μεγάλος μας εθνεγέρτης Ρήγας, που στα προσκλητήρια γι' απελευθερωτικό αγώνα και στα οράματά του για Βαλκανική Ομοσπονδία, δεν τους αναφέρει όταν λέει: Βούλγαροι κι Αρβανίτες, Αρμένιοι και Ρωμιοί...» κτλ.

Αναίδειας συνέχεια

Ρώτησα έναν Γιουγκοσλάβο «ιθύνοντα» στο 5ο Φεστιβάλ βιβλίου το Βαλκανικό:

– Γιατί καθυστερείτε και δεν έχετε τίποτε αξιόλογο μαζί μας στις πνευματικές ανταλλαγές και ειδικότερα στον τομέα της λογοτεχνίας και των μεταφράσεων; Και τι μου απάντησε λέτε; Άκουσον άκουσον!

– Διότι εσείς οι Έλληνες αγαπάτε τους Αλβανούς και τους Βούλγαρους!

Οι Γιουγκοσλάβοι βλέπετε—σα να μη φτάνουν οι προκλήσεις των εμικρέδων τους από τη Δύση με το ανύπαρχτο «μακεδονικό» — έχουν και την αναίδεια εμείς οι Έλληνες, να μην αγαπάμε τους άλλους γείτονες, παρά μόνο αυτούς(!) Είναι φυσικό η CIA με τέτοιους υπηρέτες να κάνει τη δουλειά της. Πάρτε δολάρια και φωνάξτε για «μακεδονικό» κλπ. Τα μειονωτικά ζητήματα είναι βλέπετε τα πιό ευαίσθητα στα Βαλκάνια και στη Μεσόγειο και οι σκοτεινές δυνάμεις τα κρατάνε σ' αναμμένα κάρβουνα, για το «διαίρει και βασίλευε» όπως έχουν το «Κοσουφοπεδιανό», το δήθεν «μακεδονικό» το «βορειοηπειρωτικό» το «αιγαιακό» το «τουρκοκυπριακό» και πάνε βλέποντας και κάνοντας, υπονομεύσεις, επεισόδια, βόμπες κλπ. Για όλ' αυτά, οι Βαλκάνιοι δεν έχουν τίποτα να χωρίσουν· γιατί, αλλοεθνείς μειονότητες υπάρχουνε σ' όλα τα κράτη. Μα οι λαοί από μόνοι τους συνεννοούνται ειρηνικά, αγαπιούνται και θέλουν να ζούνε δημιουργικά και πάντα μονοασμένα. Έως πότε λοιπόν εμείς οι ορθολογιστές οι Έλληνες, οι δίκαιοι κ' οι ψυχικά πολιτισμένοι, θ' ανεχόμαστε τους προβοκάτορες και τις τρισκότεινες δυνάμεις του μίσους και της συκοφαντίας, να ραδιουργούν, να συγχίζουν την κοινή γνώμη και να καλλιεργούνε συστηματικά τις εχθρικές σχέσεις με τους γείτονες; «Το μίσος δεν υποχωρεί στο μίσος, αλλά στην αγάπη».

Μια κραυγαλέα αντίθεση

Στο Α΄ Νεκροταφείο της Αθήνας, μπροστά και κάτω από την «Κοιμωμένη» του Χαλεπά, απέναντι από το σεμνό και απέριττο μνημείο του ήρωα Αλέκου Παναγούλη, το λουσμένο καθημερινά με τα δάκρυα της μάνας του, την απλή μαρμαρίνη ταφόπετρα που γράφει τ' όνομα με τον βαριάς αξίας τίτλο του αγωνιστή και πότε δολοφονήθηκε.... υπάρχει ένα επιδειχτικό τεράστιο μνημείο με μπρούτζινη μεγάλη προτομή, μάρμαρα πολυτελείας, πάνω στη μεγάλη πλάκα και δύο (ακαταλαβίστικα για τον πολύ κόσμο) αποφθέγματα του ευαγγελιστή Ιωάννη... Τα κόκαλα που είναι μέσα του, έχουν τ' όνομα ενός άγνωστου τυχαίου (μεγαλοπαραλή ως φαίνεται) Νίκου Σταμούλη 42 χρονών, κάτω από το αγαλμά του. Σ' όλ' αυτά δεν είδαμε καμιά επιγραφή κι ένδειξη για την ιδιότητά του και την όποια αξία του στη ζωή. Ένας νεκρός λοιπόν μιας χρηματόδουλης προκλητικής επίδειξης; Είναι βέβαια ανθρώπινο να λυπάται κανείς έναν που φεύγει νέος από τη ζωή. Συμμεριζόμαστε τον δικιολογημένο κι ακράτητο πόνο των συγγενών του. Αλλά, δε θά 'πρεπε να υποτιμήσουν έτσι τη νοημοσύνη των επισκεπτών σ' αυτή την πολιτεία των νεκρών, με τόση πολυτέλεια, όσο κι αν έφυγε παράκαιρα ο άνθρωπος τους από τη ζωή. (με φυσικό θάνατο;) αφού δεν είχε, (και δεν έγραψαν αν είχε) καμιά πνευματική, καλλιτεχνική και αγωνιστική αξία. Κι έτσι, ο λαός περνάει και προσκυνάει τον τάφο του Αλέκου Παναγούλη, με γνήσια συγκινησιακά ρίγη και πίκρα για τη νέμεση που εύκολα δεν έρχεται!... Όμως δε δίνει σημασία σε χρωματιστά και «μεγαλόπρεπα» μάρμαρα, που πρέπει να ξέρουν όσοι τα επιδειχνουν, το γνωστό λόγο της Γραφής: «ου παραμένει ο πλούτος...» και άνευ αξίας, δεν συνοδεύει καμιά δόξα εκείνους που δεν προσφέρουν τίποτε στα κοινά. Κραυγαλέα λοιπόν η αντίθεση στον άγνωστο ίσως κι ανήμπορο παραλή Σταμούλη και στο θρυλικό αγωνιστή Παναγούλη, που ζει και θα ζει σε μνήμες και συνειδήσεις ανθρώπων και γενεών, γιατί απόδειξε τη σπάνια αγωνιστική παλικαριά και αξία, σε μια σκληρή διχτατορία, για του λαού την απολύτρωση. Ω πόσο δίκιο είχε ο Γκαίτε που 'λεγε πως: οι τιμές και οι αξίες της ζωής δε βρίσκονται στις μαρμαρένιες πλάκες, αλλά στις καρδιές και στις συνειδήσεις των ανθρώπων.

Και... κόμμα χασικλήδων

Ετη χώρα του τρόμου, του συνδικάτου του εγκλήματος, της Κου-Κλουξ-Κλαν,

της αναρχίας, της ασυδοσίας, και κάθε είδους κοινωνικού, ηθικού και υλικού κακού· στη χώρα της παραελευθερίας (γράφει αναρχίας) και κάθε αντικοινωνικής μαφίας και συμμορίας, ίδρυσαν τελευταία και κόμμα ναρκομανών... μ' ένα εκατομμύριο μέλη. Και μη σας φαίνεται παράξενο. Το πέρασαν οι «ιθύνοντες» κι αυτό, στα κομματικά τα «νιτερέσικα» ληξιαρχεία των «φρονίμων»(!) Η ηγεσία τους, ανάγγειλε πως θα διεκδικήσουν μάλιστα στις εκλογές και την προεδρία(!) Ιδού μερικές καταστατικές τους αρχές:

1) Νόμος για κατάργηση της δημόσιας παιδείας.

2) Νόμος για το κλείσιμο όλων των υπουργείων.

3) Νόμος που να κατοχυρώνει ελεύθερα όλα τα είδη των ναρκωτικών, να μπαίνουν στα σπίτια τους απερίσπαστα και να παίρνουν τα χασίσια τους όλοι. (Για να ξεφλάνε και μια ώρα αρχίτερα! Ό,τι χρειάζονται οι κατεστημένοι).

4) Νόμος για πανελεύθερα σεξουαλικά ήθη... και άλλα πολλά «ευεργετικά» και μακάρια για μια χτηνώδικη και ρεμάλικη αμερικανική κοινωνία. Αλλά, προσέξτε κι ένα νόμο λογικό.

5) Νόμος που να συμμαζέψει τ' αμερικάνικα χωροφυλακίστικα κι επικίνδυνα στρατά από την υφήλιο που κάνουν γκαγκστερικές επιδρομές κι αστυνομεύουν τους λαούς του κόσμου.

Βρε τι σωτηριο κόμμα, αναρχικό, νέας μορφής, που θα φέρει σε κόμμα ισόβιο, όλη την κοινωνία των «αγγέλων»(!) Ρε μπράβο χασικλήδες!... Αν ήμουν, μα την αλήθεια, Αμερικάνος πολίτης, από το 48% που δεν ψηφίζει ποτέ (και δεν ξέρει από δικαιώματα τέτοια) αλλά, υπήκοος ψηφοφόρος στα χαρτιά τους, θα το ψήφιζα αυτό το νέο κόμμα των μαστούρηδων. Έτσι, για τον τελευταίο και μόνο νόμο που συμμαζεύει τους «διεθνείς χωροφύλακες» από τα πέρατα... να ησυχάσει και ειρηνέψει επιτέλους ο πλανήτης!

Τα βαρβιτουρικά....

Οι καπιταλιστικές κοινωνίες, αφού σπαρραλιάζουν το νευρικό σύστημα των ταλαίπωρων ανθρώπων, υποβάλουν κι εξοικει-

Με την Πειθώ των Αριθμών

Η πυθαγόρεια λογική σε γεγονότα από διάφορες επίσημες στατιστικές

- ▶ Περισσότερα από 40.000 παιδιά πέθαιναν ημερήσια σ' όλο τον κόσμο από πείνα υποσιτισμό και μολύνσεις μέσα στο 1982, σύμφωνα με την έκθεση Γιούνισεφ. Δηλαδή 141/2 εκατ. παιδιά έθαιναν έτσι τραγικά τον περασμένο χρόνο.
- ▶ Σε όλη τη Λατινική Αμερική οι γαιοκτήμονες ελέγχουν το 93% της γης.
- ▶ Σήμερα, ο τρίτος κόσμος έχει το 1/3 του εργατικού δυναμικού άνεργο και υποαπασχολούμενο.
- ▶ Ο διχτάτορας Εβρέν απέλυσε 50 ακαδημαϊκούς καθηγητές από τα πανεπιστήμια της Τουρκίας και 200 άλλοι έχουν παραιτηθεί.
- ▶ Τα 3/4 της παραγωγής χάλυβα στην ΕΟΚ, τα ελέγχουν τα μονοπώλια. Ενώ το νέο «πλάνο» της ΕΟΚ θα παρουσιάσει κι άλλους 100.000 άνεργους.
- ▶ Στο Σαλβατόρ το 1982, αποκαλύφθηκαν 5.842 ακρωτηριασμένα πτώματα - αντρών γυναικών και παιδιών, οι περισσότεροι αγρότες.
- ▶ Το μεγαλύτερο εξωτερικό χρέος σήμερα, από όλες τις άλλες χώρες, το έχει η Βραζιλία, κινείται σε 90 δισεκατ. δολάρια.
- ▶ Στις Η.Π.Α. το βίαιο έγκλημα από τα χρόνια του 1979-80 αυξήθηκε κατά 11%. Μέσα στην πόλη της Ν. Υόρκης δολοφονούνται πάνω από 5 άτομα την ημέρα. Μέσα στο 1980 στις ΗΠΑ έγιναν 23.044 δολοφονίες. Μόνο στην πόλη της Ν. Υόρκης έγιναν σύμφωνα μ' επίσημη στατιστική το 1980: 3.711 βιασμοί 43.476 επιθέσεις, 210.703 διαρρήξεις και 249.421 κλοπές. Ενώ στην Αγγλία έγιναν μόνο 629 δολοφονίες.
- ▶ Στις Ην. Πολιτείες 40 εκατ. Αμερικάνοι μαστίζονται σήμερα από την πείνα.
- ▶ Στις περισσότερες φυλακές της Τουρκίας, οι απεργίες πείνας επεκτάθηκαν στους πολιτικούς κρατούμενους κι ο αριθμός των απεργών ξεπέρασε τις 6.000
- ▶ Οι στοές των μασόνων στην Αθήνα ανέρχονται σε 47. Στη Θεσσαλονίκη σε 5, στον Πειραιά και 20 περίπου σε άλλες πόλεις της χώρας από μια αντίστοιχα. Τα μέλη τους σ' όλη την χώρα είναι πάνω από 6.000 και 4.000 είναι τα «εν ύπνω».
- ▶ Η ελληνική οργάνωση της ΑΧΕΠΑ στις ΗΠΑ, πρόσφερε στον πρόεδρο Ρήγκαν 100.000 δολάρια για τη συντήρηση του αγάλματος της «Ελευθερίας».
- ▶ Στις ΗΠΑ 6 ισχυρές πολυεθνικές εταιρείες κατέχουν τα 40 καλύτερα ιδιωτικά νοσοκομεία της χώρας και κερδίζουν ετήσια καθαρά 1.000.000 περίπου δολάρια με ετήσιο εισόδημα 65 δισεκατ. δολάρια.
- ▶ Ο Αμερικ. Σύλλογος Χειρουργών αριθμεί 100.000 Οι μισοί απ' αυτούς που δεν έχουν και την γκριση του Συμβουλίου με τ' απαραίτητα προσόντα, με ασυδοσία και δίψα κερδοσκοπίας χειρουργούν ανύπαρχτες παθήσεις. Το 1977 γύρω στα 2 εκ. ασθενείς των ΗΠΑ χειρουργήθηκαν χωρίς λόγο. Απ' αυτούς οι 10.000 πέθαναν πάνω σε αμέλειες και ατέλειες των χειρουργών. Σύμφωνα με υπολογισμούς των ιδρυμάτων εκεί 18.000 άτομα πεθαίνουν κάθε χρόνο στις ΗΠΑ υπό αδιάκριτη χρήση φαρμάκων.
- ▶ Στην Αγγλία από 56 εκατ. πληθυσμό, 7 εκατ. Βρετανοί στερούνται και τα στοιχειώδη αγαθά. Η ανεργία ανέρχεται σήμερα σε 3 εκατ. και ο 1 στους 5 δεν είναι σε θέση να κάνει ούτε μια εβδομάδα διακοπές.
- ▶ Από λάθη των κομπιούτερ στις ΗΠΑ, 150 φορές κινδύνεψε η ανθρωπότητα, από τον πυρηνικό όλοθρο τα τελευταία χρόνια.
- ▶ Οι δυο υπερδυνάμεις κρατούνε 14.000 πυραύλους που αρκούνε 3 μονάχα να καταστρέψουνε μια πρωτεύουσα σαν τη Μόσχα και την Ουάσιγκτων.

Από τη θεατρική ζωή και κίνηση

Κριτικά σχόλια του Λ. Μάλαμι

Η βωμολοχία στο θέατρο

Το πόσο αφόρητη ήτανε και το καλοκαίρι που μας πέρασε η βωμολοχική μόδα στη σκηνή, φτάνει να θυμηθεί κανείς το «Δελφινάριο»... όπου, ο θεατής έφευγε με ανάλογη ψυχρολουσία κι αίσθηση ντροπής, για τα όσα ανομολόγητα άκουγε επί σκηνής· και για το πόσο παραξήγησαν τη σωστή τέχνη, οι επιτήδριοι κ' οι ανίκανοι εκμεταλλευτές της.

Δεν σχολιάζουμε από σεμνοτυφία και πουριτανισμό. Θέλουμε να εκφράσουμε την αλήθεια και το ρεαλιστικό αισθητήριο του θεατρόφιλου κοινού, με την αποτίμησή του.

Τόσο οι επιθεωρήσεις, άλλο τόσο και οι ψωριάρικες ελληνομοντέρνες πρόζες, συναγωνίζονται και ανταγωνίζονται στον ανόητο και χυδαίο εκτραχηλισμό του θεατρικού λόγου, την κακοποίηση και τη διαπόμπευση της αναγκαίας ηθοπλαστικής τέχνης. Υπεύθυνο γιαυτό το κατάντημα είναι το γνωστό «ντομοντέ» θεατρικό κατεστημένο της Αθήνας. Αυτοί οι «σκιτζήδες» βωμολόχοι του αθηναϊκού παλκοσένικου, ορισμένοι σκηνοθέτες, κριτικοί και συγγραφίσκοι, νουμερογράφοι, που έγιναν τόσο ανυπόφοροι κι αηδιαστικοί, όταν ο κοσμος τους παρατηρεί πως, «η βωμολοχία δεν είναι τέχνη», απαντούν ότι: «έτσι έκανε και ο Αριστοφάνης». Μα ο λαός, από τα εκτροπα αυτά, «φτύνει στο κόρφο του» και σιωπά. Κι αν είχε μύρια στόματα κι αρμοδιότητες, θα τους διαφώτιζε:

Ο Αριστοφάνης, από τους μεγαλύτερους κι επικαιρότερους ποιητές των αιώνων, έκανε πάνω απόλα τέχνη στις κωμωδίες του. Σατίριζε και γελοιοποιούσε τα φαύλα και τ' άδικα εκείνων των κατεστημένων· και κάθε τολμηρός του λόγος, έχει εύρημα ευφύιας και γούστο, που για το σκοπό της σατίρας, γίνονταν και γίνεται ψυχαγωγικά αποδεχτός, γιατί μαστίγωνε τα διεφθαρμένα και σάπια ήθη της κοινωνίας που ζούσε.

Ο λόγος του, αν έχει το αναγκαίο κωμικό στοιχείο, έχει όμως κι ανάλογη ευπρέπεια, ή κι ελευθεροστομία, επιδεχτική όμως απόλυτα, στον κόσμο της εποχής του.

Άλλοι οι καιροί, τα γλωσσικά, κοινωνικά και θεατρικά ήθη της αρχαίας Ελλάδας, και άλλα τα σημερινά μας. Άλλωστε, εκείνος, από πλευράς δημιουργικής φαντασίας, ήταν ένα ιερό τέρας, ένας από τους μεγαλύτερους κοινωνικούς ποιητές της θεατρικής μας ζωής. Ενώ οι νάνοι και οι πρόχειροι σημερινοί, σπυραίνονται γνήσιων και πηγαίων ποιητικών και θεατρογραφικών ταλέντων. Πολλοί γίνονται της «κακιάς ώρας» θεατρογράφοι, χάρη σε φίλους σκηνοθέτες «παρεοκρατικά» όπως θά'λεγε και ο Δ. Μυράτ.

Έτσι, άλλα τα μάτια των αλεπούδων... και άλλα των «κουκουβαγιόπουλων» όπως θα 'λεγε κι ο αμίμητος Σκαρίμπας, για τα σημερινά, μωροφιλόδοξα, πονηρά κι αχρείαστα ψευδοταλέντα(!) Ας πάψουν λοιπόν να ισχυρίζονται πως πάνε να μιμηθούνε τον Αριστοφάνη, αφού πολλοί δεν έχουν επίγνωση των πραγμάτων της εποχής του· και δεν είναι σε θέση να κάνουν παραλληλισμό και ταύτιση στο τότε, με το τώρα. Η βωμολοχία του Αριστοφάνη στα έργα του βγήκε όπως γράφει κι ο Βάρναλης στα «Αισθητικά και Κριτικά» του από τον ίδιο το λαό. «Όλ' οι Αθηναίοι -τότε- ήταν βωμολόχοι. Κ' ήτανε βωμολόχοι, γιατί, η βωμολοχία αποτελούσε γι αυτούς κοινωνικό θεσμό. Και συνέβαιναν όλ'

ιυτά για δυο λόγους: Πρώτα, γιατί ήταν άνθρωποι φυσικοί· και δεύτερο γιατί, το κοινωνικό και πολιτικό τους σύστημα, ήταν αντροκρατικό. Στη δημόσια ζωή δεν υπήρχανε γυναίκες. Αυτές μένανε στο «χάρέμι»... Στη διοίκηση, στα ιερά, στους αγώνες, στα συμπόσια, στην αγορά, δεν έβλεπες γυναικείο ρουθούνι...».

Όμως, στη σημερινή εποχή και κοινωνία μας, ούτε φυσικοί είναι οι άνθρωποι, ούτε αντροκρατούμενα τα καθεστώτα. Αντίθετα στη χώρα μας, οι καιροί είναι μηχανιστικοί· και οι πλιότεροι άνθρωποι ζούνε αντιφυσικά, μέσα στα τσιμεντορύτια τους· και μακελεύονται μέσα στα γιώτα-χι τους. Δεν ανατρέφονται και δεν αναπτύσσονται φυσιολογικά, με τον αμόλεφτο αγέρα, με τις αγνές και φυσικές τροφές, αλλ' ούτε και με το γάλα της μάνας τους!

Και δεύτερο, η γυναικοκρατία, σιγά σιγά συμπλέει κι επιπλέει, ισότιμα σχεδόν με την αντροκρατία. Ο γυναικείος δυναμισμός επικρατεί παντού, σε όλους τους τομείς της ιδιωτικής και της δημόσιας ζωής.

Αυτή λοιπόν είναι η διαφορά της αριστοφάνειας και της σημερινής εξέλιχτης ζωής. Οι σύγχρονοι βωμολόχοι, ας μη γίνονται, γελοίοι σε παλκοσένικα και εβιβλία. Έτσι, βγαίνουν έξω από την πραγματικότητα κι από την αληθινή τέχνη. Αυτοί οι ατάλαντοι, οι επιτήδειοι, οι ίσως και μερικοί... πληρωμένοι από σκοτεινές διαφθοροποιές δυνάμεις, που σκαρώνουν στο θέαμα τη φτηνή και άτεχνη, ωμή και απαράδεκτη αισχρολογία, δεν έχουν καμιά σχέση ούτε με την αριστοφάνεια ελευθεροστομία, ούτε με τα καλά και ευπρεπή ήθη του λαού μας, ούτε με τη σωστή ηθική θεατρική διαπαιδαγώγηση.

Ως τώρα, δέχονται την κρυφή αποδοκιμασία του καλλιεργημένου κοινού.

Τέλος, έχει πολύ δίκιο ο Βάρναλης που γράφει: «**το θέμα του άσεμνου στην έχνη, συζητιέται κυρίως σ' εποχές παρακμής και βαθύτατα άρρωστες**».

Τέτοια κατάντησε και η θλιβερή τούτη εποχή, στον αυθαίρετο, ασύδοτο, και άπιο «ελεύθερο κόσμο»(!).

Υπερβολές και υπερεξυμνήσεις

Ο κριτικός του θεάτρου κ. Κ. Γεωργουσόπουλος, με την «Κασέτα» της κ. Λούλας, που κ. Κουν είχε πάθει φαίνεται θεατροβωμολοχικό ντελίριο και ανουσία στην αίτηση του μέτρου των ύμνων. Έχει παραδιαφημίσει ως «αριστούργημα - αριστουργημάτων» την «Κασέτα» με τη μπρόικη κι αυτή αισχρολογία, σε τέτοιο βαθμό, που ένας σοβαρός λογικός κι έμπειρος κριτής, μπορούσε ν' αναρωτηθεί: μήπως ο σπουδαίος κριτικός, πόνεσε πολύ για την απόπειρα δολοφονίας του Κάπια;... Η ο σκηνοθέτης, τώρα στα γέγραμματα, έπαθε φυσιολογική ερωτοβουρρασία;...

Ο κ. Γ. ευχόμεσθε να μην απογοητευτεί το θεατρόφιλο κοινό· και να είναι πιο συζητημένος στις υπερβολές, στους ύμνους υπέρ φίλων, και στις «χρεώσεις» του, σε νέους Έλληνες θεατρογράφους =/ μετασκευάσματα σκηνοθετών... ποντίηκων καθώς και «υψηλής» περιωπής

κριτικών του θεάτρου, σε σημείο που να μας θυμίζει τη μακαρίτισσα Άλκα Θρύλα όπου, ο θεατρόφιλος κόσμος πίστευε κι έκανε το αντίθετο απ' ότι έγραφε εκείνη... Ο αείμνηστος Ψαθάς την έπαιρνε στο «φιλό» ... πως ό,τι εξυμνούσε και σύσταινε ή κατάκρινε και απόρριπτε η Θρύλου, για τις παραστάσεις, το κοινό πίστευε και έπραττε το αντίθετο!

Τουρνέ... με πατέντα

Ο ηθοποιός κ. Δ. Παπαμιχαήλ, στο καλοκαιρινό επιδρομικό τουρνέ, του ειδυλιακού του ταξιδιού με την κ. Κάτια Δανδουλάκη, πέρασε κι από το «Παλλάδιο» στα Γιάννινα. Κι αφού μάριζε κόσμο με το πεντακοσάριο (ονόματα βλέπετε...) έστησε την Κάτια πάνω στο σανίδι, αράδιασ' εκείνη αρκετές αρλούμπες ... και το κοινό κρύωσε. Βγήκε μετά κι ο κ. Δημήτρης, φλυάρισε κι αυτός τις δικές του ... και το κοινό του αποπάγωσε!... Τι τον ήθελε το θέατρο και το έργο; Την «αλλαγή» του έκανε ο άνθρωπος. Μοντέρνα πράγματα! Κι έξω έριχνε βροχή και κρύο ... ώσπου είπε: Τους ζυγούς λύσατε ... «καιρός για δύο».

Μια ερασιτεχνική παράσταση

Τους περασμένους μήνες, ο Σύλλογος Θεσπρωτών Σπουδαστών, συγκρότησε έναν ερασιτεχνικό θίασο από τα παρακάτω μέλη του: Γ. Διαμαντή, Ν. Αρβανίτη, Αντ. Αρβανίτη, Σωκρ. Παπά, Αντ. Μπέζα, Γιούλη Βενέτη, Αλ. Μητσέλο, Φ. Μπολόφη, Λευτ. Τσάτση, Τασία Βενέτη, Άννα Διαμάντη, Β. Αναστασίου, Αντ. Χονδρόπουλο και Μ. Μέλίου. Τα παιδιά αυτά έδιναν δωρεάν παραστάσεις στο λαό, γιατί πράγματι, ενσάρκωναν τον ζύπνιο κι έμπειρο, τον ταλεντούχο κι ευσυνείδητο λαό μας. Αυτόν το λαό που ξέρει τι φκιάχνει, πως να σατιρίσει και πως να παραστήσει, πως να διδάξει και πως να συγκινήσει. Αλλά και τι επιδέχεται και τι αποκρούει.

Αυτά τ' απένταρα παιδιά, δεν ήξεραν από χρηματοδοτήσεις ή άλλες τυχόν επιδοτήσεις. Εμπνεύστηκαν ορισμένα νούμερα από καίρια πρόσωπα και πράγματα. Πήραν ένα μικρό μαγνητόφωνο για τα εφφέ τους. Μοιράστηκαν ταιριαστά τους ρόλους· κι εκ των ενώντων, με γούστο μεράκι και πολιτική συνείδηση, πρόσφεραν στο λαό και τζάμπα κι ωραίο θέατρο! Όχι θέατρο μπαρούφας και αργκολογίας... αλλά τερπνό, γνήσια ψυχαγωγικό και διδαχτικό, θέατρο υπέρτατης ουσίας.

Ελαφρό μεν σαν επιθεωρησιακό είδος, αλλά παράσταση ζηλευτής ποιότητας κι επιταχτικά αναγκαίας κοινωνικής θεατρικής παιδείας. Στο κάθε νούμερο της, ήταν εφευρετικοί και πρωτότυποι. Με απόλυτη αίσθηση του μέτρου, στο σαρκασμό και στη σάτιρα στα πρόσωπα και στα πράγματα, στα ζωτικά προβλήματα των ημερών μας, που θα' ναι - ποιός ξέρει - και προβλήματα αυριανών καιρών.

Μ' εξαιρετικές επινοήσεις, αλήθειες κι αληθοφάνειες, κωμωδιοποίησαν ένοχους ηγέτες των εμπαιγμών, της βίας, της απειλής του πολέμου και της τρέλας, μέσα από τη φλογερή επικαιρότητα.

Οι τάχα «ειδικοί» του ελαφρού θεάτρου, απ' αυτόν το λαό πρέπει να διδαχτούν, τι είναι σωστό θέατρο... για να μην τον ξεγελάνε και τον κοροϊδεύουν.

Φτάνει ν' αναφέρουμε ένα παράδειγμα:

Σ' ένα νούμερο που παρουσίαζαν τον Ρήγκαν με τη Θάτσερ σαν ερωτοτροπούμενο ζευγάρι, σοφίστηκαν κι έριξαν μια βίδα από τα μαλλιά τους κάτω, για να διδάξουν σπαρταριστά με το πράγμα, το ξεβίδωμα και την τρέλα στα πρόσωπα που αντιπροσωπεύουν τους θερμοπυρηνικούς εγκεφάλους του Πενταγώνου, τους τόσο απειλητικούς για ολάκερη την ανθρωπότητα. Μια πολύ ευρηματική αναπαράσταση και προσωποποίηση της παραφρο-

σύνης. Σ' όλα τα νούμερα τους οι σπουδαστές της Θεσπρωτίας, δεν είχαν ούτε νύξη στο χυδαίο. Και σ' ένα τέτοιο νούμερο, δεν ξέρουμε αν θα στοχάζονταν το αντικείμενο της βίδας (ισαποητικοσατιρική και πραγματιστική εικόνα που πείθει και κάνει το γέλιο πιο αυθόρμητο και πιο σπαρταριστό), οι οποιοιδήποτε αισχρολόγοι και νερόβραστοι ψευτοεπιθεωρησιογράφοι και σκηνοθέτες των αθηναϊκών επιθεωρήσεων. Συγχαίρουμε τα θεσπρωτόπουλα για τις αξιοθαύμαστες παραστάσεις που χάρισαν στο λαό τους, με τόση ευπρέπεια και πρωτοτυπία.

Ο Θύμιος Καρακατσάνης πάντοτε ακμειός και δυναμικός ηθοποιός και θεατράρχης ό,τι και όπου να παίξει, είναι καλλιτέχνης πρώτου μεγέθους. Όταν βρισκεται στη σκηνή (φέτος και πάλι στο «Αλάμπρα») κάνει τέχνη προσωπική και αμιμητή, σωστό ψυχαγωγικό και διδαχτικό θέατρο (έξω από την αργκολογία) που ευθύνη φέρει ο συγγραφέας (και σκηνοθέτης) συμμετέχει τόσο δημιουργικά, σε κάθε ρόλο, (όχι μόνο σε κωμικούς παρά και σε ανάλογες δραματικές παραλλαγές) όπου και η τελευταία τρίχα της κεφαλής του, παίζει θέατρο, που σε καθηλώνει σε ψυχαγωγεί και σε διδάσκει, γιατί υποδύεται τους πιο βαθιούς και δύσκολους ρόλους τύπων και χαρακτήρων.

Το «σπρέι» μιας εύνοιας

Ποιός ξέρει τι εύνοια και τη «μπάρμπα στην Κορώνη» είχε ένας νέος κι αρχάριος θεατρικός συγγραφέας ο κ. Δ. Κορδάτος που του 'δωσαν το βάφτισμα στην περασμένη σαιζόν, από τη Νέα Σκηνή του Εθνικού. Στο κατασκευάσμα της παράστασης έφερνε βέβαια κι ευθύνη ο σκηνοθέτης κ. Θ. Παπαγεωργίου της «θείας στοπ». Κι εδώ το πράμα, είχε βαριά δόση βωμολοχικού τοιλοκοπιού... Έτσι, δεν αποδείχτηκαν μόνο η απειρία κ' η ανωριμότητα του πρωτοφανέρωτου συγγραφέα, αλλά παράλληλα, και η έλλειψη ευθύνης από την πλευρά της επιτροπής που έκανε την επιλογή μιας ασυγχώρητης και τρελής οχετολογίας... Πάντως, οι θεατές της Ν.Σ. του Εθνικού, λούστηκαν γερά με φούσκες και μάπες «αριστουργημάτων» (όπως τόνισαν και δυο βεντέτοι της κριτικής) αλλά στην ουσία «λίγο πριν και λίγο μετά»... με σπρέι νέων αποπιάτων(!)

Μηνύματα στο «Ελεύθερο Πνεύμα»

Μια επιστολή του Συλλόγου Ηπειρωτών Βελγίου

Αγαπητέ κ. Μάλαμα,

Ζητούμε κατ' αρχάς συγγνώμη που δεν μπορέσαμε να 'ρθουμε σ' επικοινωνία μαζί σας ενωρίτερα και να σας πουμε δυο λόγια σχετικά με το ανέβασμα του έργου σας ΤΟ ΟΡΑΜΑ ΤΟΥ ΛΥΤΡΩΜΟΥ που έλαβε χώρα στις Βρυξέλλες την τρίτη μέρα των 3μερων εκπολιτιστικών μας εκδηλώσεων «Ηπειρωτικά '83», 29/5/83. Οπωσδήποτε λόγω των διακοπών οι δραστηριότητές μας μειώθηκαν κατά ένα μέρος.

Σπάνια θεατρική παράσταση αποδιδόμενη από ένα ερασιτεχνικό θίασο είχε τέτοια επιτυχία. Κατάλληλα προετοιμασμένη, η δική μας - και δική σας - απόσπασε τα πλέον ευμενή σχόλια του Τύπου και του κοινού. Δεν είχε τίποτα, κατά γενική ομολογία, να ζηλέψει από μια αντίστοιχη επαγγελματική. Οι ηθοποιοί έζησαν το ρόλο που απέδωσαν. Η σκηνοθεσία ήταν τέλεια. Τα κουστούμια, που μας ήρθαν απ' την Ελλάδα, ήταν σύμφωνα με τις «προδιαγραφές» του έργου. Η μουσική πολύ προσεγμένη, ηλεκτρίζε πράγματι την ατμόσφαιρα και μας έφερνε πιά κοντά στο ιστορικό γεγονός. Όλες οι λεπτομέρειες έγιναν θέμα ιδιαίτερης προσοχής.

Και η επιτυχία, έπειτα από τόσες προσπάθειες, ήρθε φυσιολογικά. Δεν θέλουμε να επεισέλθουμε σε λεπτομέρειες, γιατί ίσως θα χρειαζόταν πολύς χρόνος. Άλλωστε δεν είμαστε κριτικοί. Το γεγονός ότι υπάρχει περίπτωση ακόμη και στην Ελλάδα να 'ρθουμε για ν' ανεβάσουμε το έργο, έπειτα από επιθυμία ορισμένων αρμοδίων που το παρακολούθησαν, αποδεικνύει την εντυπωση που προκάλεσε στο κοινό, που δεν βλέπει την ώρα να το ξαναδεί!

Λυπηθήκαμε ιδιαίτερα που δεν σας επέ-

τρεψαν οι ανειλημμένες υποχρεώσεις σας, να γευθείτε το έργο σας. Πιστεύουμε όμως να μπορέσετε σε μια προσεχή μας εκδήλωση.

Την εκδήλωση αυτή σύντομα θα την προγραμματίσουμε, οπότε και θα σας καλέσουμε επίσημα να τη λαμπρύνετε με την παρουσία σας. Πιστεύουμε, τότε, να σας δοθεί ο απαιτούμενος χρόνος.

Σας ευχαριστούμε ακόμη θερμά για τον κόπο στον οποίο υποβληθήκατε να μας στείλετε το μήνυμά σας, το οποίο διαβάστηκε πρό της παραστασεως στους θεατές. Όντως εξετιμήθη τα μέγιστα απ' όλους τους συμπατριώτες και καταχειροκροτήθηκε.

Με την ευκαιρία, επιθυμούμε να εκφράσουμε, για μια ακόμη φορά, τις πλέον θερμές μας ευχαριστίες γιατί ευγενώς μας παραχωρήσατε την άδεια ν' ανεβάσουμε το έργο σας και ακόμη για το κατ' επανάληψη ενδιαφέρον που δείχνετε για τον Σύλλογό μας. Η ηθική σας αυτή συμπαράσταση δε μπορεί παρά μόνο να έχει πολύ θετικές επιπτώσεις για την περαιτέρω πορεία του.

Πιστεύουμε, τέλος, ότι σύντομα θα είμαστε σε θέση να σας στείλουμε ορισμένες φωτογραφίες από την παράσταση που οπωσδήποτε πολύ θα το επιθυμούσατε. Πολύ θα χαρούμε να έχουμε νέα σας σύντομα.

Διατελούμε,

Με θερμούς πατριωτικούς χαιρετισμούς.

Ο Πρόεδρος Νίκος Μούτσιος
Ο Γ. Γραμματέας Μιχ. Ντούκας
Βρυξέλλες

Φίλε κ. Μάλαμα,

Με πολλή χαρά πήρα το 46 τεύχος του Περιοδικού σας «Ελεύθερο Πνεύμα», κ' ήταν για μένα μια ευχάριστη έκπληξη. Εί-

ναι μια από τις λίγες φορές που παίρνω στα χέρια μου περιοδικό αληθινά προοδευτικό, ή καλύτερα αγωνιστικό, που πραγματικά πληροφορεί πάνω σε θέματα και πράγματα που άλλοι ούτε τολμούν να σκεφθούν, όχι να γράψουν. Σας χάρηκε η ψυχή μου, για την παρρησία των απόψεών σας. Σας ευχαριστώ θερμά που με κάνατε κοινωνό τους. Θα το κυκλοφορήσω στους φίλους και γνωστούς μου. Με χαρά είδα και τη συνεργασία του κοινού μας φίλου Κ. Νίκα καθηγητή του Πανεπιστημίου της Νάπολης-Ιταλία.

Μ' εκτίμηση
Γιώργος Καναράκης
Καθηγητής Σίδνεϋ-Αυστραλίας

Αδελφέ μου Λάμπρο

... Ο φίλος μου Βασ. Τζήμας έμπορος, αλλά και εραστής των γραμμάτων και των τεχνών, πιστός μ' άλλα λόγια και στο λόγο Ερμή, διάβασε μερικά απ' τα τεύχη του περιοδικού σου και είναι θαυμαστής σου. Του αρέσεις γιατί είσαι μαχητικός, λες «τα σύκα-σύκα και τη σκάφη-σκάφη», δεν «χαρίζεις κάστανα σε κανένα». Κι έτσι πρέπει Λάμπρο σ' αυτόν τον τόπο που έχει γίνει το «γλείψιμο» ύψιστη αρετή και θεσμός η «ανάδειξη βεντετών» λες και δεν υπάρχουν εκατοντάδες τίμιοι κι άξιοι εργάτες της πέννας... Αλλά, θα τα ξαναπούμε.

Σε φιλώ

Κώστας Καλαντζής (Θεσσαλός)
ποιητής και Συγγραφέας Αθήνα

«... Βαλκάνιε αδερφέ μπεσαλή και μπροσάτρη του λαού Μάλαμα, Διαβάζοντας τον «Πρωτοκαπετάνιο» σου, συνειδητοποίησα βαθιά την αγωνιστική σου ψυχοσύνθεση. Έχεις δίκιο. Ζήσαμε έναν αγώνα συγκλονιστικό, για την Ελλάδα. Πονέσαμε βαθιά για την αναξιοσύνη... (διάβαζε: προδοσία) των τότε ηγετών. Γράψαμε πολλά για όλα τα καθήκιστα. Μα η μορφή του Άρη Βελουχιώτη παραμένει αναξιοποίητη. Τον οραματίζομαι, (με το κομένο κεφάλι) σαν Πρόδρομο της νέας ηθικής τάξης στην πατρίδα μας. Και οι πνευματικοί άνθρωποι, χρέος έχουν «εδώ

και τώρα» να μιλήσουν... σύμφωνα δα και με τον επίλογό σου... αδερφέ μου!

Γειά-χαρά
Αλ. Γιαννάκος Αντωνιάδης
Συγγραφέας-Αθήνα

Αγαπητέ μου αδερφέ Λάμπρο,
... Σου στέλνω συνεργασία για το «Ελ. Πνεύμα». Διαβάζω τον «Πρωτοκαπετάνιο» σου... είναι συγκλονιστικό έργο! Για τον «Ταβερνιάρη... σου τι να πω; Ξεπέρασες και τον Ισράτι. Αν έχουμε έναν τέτοιο πεζογράφο στα γράμματά μας, άνθρωπο ζωντανό του λαού, αλά Γκόρκι, κανείς δεν αρνείται, δίκαιος αν είναι, πως είσαι Συ! Νά 'σαι καλά, σαν τα βουνά της Ήπειρος, δυνατός και να δημιουργείς

Γιώργος Παπαστάμος
Συγγραφέας κι εκπ/κός
Νίκαια

Αγαπητέ μου Λάμπρο,
Ναι, πήρα και διάβασα το τελευταίο βιβλίο του Ρίτσου. Τι μπόχα! Τι ακάθαρτο δημόσιο ουρητήριο...

-Τι κρίμα! Ξέρεις πόσο θαύμαζα τον «ποιητή» χρόνια τώρα, για τον όμορφο αγωνιστικό και διαπαιδαγωγικό του λόγο. Αλήθεια, «Τι παράξενα πράγματα» (!) Τι εποχή εκπτώσεων! Τι πληγές στο φως! Όχι, δεν συγχωρούνται όλα στους «μεγάλους».

Μ' αγάπη
Αντώνης Κυριακόπουλος
ποιητής Αθήνα Οκτ. '83

Αδέρφι μου Λάμπρο,
Σου γράφω από τη μεγάλη χώρα του Βορρά τη Σοβιετική Ένωση. Επισκεφτήκαμε τη Μόσχα, τη Μπουχάρα, την Τασκένδη, τη Σαμαρκάνδη, το Ιρκούτσκ, το Μπράτσκ κ.α. Έπειτ' απόσα είδα, τι να σου πώ αδερφέ μου; Δεν θα μπορέσω να σου περιγράψω, το τι ακριβώς γίνεται σήμερα στην ΕΣΣΔ Ένα μόνο σου λέω: Κοσμογονία!... Για να καταλάβεις τι γίνεται εδώ, πρέπει να επισκεφτείς τη Σιβηρία. Σ' αυτή τη χώρα περπατάς και νιώθεις οίγουριά, κι αισιοδοξία για το μέλλον. Νιώθεις δυνατός και περήφανος. Σου

στέλνω και μερικούς στίχους που τους έγραψα στο Ιρκούσκ...

Με αγάπη
Παύλος Εμμανουήλ
Ποιητής και Λόγιος

Θεο/νίκη
Ιούνη 25 του 83

Αγαπητε δάσκαλε

Τα βιβλία σας, που διάβασα πρόσφατα με εντυπωσίασαν φοβερά και με συγκίνησαν. Η ακάματη δημιουργικότητά σας, είναι γεμάτη αγώνα, ανθρωπιά και αληθεια. Τα έργα σας είναι υποβλητικά, θαρραλέα, μαχητικά και μ' ένα πηγαίο συναισθηματισμό που σπανία τον συναντά κανείς σήμερα.

Δεν σας κρυβω ότι, το σύντομο βιογραφικό σας (στις τελευταίες σελίδες του «Πρωτοκαπετάνιου») με συγκλόνησε. Σας σφίγγω το χέρι, δάσκαλε, γιατί είστε πραγματικά αληθινός, τίμιος και ακέραιος αγωνιστής.

Στους δύσκολους και αδιέξοδους χρόνους που περνάμε, η προσφορά σας στον αγωνιστικό και πνευματικό στίβο της χώρας μας, είναι ασύνορη, άφθαρτη και μοναδική.

Με εκτίμηση
και θερμούς χαιρετισμούς

Δημητρης Δημητριάδης
Ποιητής και στοχαστής Θεο/νίκη
Αδερφε Λάμπρο

... Μέσα στο «Ελ. Πνεύμα» σου, το τόσο θαυμάσιο κι ανεπανάληπτο, ακούω την αληθινή φωνή, που έπαψε ν' ακούγεται από άλλους στις μέρες μας. Έτσι πάντα εύχομαι νά 'σαι, ασυμβίβαστος, γενναίος δημιουργικός.

Με όλη μου την αγάπη
Κ. Χατζής Λόγιος Θεο/νίκη

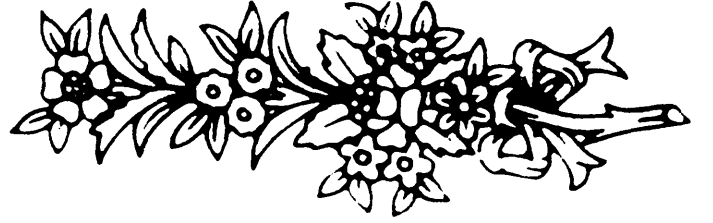

Λάμπρου Μάλαμα

«Η Μάνα του Βορρά»

(Περιήγηση, ανθρωπογεωγραφία, κοινωνιολογία, ποίηση, κριτική, ψυχολογία, ιστορία, προοπτική κλπ.)

Το αντίδοτο του έργου «Να ποιά είν' η Αμερική», «Η Μάνα του Βορρά».

Αλληλογραφία

χωρίς γραμματόσημο

Αθαν. Κουτή Τρίκαλα. Λάβαμε ό,τι μας στείλατε κι ευχαριστούμε θερμά. Η εκτίμηση κ' η αγάπη σας, μας υποχρεώνει. Οι αγώνες κ' οι θυσίες των τίμιων λαϊκών αγωνιστών, είναι τα καλύτερα εύσημα της σεμνότητας, της ηθικής και ψυχικής ανωτερότητας, το καύχημα της αξίας κ' η μυστική περηφάνια των αληθινών πατριωτών.

Δημήτρη Σούτζο Αθήνα. Στο προηγούμενο τεύχος, ο τυπογραφικός διάβολος, από αντισυνταγματάρχη, σας έκανε ταξίαρχο έ.α. Είναι βλέπετε και οι τυπογράφοι λαός μ' αδυναμίες κι αβλεψίες, και δίνουν καμιά φορά αυθαίρετα βαθμούς και αξιώματα. Ίσως όμως το λάθος να πάει κι επίτηδες... σ' εκείνους που τ' αξίζουν. Επανορθώνουμε λοιπόν, ότι είστε αντ/ρχης. Γιατί, παρά του ότι πολλοί Έλληνες προσθέτουν και κανά βαθμό παραπάνω για επίδειξη, ο εωσφόρος, μας έκανε να προσκρούσουμε στην αρετή της μετριοφροσύνης σας που τόσο εκτιμούμε.

Ελευθερία Δρόσου Αμφιλοχία. Ευχαριστούμε. Η «Διαπίστωση» έχει πολλή ανία και πεσσιμισμό. Στείλτε μας κάτι καλύτερο κι αισιόδοξο, γιατί έχετε καλή αφηγηματική ικανότητα στην πεζογραφία.

Νίκο Δημητρακόπουλο Αθήνα. Λαβαίνουμε ό,τι μας στέλνετε και για δικό σας και για τους φίλους σας. Ευχαριστούμε πολύ. Δεν αποδειχνετε στο γράμμα σας με παραδείγματα για τυχόν διπλοδημοσιεύσεις. Παρακολουθούμε τη λογοτεχνική κίνηση σ' εκδόσεις και σ' άλλα περιοδικά, όσο μπορούμε. Το πάθος των ρωμιών για φανό κι επίδειξη είναι ακατάσχετο. Φιλοδοξούν και μωροφιλοδοξούν χιλιάδες και χιλιάδες όπου γης, να πουν το λόγο τους και ν' ακουστούν. Όλα όμως αυτά, είναι κι όνειρα και σχέδια νοσηρά, που γίνονται φρούδες ελπίδες παρηγόριας και καπνοί που «αναθρώνουν». Σημασία έχει τα όσα γράφονται και λέγονται (γιατί είμαστε και βασανισμένος και πικραμένος και παραπονιάρικος ποιητικός λαός) να μη μένουν ανεπαίνετοι ηρωισμοί. Βιβλία και στίχους γράφουν διάφοροι, αλλά, αν αυτοί είναι βιβλιογράφοι, δεν είναι όμως και συγγραφείς δημιουργοί. Κι αν γράφουν στίχους... δεν είναι και ποιητές. Εκείνο που μένει είναι, η σοβαρή και έγκυρη γραφή, το προσωπικό ύφος, η δυνατή μνήμη, η πρωτοτυπία, η τέχνη που μαγεύει και υποβάλλει. Πάντως η δίψα για προβολή παλιών και νέων

Πνευματικά και καλλιτεχνικά γεγονότα

Το «Μιούζικ - Χώλ»

Το μεγαλύτερο καλλιτεχνικό γεγονός του φετινού καλοκαιριού ήταν στην Ελλάδα, οι παραστάσεις στο Βεάκειο του Πειραιά, του Μουσικοχορευτικού Συγκροτήματος «Μιούζικ - Χώλ» του Λένιγκραντ. Ένα στ' αλήθεια παναρμόνιο σε χορούς, τραγούδια, κωμικά και ακροβατικά σκέτς απaráμιλλο και μοναδικό Συγκρότημα σ' όλο τον πολιτισμένο κόσμο. Μια καλλιτεχνική πανδαισία, με διαλεχτά πανέμορφα και φιδίσια στην ευλυγησία αγέρινα κορμιά της νέας καλλιτεχνικής γενιάς, της νεραϊδόφυης πόλης του Νέβα, που δίνουν παραστάσεις σε πάμπολλες χώρες και γεμίζουν τις ψυχές των λαών με σπάνιες και υπέρτατες χαρές κι αισθητικές απολαύσεις.

Το 5ο Φεστιβάλ Βιβλίου (Βαλκανικό)

Από τις 9 έως τις 25 Σεπτέμβρη έγινε μ' επιτυχία το καλά οργανωμένο 5ο φεστιβάλ Βιβλίου στο Πεδίο του Άρεως στην Αθήνα. Σ' αυτό συμμετείχαν οι

αδικημένων, είναι δικαιολογημένα. Ο Λέβτσεφ είναι και δικός μας φίλος. Το «Ε.Π.» το ξανατονίζουμε, δέχεται μόνο πρωτότυπες και πρωτοδημοσιεύσιμες συνεργασίες. Η «Ανυπότακτη προσδοκία» σου, είναι αδρός κι επίκαιρος φιλειρηνικός πεζόλογος και καταχωρείται σε άλλη σελίδα.

Σταυρούλα Ζήρα απόφοιτη Λυκείου Άρτα. Από τα 3 «ποιήματα» που μας στείλατε, ξεχωρίζει σε αρτιότητα μόνο το «Ειρήνη». Τ' άλλα δυο έχουν αδυναμίες με κοινότοπους κι αφελείς στίχους. Τους λείπει η ποιητική ουσία. Προσπαθείστε να γράφετε λιγότερα και με έμπνευση. Της φίλης σας Αλέκας, είναι ολότελα αδόκιμα κι αρχάρια. Οι άλλες ερωτήσεις σας στο γράμμα είναι περιττές. Στην Ελλάδα σήμερα, όλες οι έννοιες κακοποιούνται. Και οι κομματικές αρχές δεν τηρούνται. Ο Καζαντζάκης είναι ένας κορυφαίος... με τις αδυναμίες του. Από τολμηρά κι αποκαλυπτικά βιβλία σαν του Κ.Δ. κάποιες αλήθειες κερδίζει ένας διψασμένος γιαυτές αναγνώστης.

Θανάση Μπιλιλή, απόφοιτο Λυκείου Θεσ/νίκης. Βλεπούμε την ποιητική σου έφεση με συμπάθεια. Είν' αλήθεια πως εισ' ένα «παιδί της πό-

χώρες των Βαλκανίων Αλβανία, Βουλγαρία, Ρουμανία, Γιουγκοσλαβία και Ελλάδα. Πέρασαν από εκεί 2 1/2 εκατ. περίπου επισκέπτες. Έγιναν μουσικές και φιλολογικές βραδιές. Όλες ήταν ισότιμες... κι εξαιρέθηκαν μόνο οι βραδιές της Αλβανίας. Το περίπτερο όμως της φιλικουδερφικής γειτονοπούλας, γνώρισε τις πιο πολλές κι ενθουσιαστικές επισκέψεις του κοινού, που θαύμασε τις αλβανικές και τις ελληνόγλωσσες εκδόσεις του. Η όλη προσπάθεια και οργάνωση που ήταν και με την αιγίδα του Υπουργείου Πολιτισμού, βάρυνε τον Σύλλογο εκδοτών Βιβλίου της Αθήνας.

Τα Ηπειρωτικά '83

Από τις 30/7/έως τις 17/8/83 ο Δήμος Γιαννιωτών οργάνωσε κι εφέτος τα «Ηπειρωτικά» του και είχε καλές επιτυχίες με τη συμμετοχή του φιλόμουσου και φιλότεχνου κοινού της πόλης. Ξεχωριστές εντυπώσεις με πλατιά απήχηση άφησαν τα μουσικοχορευτικά Συγκροτήματα 1) της Σοβιετικής Ένωσης (Γεωργιανά Μπαλέτα) 2) της Λ. Δημοκρατίας της Ουγγαρίας, 3) το Ακροβατικό Συγκρότημα της

λης». Κι απόσους στίχους μας στείλατε... οι καλύτεροι είναι τούτοι: «Είμαι το παιδί της πόλης / το παιδί των εμπορικών ταινιών / και του μοντέρνου ντυσίματος. / Ο άνθρωπος των πολλών και των λίγων, / αυτός που γέμισε από εντολές, σλόγκαν και διαφημίσεις. / Υπάκουο ρομποτάκι με καθαρισμένο εγκέφαλο / υπηρέτης στο μηχανισμό της σκηνοθεσία. / Και μες στον λιγγό μου βυθισμένος συνεχίζω. / Αρνούμαι ό,τι θαυμάζω παριστάνοντας κάποιον...»

Διόρθωση

Στο τεύχος του Ε.Π. αριθ. 46, σελ. 466, παράδα 28, ο δαίμονας του τυπογραφείου έχει παραλείψει στο άρθρο του συνεργάτη μας Αλκίφρονα Αττικού δυο χαρακτηριστικές φράσεις. Παραθέτουμε την ορθή πρόταση: «Οι αξίες που πιστεύει η Αντιγόνη είναι: η πίστη στη Δημοκρατία και στην ελευθερία του πολίτη, και η πεποίθησή της ότι, η υποταγή στην τυραννία είναι αδικία...» Στο τεύχος 48, στο ποίημα του εκλεκτού μας φίλου και συνεργάτη Κώστα Καλαντζή (Θεσσαλού) με τίτλο «Ο δράκος του πολέμου στην 78 σελ. στον 4 στίχο, η λέξη «πανηγυρίζει», να διαβαστεί: «Πανηγυρίζει η θάλασσα και ξεκολλάν τα βράχια»

Λαϊκής Δημοκρατίας της Κορέας. 4) η Κρατική Συμφωνική Ορχήστρα της Βράτσα - Βουλγαρίας, με σολίστ το πρώτο βιολίσα της Ελλάδας συμπατριώτη και φίλο Τάτση Αποστολίδη· καθώς και η θεατρική παράσταση «Καπετάν Μιχάλης» του Καζαντζάκη με το θίασο Γιάννη Βόγλη.

Το έτος Παλαμά

Συνεχίστηκαν και το τρίμηνο που πέρασε οι γιορτασμοί σ' όλη τη χώρα, για τα 40 χρόνια από το θάνατο του εθνικού μας ποιητή Κωστή Παλαμά (1943-1983). Στην Αθήνα και Θεσσαλονίκη οι εκδηλώσεις με ομιλίες εκθέσεις, με ειδικά περίπτερα σε φεστιβάλ βιβλίων, πήραν ιδιαίτερη βαρύτητα και με τις περιώνυμες τιμητικές επιτροπές.

Αλβανικό Συγκρότημα

Αλβανικό Συγκρότημα κρατικής Ορχήστρας έδωσε στις αρχές του Σεπτεμβρίου με μεγάλη επιτυχία μουσικοχορευτικές βραδιές στην Κέρκυρα, στην Πάτρα και στο Λυκαβηττό της Αθήνας. Πολλές παραστάσεις που θα δίνονταν σε άλλες πόλεις, ματαιώθηκαν ή καταργήθηκαν από ιδύνοντες...

Σαγιαδινά '83

Το πρώτο δεκαήμερο τ' Αυγούστου ο Εκπολιτιστικός Σύλλογος Σαγιαδάς Θεσσαλονίκης, έδωσε ένα πρόγραμμα μορφωτικής ψυχαγωγίας και χαράς, με παράσταση τους «Αχαρνής» του Αριστοφάνη, τη Συναυλία του Σπύρου Σαμοίλη, παιδικό θέατρο με χορευτικό δικό του· και το θίασο των Θεσσαλών Σπουδαστών που έπαιξε μια εξαιρετική δική του Επιθεώρηση... και μια παράσταση με απαγγελίες διαφάνειες και μουσική, αφιερωμένη στην Χιλή. Είχε επίσης αθλητικά αγωνίσματα με έπαθλα κ.λ.π. Σε όλη την επιτυχημένη πορεία των εκδηλώσεων, πρωτοστατούσε και πρωταγωνιστούσε ο φωτισμένος πρόεδρος του Συλλόγου Μιχάλης Πασάκος με το Νίκο Παπαδημητρίου τ' άλλα μέλη του ΔΣ... καθώς και τον πρόεδρο του Αλιευτικού Θόδωρο Πολίτη τον Βασίλη Διαμάντη κ.α.

Ο Πολιτιστικός Σύλλογος Πάργας

Ο Πολιτιστικός Σύλλογος Πάργας «Ο ΚΑΝΑΡΗΣ» διοργάνωσε φέτος τα ΠΑΡΓΙΝΑ '83 με τις παρακάτω εκδηλώσεις:

1) 9 Ιουλίου: α) Δρόμος Υγείας για ντόπιους και ξένους τουρίστες.

β) Θεατρική βραδιά με την τραγωδία «ΟΙΔΙΠΟΥΣ ΤΥΡΑΝΝΟΣ».

2) 10 Ιουλίου: Μουσική βραδιά στο νησάκι της Παναγιάς.

3) 27 Ιουλίου: Συναυλία με τον Λάκη Πακά.

4) 12 Αυγούστου: α) Θαλάσσιοι αγώνες για ντόπιους τουρίστες.

β) Ουγγαρέζικο Μουσικοχορευτικό συγκρότημα.

5) 13 Αυγούστου: Θεατρική βραδιά με την τραγωδία «ΟΙΔΙΠΟΥΣ ΤΥΡΑΝΝΟΣ»

6) 14 Αυγούστου: Συναυλία με τη Μαρία Δημητριάδη.

7) 15 Αυγούστου: Ενετική βραδιά - Βαρκαρόλα - Καύση βεγγαλικών - Μουσική βραδιά.

Ο Σύλλογος της Πάργας όπως ξαναγράψαμε είναι νεοϊδρυμένος. Κι από τα πρώτα του βήματα απόδειξε, εμπνεύσεις, δυνάμεις ζηλευτές και άριστες καλλιτεχνικές ερασιτεχνικές επιδόσεις. Στυλοβάτες του προγράμματός του, στάθηκαν ο λόγιος και σκηνοθέτης Πέτρος Γιούργας, ο γιός του Μάκης και ο ποιητής και ηθοποιός Πάνος Μαρκεζίνης.

Δεν ήταν μόνο ο τόσο περιλάλητος «μουσικός Αυγουστος» για τον καλλιτεχνικό οργανισμό σ' όλη την Ελλάδα, ξέχωρα και στην Ήπειρο. Όμοιος ήταν σχεδόν κι ο Ιούλης όπου έγιναν και τα «Ακτια '83» στην Πρέβεζα.

Ένα συνέδριο στην Άρτα

Η Επιστημονική Εταιρεία Παραδοσιακών Σπουδών και ο Σύλλογος «Σκουφάς» οργάνωσαν από τις 29 ως τις 25 Σεπτεμβρίου στην Άρτα το 8ο Διεθνές Συνέδριο με θέμα «Παράδοσις και Μέλλον».

Ο ίδιος Μουσικοφιλολογικός Σύλλογος «Σκουφάς» Άρτας, εγκαινίασε στις 24 Σεπτεμβρίου το Λαογραφικό Μουσείο της πόλης και της περιοχής που στεγάστηκε σε νεοκλασικό κτίριο, κλάι στο ιστορικό γεφύρι

Αναγγελίες βιβλίων

Ποίηση

Κώστα Πηγαδιώτη: «Σε ανύποπτο χρόνο»

Παναγιώτη Ν. Κρητικού: «Ονείρου Λογισμοί

Δημήτρη Δημητριάδη: «Χωρίς Σύνορα»

Τάκη Κολιαβά-Μωλιοτάκη: «Παρουσιολόγιο το δεύτερο»

Σοφίας Ταβουλάρη-Καραγιάννη: «Ταξίδι στην άνοιξη»

Αγγελικής Σπουρλάκου-Ευσταθίου: «Ρέκβιेम για ό,τι πέθανε για ό,τι ζει»

Βασίλη Φανού: «Ηθική της Ειρωνίας»

Δημήτρη Ι. Καράμβαλη: «Περί-Συλλογή»

Λεφτέρη Ραφτόπουλου: «Νεκρή Ζώνη»

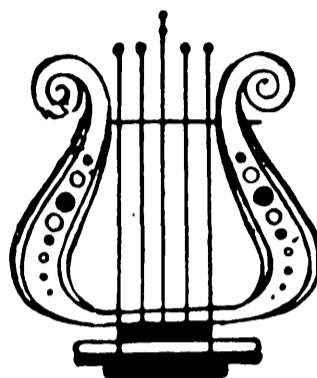
Φίλιππου Νικολόπουλου: «Ομολογίες»

Γιάννη Π. Ιωαννίδη: «Γράμματα στην Ιωνία»

Γιάννη Γαλανού: «Υδρία»

Σταύρου Μπαρλάτη: «Βλάχικα ποιήματα»

Βαγγέλη Μπαλούτσου: «Εγκελαδινά»

Πεζογραφία

Γιώργου Μ. Πολιτάρχη: «Δυνατοί και αδύνατοι»

Κώστα Βουγιουκλάκη: «Κόκκινος Ορίζοντας» (Ποιητική θεατρική Σάτιρα)

Αλέκου Γιανακού Αντωνιάδη: 1) «Προσγείωση», 2) «Μικρή Ιλιάδα», 3) «Μικρή Ιλιάδα», 4)
«Αντιστασιακοί Ρυθμοί»

Δημήτρη Π. Λιάτσου: «Η Βαυαροκρατία και οι Αγωνιστές του '21» (Ιστορ. εκδ. Στεφ. Βασιλό-
πουλος Β' έκδοση)

Αυγής Παπάκου - Λαγού: «Σαν Παραμύθι - τρίτο (Εκδ. Συγχρ. Εποχή)

Θύμιου Ι. Χριστόπουλου: «Η παραδοσιακή ποιήτρια Έλπα Σπηλιωτοπούλου και το έργο της
(Δοκίμιο)

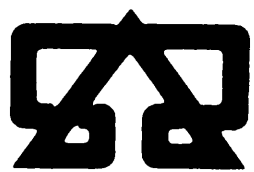
«Το Συντριβάνι» στην Αθήνα, αλλά σε κορυφή κι εξοχή της Αθήνας, στα Τουρκοβούνια. Σ' ένα εξαίσιο περιβάλλον, το κάτι άλλο. Ένα οικογενειακό και κοσμικό Κέντρο με 250 θέσεις για Σας, για όλους τους καλοφαγάδες, για γάμους, συνεστιάσεις και χορούς Αδελφοτήτων. Θ' απολαύσετε το σπέσιαλ κατσίκι στη γάστρα, σε ειδικό φούρνο. Γευστικές απολαύσεις. Μετά Μουσικής. Χωρίς επιβάρυνση. Σάλα γραφική και μεγάλη. Περιποιητικά και λουκούλεια γεύματα και δείπνα με ασυναγώνιστα κρασιά, εγχώρια και ξένα. Ένα ζηλευτό, σπιτικό, ιδιότυπο κι όμορφο Κέντρο. Δροσερό για καλοκαίρι, ζεστό για χειμώνα. Πάντα ευχάριστη, άκρα περιποίηση και λογικές τιμές.

ΜΙΚΡΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ για ωραία και ποικίλα τραγούδια.

Αφοί Σιώνη

«ΣΥΝΤΡΙΒΑΝΙ» Μητροπέτροβα 25 Τουρκοβούνια Αθήνα

Τηλ. 6420592 και 6911481

ΔΩΔΩΝΗ ΑΕ

ΓΙΑΝΝΕΝΑ (0651) 61-256

Δοκιμάστε και διαδώστε
τά θαυμάσια τυροκομικά προϊόντα της Αγροτικής
Βιομηχανίας Γάλακτος Ηπείρου ΑΕ «ΔΩΔΩΝΗ»
στά Γιάννενα τηλέφ. (0651) 61256-61244-61291

LENTOURS

Σταδίου 3

ὁ πρῶτος σταθμὸς γιὰ τίς σοσιαλιστικὲς χῶρες

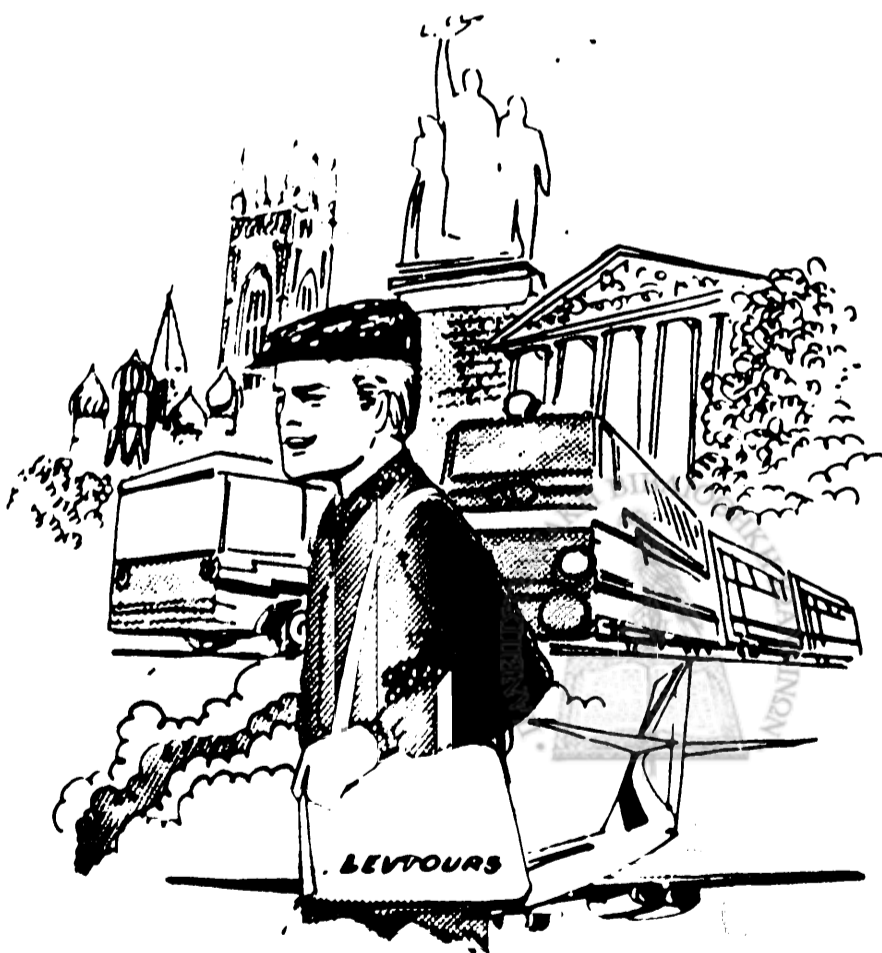
**ΣΟΒΙΕΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ • ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ • ΡΟΥΜΑΝΙΑ
ΟΥΓΓΑΡΙΑ • ΤΣΕΧΟΣΛΟΒΑΚΙΑ
Λ.Δ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ • ΠΟΛΩΝΙΑ • ΚΟΥΒΑ**

εἰδικὰ προγράμματα
εἰδικές τιμές γιὰ:

- Συλλόγους
- Σωματεῖα
- Δήμους
- Συνεταιρισμούς

Φθηνὰ ἀεροπορικὰ
εἰσιτήρια γιὰ ὅλο
τὸν κόσμο

Πλήρης ἐξυπηρέτηση
γιὰ ὅσους θέλουν
νά ταξιδεύουν μόνοι

LENTOURS

Σταδίου 3 · Αθήνα 125
Τηλ 3254541-5

Εγνατίας 90 Θεσσαλονίκη
Τηλ 264758 · 283876

BALKAN TOURIST

Ακαδημίας 12, Αθήνα (134ΚΕ ΤΗΛ. 3634675)

Χαρείτε και διασκεδάστε στη Βουλγαρία
Απολαύστε τα εξαιρετικά εθνικά φαγητά-της.
Τραγουδείτε και χορέψτε με το φιλόξενο κι εύθυμο
λαό-της.

... τα βουνά, πανέμορφα και
καταπράσινα

Το Παμπόροβο, το Μπόροβιτς και η Βίτοσα είναι
ιδανικά γι' αυτούς που θέλουν υγιεινές και
ξεκούραστες διακοπές κοντά στη φύση.

... η φιλοξενία, ζεστή κι εγκάρδια

Το φιλικό περιβάλλον και τα χαμογελαστά
πρόσωπα των ανθρώπων κάνουν τον επισκέπτη
να αισθάνεται τη Βουλγαρία πολύ «δικό του» τόπο.

... η οργάνωση, η ασφάλεια και
οι ανέσεις εκπληκτικές.

εξασφαλίζοντας έτσι τη σιγουριά στο ταξίδι και
στη διαμονή και αποκλείοντας κάθε δυσάρεστη
έκπληξη.

... και οι τιμές, καλύτερες απ' ό,τι
φαντάζεστε!

Ακόμα και σήμερα, οι διακοπές στη Βουλγαρία
παραμένουν ασύγκριτα φθηνότερες από κάθε
άλλο μέρος στο εξωτερικό ... ακόμα και στο
εσωτερικό!

ΣΤΗ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

...οι διακοπές μένουν αξέχαστες!

Τώρα στη Βουλγαρία
αλλάζοντας το συνάλλαγμα παίρνετε
80% περισσότερα λεφτά.

Για περισσότερες πληροφορίες:
ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ
Ακαδημίας 12 - Αθήνα - τηλ. 3634675
ή στον ταξιδιωτικό σας πράκτορα